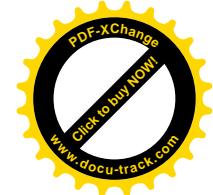
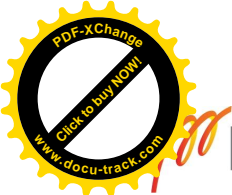

PÄIVÄHOIDON JA LASTENSUOJELUN YHTEISTYÖ

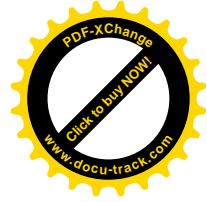
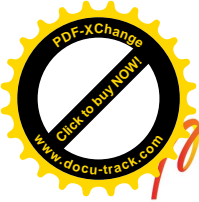
Toimivia käytäntöjä ja kipupisteitä
Kallio – Alppiharju – Pasilan päivähoitoalueella

Sosiaalialan koulutusohjelma
YAMK - tutkinto
Opinnäytetyö
17.4.2009

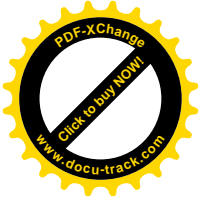
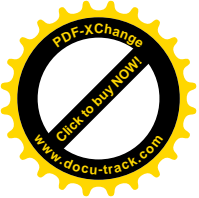
Sari Järviuoto
Mari Mäkinen

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto	
Sosiaalialan koulutusohjelma		Sosionomi, Ylempi AMK	
Tekijä/Tekijät			
Sari Järviluoto ja Mari Mäkinen			
Työn nimi			
Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö Toimivia käytäntöjä ja kipupisteitä Kallio-Alppiharju-Pasilan päivähoitoalueella			
Työn laji	Aika	Sivumäärä	
Opinnäytetyö	Kevät 2009	62 + 8 liitettä	
TIIVISTELMÄ			
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia ja kehittää päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyötä Helsingissä Kallio - Alppiharju - Pasilan päivähoitoalueella. Alueella on kehitetty päivähoiton ja lastensuojelun välistä yhteistyötä useiden vuosien ajan ja tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten yhteistyö päivähoiton ja lastensuojelun välillä toteutuu. Selvitimme toimivat käytännöt ja etsimme yhteistyön kipupisteitä. Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys pohjautuu moniammatillisen yhteistyön ja verkostotyön teoriaan.</p> <p>Opinnäytetyön aineisto kerättiin avoimien kyselylomakkeiden ja teemahaastattelujen avulla. Kyselyt lähetettiin alueen päivähoiton henkilökunnalle, päivähoiton esimiehille ja sosiaalityöntekijöille. Saimme takaisin 18 päivähoiton henkilökunnan vastatusta (h=18), 6 päivähoiton esimiehen vastausta (e=6) ja 0 sosiaalityöntekijöiden vastausta. Kyselyt analysoitiin laadullisen sisällön analyysin avulla. Syventääksemme tutkimusaineistoamme ja saadaksemme sosiaalityöntekijöiden näkökulman aineistoomme, teemahaastattelimme kahta sosiaalityöntekijää. Teemahaastattelut analysoitiin myös laadullisen sisällönanalyysin avulla.</p> <p>Tutkimustuloksia tarkastelimme yhteistyön toimivien käytäntöjen ja kipupisteiden näkökulmasta. Yhteistyötä edistäviksi tekijöiksi muodostuivat avoimuus, tuttuus, yhteiset toimintakäytännöt, ammatillisuus ja työyhteisön sisäiset yhteistyötä edistävät toimintakäytännöt. Suurimmiksi kipupisteiksi tuloksissa ilmenivät: salassapitovelvollisuus ja laki, työntekijöiden vaihtuvuus, pelko, ennakkoluulot, yhteisten toimintamallien vieraus ja kiire. Toimivan moniammatillisen verkostotyön yhtenä edellytyksenä on työhyvinvointia ja yhteistyötä tukeva työilmapiiri. Sen luomisessa ja kehittämisessä myönteiseen suuntaan on esimiehellä suuri merkitys.</p> <p>Merkittävä kehittämissaaste alueen moniammatillisen yhteistyön toimivuuden parantamisessa on työyhteisön sisäisen perehdyttämisen parantaminen. Tämä koskee sekä päivähoitoa, että lastensuojelua. Selkeät perehdyttämissuhteet alueen yhteisiin toimintamalleihin auttavat moniammatillisen yhteistyön aloittamista ja onnistumista. Lisäksi työyhteisöihin tarvitaan tietoa toisen osapuolen työtavoista, yhteistyön sopimuksista ja resursseista. Tässä apuna voi olla yhteisten sisäisten toimintamallien kehittäminen, päivähoiton sisäisesti ja lastensuojelun sisäisesti, sekä henkilöstön yhteinen moniammatillisen verkostotyön edellytyksiin ja dialogisiin työmenetelmiin perehdyttävä koulutus.</p>			
Avainsanat			
päivähoito, lastensuojelu, moniammatillinen yhteistyö ja verkostotyö			

Degree Programme in		Degree	
Social Services		Master of Social Services	
Author/Authors			
Sari Järviluoto and Mari Mäkinen			
Title			
Multiprofessional Work between Daycare and Child Protection Strengths and Problems in Kallio - Alppiharju - Pasila's Daycare Area			
Type of Work	Date	Pages	
Master's Thesis	Spring 2009	62 + 8 appendices	
ABSTRACT			
<p>The purpose of this study was to research the multiprofessional work of daycare and child protection in Helsinki, Kallio – Alppiharju - Pasila’s daycare area. We investigated how co-operation worked between these two participants and what challenges they needed to face to develop and improve their partnership. In this study we used the theory of multiprofessional work and networking</p> <p>As for methods of this study, we used an open questionnaire and an interview. The open questionnaire was sent to employers and chiefs of daycare and social workers. We received 18 answers from the employers of daycare, 6 answers from the chiefs of daycare and no answers from the social workers. We analyzed the answers by using the qualitative measures. To get the perspective of social workers into the research we conducted a theme interview for two social workers. The interviews were also analyzed by using the qualitative measures.</p> <p>The results were considered from the aspects of well-working things in the co-operation and problems in the co-operation. According to the results the things that advanced the co-operation were openness, familiarity, the same standards of activity, professional skills and the staff’s inner work forms to promote the co-operation. The biggest problems in the co-operation were secrecy and legislation, the huge changeability of the workers, fears, bias, the strangeness of the common working standards and rush.</p> <p>As for conclusions, we found out that a very important condition in multiprofessional work is the atmosphere, which supports co-operation and wellbeing at work. Creating and developing that kind of positive atmosphere depend a lot on the chief. If we want to develop multiprofessional work between daycare and child protection, a significant challenge is to improve the orientation process inside both workplaces. Clear orientation is very helpful especially in the beginning of multiprofessional work. In addition to that both workplaces need the information from each other’s working methods, contracts which concern their co-operation and resources. It may be helpful if both units develop their own collective working methods and have some training together, which includes information about multiprofessional work and methods of dialogue.</p>			
Keywords			
daycare, child protection, multiprofessional work and network			

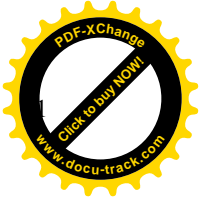
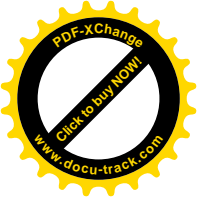

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

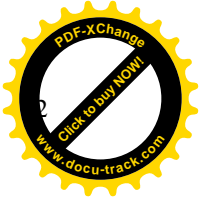
1 JOHDANTO	1
2 PÄIVÄHOITO LASTENSUOJELUN TUKENA.....	2
2.1 Lastensuojelun avohuolto	2
2.2 Päivähoito ja varhainen tuki	4
2.3 Lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyö.....	5
3 MONIAMMATILLINEN VERKOSTOTYÖ.....	6
3.1 Moniammatillisen yhteistyön ja verkostotyön taustaa.....	6
3.2 Moniammatillisen verkostotyön edellytykset.....	9
3.3 Dialogi moniammatillisessa verkostotyössä.....	12
3.4. Luottamus moniammatillisessa verkostotyössä.....	13
4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA.....	15
4.1 Kallio- Alppiharju – Pasilan päivähoitoalue.....	15
4.2 Alueellinen yhteistyö ja huolen vyöhykkeet.....	17
4.3 Ohje yhteistyölle	19
5 TUTKIMUSASETELMA	23
5.1 Tutkimuskysymykset.....	23
5.2 Aineiston kerääminen.....	24
5.2.1 Avoin kysely	24
5.2.2 Teemahaastattelu	25
5.3 Analyysiprosessi	27
5.3.1 Kysely	27
5.3.2 Haastattelu.....	29
5.3.3 Kyselyn ja haastattelujen kvantifiointi	31
6 TULOKSET	31
6.1 Päivähoitoalueen lastensuojelun asiakasmäärät.....	32
6.2 Yhteistyön nykytila ja toimivat käytännöt.....	32
6.3 Yhteistyötä edistävät asiat	34
6.3.1 Avoimuus	34
6.3.2 Tuttuus.....	35
6.3.3 Ammatillisuus, kunnioittava kohtaaminen ja luotettavuus.....	36

6.3.4 Yhteiset toimintakäytännöt: sopimukset, säännöllinen yhteydenpito ja jatkuvuus.....	37
6.3.5 Jaettu vastuu.....	39
6.3.6 Työyhteisön sisäiset yhteistyötä edistävät toimintamallit	39
6.4 Yhteistyön kipupisteet.....	40
6.4.1 Salassapitovelvollisuus ja laki.....	40
6.4.2 Työntekijöiden vaihtuvuus.....	43
6.4.3 Pelko – tietämättömyys - ennakkoluulot	44
6.4.4 Yhteisten toimintamallien vieraus.....	45
6.4.5 Kiire	46
6.5 Yhteistyöohjeen toteutuminen	47
7 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	48
7.1 Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön toimivat käytännöt PAKAP – alueella	48
7.2 Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön kipupisteet PAKAP – alueella.....	50
8 KEHITTÄMISHAASTEET	52
9 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	54
10 LOPPUPOHDINTA.....	56

LÄHTEET

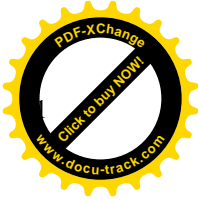
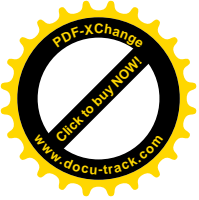
LIITTEET 1-8

*”Lapsiasiakkaan roolin tulisi olla aivan ainutlaatuinen,
kuten lapsen elämäkin on ainutkertainen.*

*Hänen asiakkuutensa hoitamiseen pitäisi käyttää kaikki
mahdolliset voimavarat ja osaaminen.”*

- Sirkka Rousu (2007: 45) -

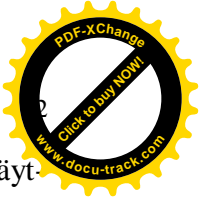
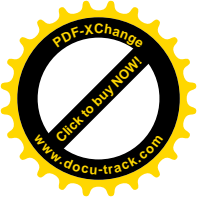
1 JOHDANTO

Lasten päivähoido on osa varhaiskasvatuspalvelua ja kuuluu yhteiskunnan lapsiperheille tarjoamaan sosiaali- ja terveydenhuollon tuki- ja palvelujärjestelmään. Siinä yhdistyvät lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja huoltajien oikeus saada lapselleen hoitopaikka. Päivähoido voi olla myös yksi lastensuojelun avohuollon tukimuodoista. Laadukas varhaiskasvatus voi tällöin kokonaisuudessaan kohentaa lapsen elämänlaatua. Päivähoido voi hakea apua lastensuojelulta silloin, kun lapsesta ja hänen hyvinvoinnistaan on herännyt huoli. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyölle on Helsingin kaupungin sosiaalivirastossa laadittu ohje. Siinä on kuvattu yhteistyön toimintamallit ja tavoitteet. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteisenä tavoitteena on taata lapsille hyvä ja turvallinen kasvuympäristö sekä varhainen tuki päivähoidossa oleville lapsille. (Päivähoidon strategia vuosille 2007 – 2008.)

Opinnäytetyömme on kehittämistyö, jossa tutkimme päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön toteutumista ja sen haasteita Helsingissä, Kallio - Alppiharju - Pasilan päivähoitoalueella, josta käytetään tässä työssä virallista lyhennystä PAKAP (= päivähoitoalue Kallio – Alppiharju - Pasila). Arvioimme tulosten avulla yhteistyön tilaa ja kehittämistarpeita. Opinnäytetyön aiheen saimme päivähoitoalueen päälliköltä. Alueella on kehitetty päivähoidon ja lastensuojelun välistä yhteistyötä useiden vuosien ajan ja käytössä on Varhaisen tuen tehostettu malli, jonka avulla pyritään takaamaan perheille ja lapsille sopivat palvelut. Oma kiinnostuksemme aiheeseen tulee työtehtävien ja kokemustemme kautta. Molemmat työskentelemme päiväkodeissa sellaisten lasten kanssa, jotka tarvitsevat varhaiskasvatuksensa tueksi erityistä tukea.

Tässä työssä selvitämme, miten yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun välillä päivähoitoalueella (PAKAP) tapahtuu. Selvitämme päiväkotien työntekijöiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden välisen yhteistyön toimivat käytännöt ja etsimme mahdollisia kipupisteitä. Päivähoidon osalta tähän tutkimukseen osallistuu tutkittavan alueen kunnallisten päiväkotien hoito- ja kasvatushenkilöstöä ja esimiehiä. Tutkimukseen osallistuvat sosiaalityöntekijät työskentelevät Helsingin sosiaaliviraston eteläisen perhekeskuksen Kallion toimipisteessä, joka on osa lapsiperhepalveluja.

Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys pohjautuu moniammatillisen yhteistyön ja verkostotyön teoriaan. Tavoitteenamme on kehittää PAKAP - alueen päivähoidon ja

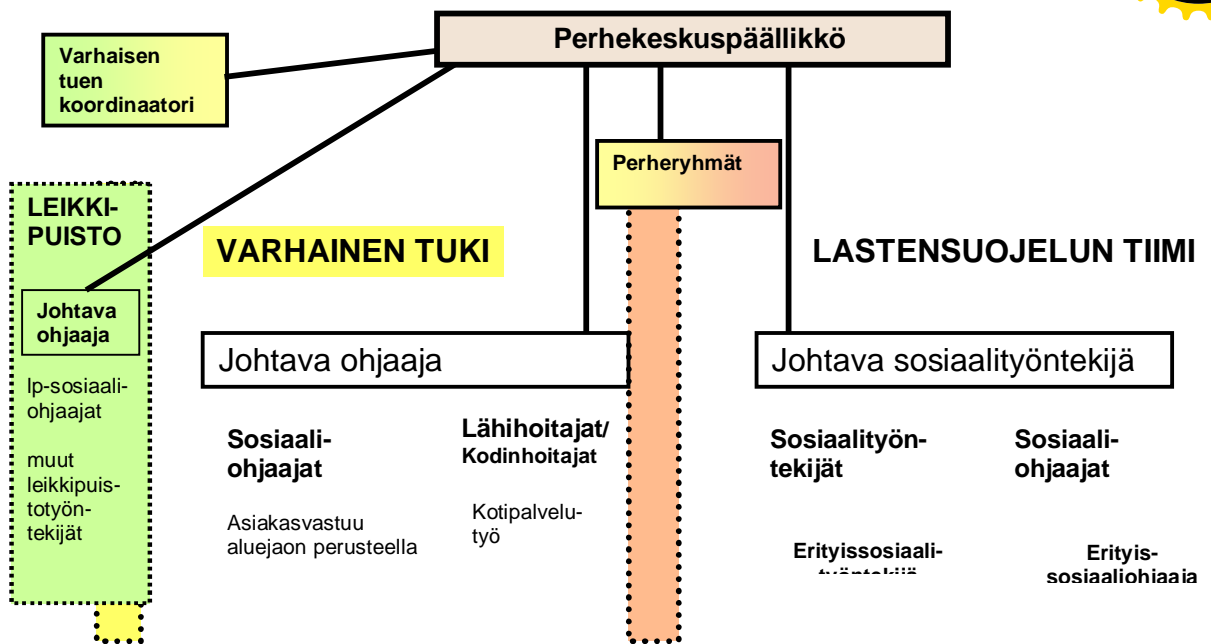
lastensuojelun moniammatillista yhteistyötä ja saada toimivat käytännöt yhteiseen käyttöön. Moniammatillisen yhteistyön kehittämisessä keskeisessä asemassa ovat keskustelun parantaminen sekä yhdessä sovittujen rakenteiden ja toimintatapojen löytäminen (vrt. Arnkil 2004; Mönkkönen 2007). Kohdistamme huomiomme siihen, millaiset toimintatavat yhteistyössä mahdollistaisivat kaikkien osapuolten mukaan ottamisen yhteistyötä tehdessä, yhteisiä tavoitteita muodostettaessa ja päätöksiä tehtäessä.

2 PÄIVÄHOITO LASTENSUOJELUN TUKENA

2.1 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelulla tarkoitetaan palveluja ja toimintoja, joilla vaikutetaan lasten kasvuoloihin, ennaltaehkäistään ongelmien syntyä tai niiden vaikeutumista. Tarvittaessa lastensuojelun toimilla tuetaan ja kuntoutetaan lasta ja perhettä. (Kuntaliitto 2007; Lastensuojelulaki 417/2007.) Lastensuojelun avohuolto on lastensuojelun tukitoimi ja on aina ensisijainen huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Avohuollon tukitoimen on kuitenkin oltava aina lapsen edun mukainen. Avohuollon tukitoimiin on ryhdyttävä, jos lapsen kasvuolot vaarantuvat niin, että lapsen kehitys tai turvallisuus on vaarassa. Myös lapsen itsensä vaarantaessa omaa terveyttään tai kehitystään, on avohuollon tukitoimet aloitettava. Päivähoito on sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaan yksi lastensuojelun avohuollon tukitoimi (Sosiaalihuoltolaki 710/1982: 17§). Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on tukea ja edistää lapsen myönteistä kehitystä sekä vahvistaa vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kykyä ja mahdollisuuksia kasvattaa lasta. Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. (Lastensuojelulaki 417/2007: 34 - 36 §.)

Lastensuojelutyötä Kallion alueella tekee kaksi sosiaalityöntekijää ja Alppiharjun sekä Pasilan alueella yhteensä viisi sosiaalityöntekijää. Jokaisella päiväkodilla on oma nimetty lastensuojelun yhteyshenkilö, jolla on päävastuu yhteistyöstä päiväkodin kanssa. Asiakasperheiden jakautumiseen alueen sosiaalityöntekijöille, ei kuitenkaan vaikuta se, missä päiväkodissa lapsi on. (Päivähoito 2007.) Helsingin sosiaaliviraston perhekeskuksen uusi organisaatiotaan vuoden 2008 alusta ja sen myötä perhekeskus jakautui varhaisen tuen tiimiin ja lastensuojelun tiimiin.

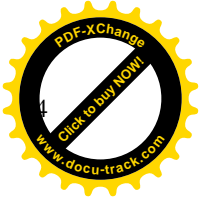
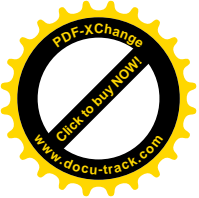

Yhteistyökumppanit: päivähoido, koulu, neuvola, perheneuvola, sosiaaliasema, A-klinikka, psykiatrianpoliklinikka, sijaishuolto

KUVIO 1: Tehty hankkeen esitys perhekeskuksen tiimimallista. (Tehty 2007: 4.)

Tässä työssä tutkitaan päivähoidon yhteistyötä lastensuojelutiimin sosiaalityöntekijöiden kanssa, jolloin ollaan korjaavan työn alueella ja asiakkaina ovat lastensuojelun asiakaslapsen ja heidän vanhempansa sekä huostaan otetut tai sijoitetut lapset. Varhaisen tuen tiimi työskentelee varhaisen tuen alueella, jolloin asiakkaina ovat riskiolosuhteissa elävät asiakasperheet. (Tehty 2007: 5.)

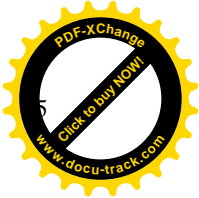
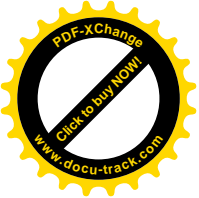
Uudistunut lastensuojelulaki asettaa yhteistyölle uusia haasteita ja mahdollisuuksia. Uudistuneessa lastensuojelulaisissa lapsen etu nousee entistä vahvempaan asemaan. Lastensuojelulaki (417/2007: 7§) edellyttää myös, että lastensuojelulliset ongelmat pyritään havaitsemaan ja korjaamaan mahdollisimman pitkälle yleisten palvelujen, kuten neuvolan ja päivähoidon piirissä. Yksi lain edellyttämä velvoite kunnalle on, että yhteisö- ja perhetasolla tuetaan lapsen kehitystä ja kasvattamista erilaisin palveluin ja tukitoimin. (Rousu 2007: 52.) Laki (417/2007: 14§) edellyttää myös moniammatillisen asiantuntevuuden turvaamista, jotta lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät asiat ovat vastaavalla sosiaalityöntekijällä käytössä ja asiakkaan asioissa pidettäviin neuvotteluihin voi lain (417/2007: 31§) mukaan tarvittaessa osallistua lapsen ja perheen asioita tuntevia viranomais- ja yhteistyötahoja.

2.2 Päivähoito ja varhainen tuki

Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämän piireissä tapahtuvaa yhteistoimintaa ja kasvatuksellista vuorovaikutusta. Päivähoito on palvelujärjestelmä. Sillä tarkoitetaan varhaiskasvatuspalvelua, lasten hoitomuotoa, jonka lähtökohtana on tarjota perheille lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista tukeva hoitoympäristö. Vanhemmat voivat valita joko kunnallisen päivähoiton, yksityisenhoidon tuen tai, jos lapsi on alle 3-vuotias, kotihoidon tuen. Päivähoitopaikkana voi olla päiväkotit, perhepäiväkotit tai perhepäivähoitajat. Päivähoito voi olla vuorohoitoa, kokopäiväistä, osapäiväistä tai osaviikkoista. Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus kunnan järjestämään päivähoitoon. Jotta perheiden ja kasvattajien kasvatustehtävä muodostaa mielekkään kokonaisuuden, tarvitaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten yhteistyötä. Tässä työssä kasvattajat ovat päiväkodeissa hoito- ja kasvatushenkilökuntaa, joiden ammattinimikkeitä ovat lastenhoitajat ja lastentarhanopettajat. Laadukas varhaiskasvatus on toimintaa, joka edellyttää eri tahojen yhteistyötä. Verkostoyhteistyötä tehdään lasta ja perhettä palvelevan laajan verkoston kanssa. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat sosiaali-, opetus-, terveys-, kulttuuri- ja liikuntatoimi sekä yksityiset palvelun tuottajat, seurakunnat, oppilaitokset ja järjestöt. (Helsingin kaupunki Sosiaalivirasto 2007; Kontu – Pihlaja 2006: 3; Stakes 2005: 10 - 11.)

Varhaisella tuella tarkoitetaan lapsen varhaisvuosina tapahtuvaa tukemista ja mahdollisimman varhain käynnistyviä tukitoimia. Siihen liittyy vahvasti ennaltaehkäisevä näkökulma, joka on sidoksissa kasvun ja kehityksen riskitekijöihin. Varhainen tuki on tarkoitus järjestää osaksi päivittäistä varhaiskasvatusympäristöä niin, että siinä huomioidaan lapsen kiinnostus. Varhaisen tuen suunnittelua tehdään moniammatillista osaamista hyödyntäen yhteistyössä vanhempien kanssa. Se on osa varhaiskasvatuksen perustehtävää. Keskeistä siinä on se, että lapseen liittyviin huoliin tartutaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tämä edellyttää päivähoiton työntekijöiltä lapsen kehityksen ja oppimisvalmiuksien seuraamista ja arviointia. Varhaisen tuen alueella suunnitellaan ja toteutetaan päivittäisiä arjen tukimahdollisuuksia, jotka ovat varhaiskasvatuksellisia tukitoimia. Tämä sisältää ennaltaehkäisyä, pedagogisen kuntoutuksen vahvistamista ja tuen mahdollisuuksien tunnistamista. (Heinämäki 2005: 5 -14; Pihlaja 2006: 9 - 12.)

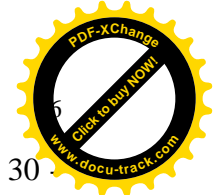
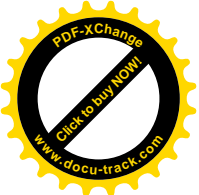
2.3 Lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyö

Lapsen auttamisessa perheen kokonaispalveluketjun toimivuudella on suuri merkitys kaikkien osapuolien työlle. Lapsella ja perheellä on useiden ongelmien takia usein monia auttajia, joten tarvitaan useiden yksiköiden palveluja. Siksi on tärkeää kehittää eri toimijoiden yhteistyön laatua, työnjakoa ja auttajien toiminnan suuntaamista samaan suuntaan lapsen parhaaksi. Riittävän varhaisessa vaiheessa tuleva tuki on tehokkainta. (Rousu 2007: 255.)

Yhteistyön tarve lastensuojelun ja päivähoidon välillä voi alkaa lapsen ollessa päivähoidossa tai jos päivähoitopaikkaa haetaan lastensuojelullisista syistä. Tällöin lastensuojelun työntekijä on vanhemman kanssa yhteydessä päivähoitoyksikön esimieheen. (Sosiaalivirasto 2008: 2.) Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi vanhemman mielenterveydelliset ongelmat tai sitoutuminen päihdekuntoutukseen.

Lastensuojelutyö on yhteistyötä, johon lastensuojelulaki (417/2007) osapuolia velvoittaa ja ohjaa. Velvoite koskee lasten kasvuolojen kehittämistä, palvelujen yhteistoimintaa ja tapauskohtaista yhteistyötä asiakasprosessin kaikissa vaiheissa. Lastensuojelutyö on palvelujen ja hoidon räätälöityä järjestämistä ja tapauskohtaista tutkimista. Se sisältää monipuolisen tukivalikoiman lisäksi kontrollia ja pakkotoimien uhkaa. Tämä vaikuttaa yhteistyöhön asiakkaiden ja yhteistyötahojen kanssa. Se ylläpitää ja tuottaa varauksellisuutta. Pelko huostaanoton uhkasta voi jopa estää asiakasta hakemasta apua. (Heino 1999: 24, 26 – 28.)

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyötä ei ole paljon tutkittu, mutta Onnismaa (1999) on tutkinut päiväkotien lastensuojeluasioihin liittyviä kokemuksia sekä toiveita, jotka ovat nousseet yhteistyössä lastensuojelun kanssa. Tutkimuksesta kävi ilmi, että päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö koettiin tärkeänä osana lasten ja perheiden hyväksi tehtävää työtä. Päiväkoti kokee kuitenkin tärkeimpänä auttamisen keinona perustehtävän mahdollisimman tasokkaan hoitamisen. Auttamismahdollisuudet koetaan hyviksi, muttei rajattomiksi. Henkilökuntaa mietityttikin, missä auttamisen rajat kulkevat ja kuinka syvälle perheen asioihin heidän on ammattinsa puolesta velvollisuus mennä. Vaikka päivähoidossa halutaankin panostaa perustehtävään, on heillä silti halukkuutta toimia moniammatillisen auttamisverkoston osana. Lastensuojelun rooli koettiin tärke-

äksi lapsen kokonaistilanteen kartoittamisessa ja parantamisessa. (Onnismaa 1999: 30 - 44.)

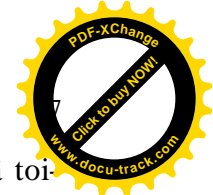
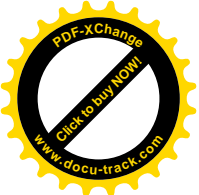
Päiväkodissa huoli nousee, kun perushoidossa huomataan laiminlyöntiä tai perheen elämäntyyli ja kasvatustapamallit eivät ole kohdallaan. Huolen puheeksi ottaminen koettiin vaikeimmaksi juuri silloin, kun epäillään lastensuojelun tarvetta. Päiväkodin henkilökunta jäi kaipaamaan varhaisvaiheen huoliin tai ongelmiin lisätukea joko perheelle tai päiväkotiryhmään. Yleisesti kokemukset yhteistyöstä olivat vaihtelevat. Yhteistyö koettiin tärkeäksi ja henkilökunta ammattitaitoiseksi, mutta lastensuojelun ”voimattomuus” vaikeutti ja huononsi yhteistyön laatua. Voimattomuuden aiheuttajiksi mainittiin muun muassa työntekijöiden suuri vaihtuvuus ja resurssipula. Muutoksia toivottiin tiedonkulkuun ja työskentelytapoihin. Päiväkodin ja lastensuojelun työnjakoa ja rooleja pidettiin epäselvinä. Yhteistyöhön haluttiin lisää yhteisiä keskusteluja ja linjauksia. Kokonaisuudessaan tutkimuksen mukaan toivottiin verkostotyön kehittämistä ja oman roolin selkiyttämistä osana tätä moniammatillista verkostoa. (Onnismaa 1999: 18 - 28, 46 - 59.)

3 MONIAMMATILLINEN VERKOSTOTYÖ

Helsingissä päivähoitopalvelun ja lastensuojelun yhteisenä tavoitteena on järjestää moniammatillisen kumppanuuden tuella lapsille hyvä ja turvallinen kasvuympäristö sekä varhainen tuki päivähoitossa oleville lapsille. Moniammatillisessa kumppanuudessa verkostot toimivat varhaisen tuen aikaansaamisen tukena. Päivähoitoalueella toimii moniammatillinen työryhmä, jonka toiminta pohjautuu verkostotyöhön. Opinnäytetyömme tavoitteena on kehittää alueen moniammatillista yhteistyötä päivähoitoyhteistyön ja lastensuojelun välillä, joten teoreettinen viitekehys pohjautuu moniammatillisen yhteistyön ja verkostotyön teoriaan. Moniammatillista yhteistyötä tehdään verkostoissa, jolloin voidaan puhua moniammatillisesta verkostotyöstä. Seuraavassa kuvaillaan lyhyesti moniammatillisen yhteistyön ja verkostotyön teorioiden taustaa, piirteitä ja edellytyksiä.

3.1 Moniammatillisen yhteistyön ja verkostotyön taustaa

Moniammatillisen yhteistyön käsite on yleistynyt 1980-luvun jälkeen. Se on eräänlainen yläkäsite, jota voidaan lähestyä useammasta näkökulmasta. Sen taustalla on systeminen ajattelutapa. Yksinkertaisesti kuvattuna systeemi on havaittu kokonaisuus, jonka

osat ovat yhteydessä keskenään, samalla toisiinsa vaikuttaen. Osien keskinäisellä toiminnalla on yhteinen päämäärä. Kokonaisuus vaikuttaa osiinsa halliten niiden toimintaa, joten osat eivät voi toimia itsenäisesti tai erillään kokonaisuudesta. Systemi tuottaa yhdessä toimien aina jotain uutta ja se toimii aina jossakin ympäristössä, joka vaikuttaa omalta osaltaan systeemin toimintaan. Muutos yhdessä osassa vaikuttaa koko systeemin toimintaan. (Isoherranen - Rekola - Nurminen 2008: 29 – 30.)

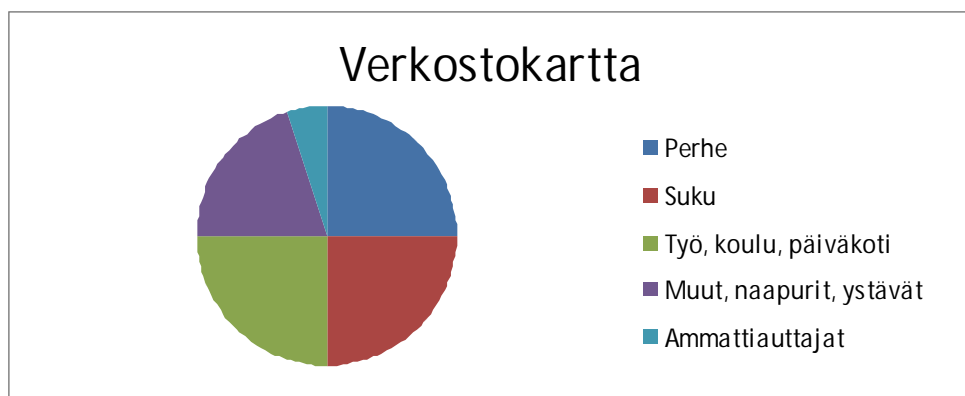
Yhteistyötä tekevien ihmisten kokonaisuus voidaan nähdä systeeminä, jossa eri osat vaikuttavat toisiinsa. Kokonaisuuden kannalta voi jäädä jotain merkityksellistä huomaamatta, jos tätä monimutkaista systeemiä määritellään vain eri asiantuntijoiden omista näkökulmista. Eri asiantuntijoiden ja tieteenalojen välisessä yhteistyössä tarvitaankin yhteiset käytännöt ja keskustelusäännöt. Kohtaaminen moniammatillisessa yhteistyössä ja verkostoissa tapahtuu eri systeemien välimaastossa, joissa määritellään eri tahojen välisiä keskinäisiä suhteita. Tässä moniammatillisessa kohtaamisessa perheen arkinen maailma kohtaa monisektorisen systeemimaailman, joka kytkeytyy perheen tilanteeseen erilaisten perustehtäviensä kautta. Loppujen lopuksi asiantuntijoiden yhteistyössä on tärkeintä ymmärtää yhteistyön merkitys eli miksi sitä tehdään ja mitä se tuottaa. (Isoherranen 2005: 13 - 15, Isoherranen ym. 2008: 30 - 31; Pyhäjoki 2005: 81.)

Verkostoajattelun taustalla ei ole yhtä teoreettista lähestymistapaa vaan teoreettista keskustelua käydään tieteenalakohtaisesti tai tutkimusasetelmaan liittyvän kysymyksenasettelun kautta. Verkostotyössä ei myöskään ole yhtä tiettyä menetelmää. Yhteisenä piirteenä siinä on yhdistely, sillä verkostotyössä etsitään ja yhdistetään verkostoon osallistuvien voimavaroja. Sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa verkostoja käytetään yleisimmin kuvaamaan sosiaalisia järjestelmiä, joilla on tietyt normit, vahva keskinäinen luottamus ja sitoutuminen yhteisen päämäärän edistämiseen. Verkostoajattelun taustalla vaikuttaa ajatus, jossa verkostoja pidetään yhtenä keskeisenä tekijänä sosiaalisessa pääomassa, joka on eräänlainen toimijan käytössä oleva resurssi. Sosiaalinen pääoma muodostaa toiminnan resurssit, joiden avulla ihminen saavuttaa päämääränsä. (Arnkil 2004: 214; Uusikylä 1999: 49 – 51.)

Verkostotyötä on tehty maassamme jo 1980 -luvulta lähtien. Sosiaalialalla sitä on menetelmänä kehitetty pääasiassa sosiaalityössä, lastensuojelussa, päihdetyössä, mielenterveytyydessä ja kriisityössä. Verkostotyössä on tarkoitus keskittyä yhden yksilön, perheen tai ryhmän tilanteeseen ja palvelutarpeeseen ja moniammatillisin keinoin löytää asiak-

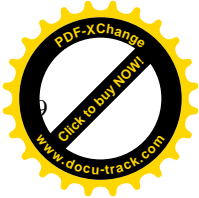
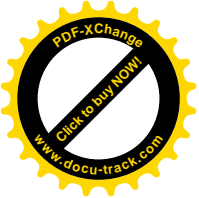
kaalle paras mahdollinen ratkaisu tai tukitoimi. Verkostotyön menettelytavat soveltuvat parhaiten asiakastyön niin sanotun siirtymä- ja kriisitilanteiden ympärille. Tästä syystä ne sopivat hyvin lastensuojelutyöhön, johon liittyy usein kriisitilanteita tai niiden uhkaa esimerkiksi huostaanoton yhteydessä. (Arnkil - Seikkula 2005: 5 – 9.)

Verkosto muodostuu jo kahdenkeskisessä kohtaamisessa dialogin välityksellä. Kun keskustelemme asiakkaan kanssa, tuo hän läheisverkostonsa mukaan kertoessaan läheisistään. Työntekijä tekee verkostotyötä myös silloin, kun hän kysyy vanhemmalta hänen lapsestaan tai kommentoi hänen kertomaansa perheenjäsenistä. Viranomaisverkosto voi kokoontua eri aiheiden ympärille asiakkaan asioita käsittelemään, mutta asiakkaalla on myös oma sosiaalinen verkostonsa, johon kuuluvat ihmissuhteet perheessä, työpaikalla ja lähiyhteisössä. Joskus on hyvä kutsua edustajia kaikista näistä pohtimaan asiakkaan tilannetta ja kehittämään verkoston mahdollisuuksia tukea asiakasta. (Arnkil - Seikkula 2005: 5 – 9.)

KUVIO 2. Sosiaalisen verkoston verkostokartta (Seikkula 1994: 22).

Yllä oleva kuvio (2) kuvaa ihmisen sosiaalista verkostoa, joka koostuu ihmisen identiteettiä rakentavista ihmissuhteista. Yksilö toimii sosiaalisessa verkostossa eri ryhmissä, joiden väliset suhteet ovat erittäin tärkeitä. Ryhmittymien välisissä suhteissa syntyvät käyttäytymisen ohjaamiseen tarvittavat merkitykset. Verkostokeskeisessä työssä ammattiauttaja ottaa huomioon asiakkaan sosiaalisen verkoston. (Seikkula 1994: 32 – 69.) Kuvioista nähdään kuinka ihmisen sosiaalinen verkosto yleensä jakautuu. Siitä voidaan nähdä, että päiväkodin osuus lapsen elämässä on neljäsosa ja ammattiauttajat taas vievät huomattavasti suppeamman osan. Tästä voidaan päätellä, että päivähoidolla on paljon tietoa lapsen kasvun ja kehityksen tilanteesta ja tämä tieto voi olla hyvin merkityksellistä sosiaalityöntekijälle.

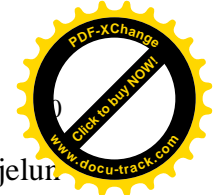
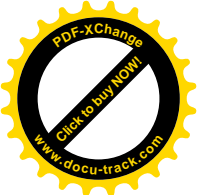

3.2 Moniammatillisen verkostotyön edellytykset

Moniammatillinen yhteistyö ja verkostotyö liittyvät läheisesti toisiinsa, koska verkostotyö on moniammatillista, kun siihen osallistuu eri alojen asiantuntijoita. Asiakkaalle he muodostavat viranomaisverkoston. Viranomaisverkostoon voi osallistua edustajia esimerkiksi päiväkodista, sosiaalitoimesta, koulusta sekä terveydenhuollosta ja mukana yksityisenkin sektorin edustajia. Moniammatillisella verkostotyöllä tarkoitetaan kuitenkin aina sellaista toimintaperiaatetta, jossa otetaan asiakkaan sosiaalinen verkosto huomioon kaikissa tilanteissa. Sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä sitä kuvataankin eri asiantuntijoiden asiakaslähtöisenä työskentelynä, jossa tarkoituksena on huomioida asiakkaan kokonaisuus. Kysymys on yhteistyöstä, jota voidaan käyttää strategisessa suunnittelussa, hallinnollisten päätösten tekemisessä ja asiakkaan päivittäisten ongelmien ratkaisemisessa. Yhteistyössä ihmisillä on yhteinen työ tai tehtävä suoritettavanaan, ongelma ratkaistavanaan tai päätös tehtävänä ja he etsivät yhdessä keskustellen uusia näkökulmia. (Arnkil - Seikkula 2005: 7 – 9; Isoherranen ym. 2008: 30 – 31; Seikkula 1994: 32 – 69; Uusikylä 1999: 49 – 51.)

Moniammatillista yhteistyötä tekevät asiantuntijat edustavat omaa erityisalaansa ja se tuo mukanaan yhteistyöhön useita eri tiedon ja osaamisen ulottuvuuksia. Tällöin ammattilaiset voivat täydentää asiantuntemustaan muiden asiantuntemuksen avulla yhdistäen ja sopeuttaen asiakaslähtöisesti tietojaan, taitojaan, roolejaan ja vastuualueitaan. Näin tuotetaan asiakkaalle monipuolista ja asiantuntevaa palvelua, jota pidetään avaintekijänä onnistuneessa lasten hyvinvointityössä. Moniäänisyyden ja eri tahojen kautta tulevan kokemustiedon tulee olla läsnä lapsen ja perheen tilannetta selvitettyä ja asiakaskohtaista lastensuojelutyötä suunniteltaessa. (Arnkil - Seikkula 2005: 7 – 9; Isoherranen ym. 2008: 30 – 31; Payne 2000: 9; Rousu 2007: 49.)

Lastensuojelutyössä on keskeistä, että lapsen läheisten ja hänen asiaansa kytkeytyvien työntekijöiden välille saadaan hyviä voimavaroja tuottavat keskinäiset yhteydet. Moniammatillisena verkostona toimien voidaan löytää ideoita, ratkaisuja ja resursseja, jotka eivät erillisinä tuottaisi yhtä hyvää tulosta. Tässä tilanteessa syntyy sosiaalisesti jaettu kognitio, jota voidaan pitää moniammatillisen verkostotyön nykyaikaisena ydinkäsitteenä. Sosiaalisesti jaettu kognitio on vähintään kahden ihmisen vuorovaikutuksessa rakentama yhteinen jaettu merkitys, jossa kuljetaan kohti yhteisen ymmärryksen luomista. Se on moniammatillisen verkostotyön tuottama merkittävä hyöty. (Arnkil 2004:

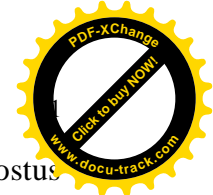
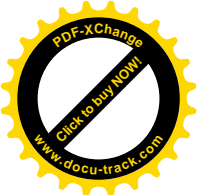

214 -217; Isoherranen 2005: 13 - 15; Payne 2000: 9.) Päivähoidon ja lastensuojelun neuvotteluissa vuorovaikutustilanne perustuu sosiaalisesti jaettuun kognitioon.

Moniammatillisessa verkostotyössä keskeisimmät huomioitavat asiat ovat asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, informaation jakaminen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, hoidon ja huolenpidon jatkuvuus, vastuun jakaminen ja varmistaminen, suunnitteluresurssien koordinointi sekä verkostojen huomioiminen. Moniammatillinen työ edellyttää, että rakenteista ja toimintatavoista, kuten työnjaosta, kokouskäytännöistä sekä tavoitteista sovitaan yhdessä. Siksi on tärkeää seurata juuri yhteistyötahojen välistä vuorovaikutuskulttuuria, sitä kuinka kommunikoidaan vastavuoroisesti ja sitä miten syntyy luottamuksellinen suhde yhteisten haasteiden edessä. Silloin tarvitaan vuoropuhelua eri ihmisten välillä, vuorovaikutustaitoja sekä dialogista työtapa, jonka tavoitteena on yhteisen ymmärryksen rakentaminen eli edellä mainittu sosiaalisesti jaettu kognitio. Tällöin asiakasta käsittelevän tiedon monipuolinen kokoaminen onnistuu. (Arnkil ym. 2006: 13; Isoherranen ym. 2008: 34, 44 -45; Mönkkönen 2007: 86, 126; Mönkkönen 2002: 82; Payne 2000: 41.)

Parhaimmillaan moniammatillinen verkostotyö ilmenee roolien selkeytenä, suunnitelmallisena yhteistoimintana, reflektiivisyytenä, yhteisvastuullisuutena ja avoimena keskusteluna. Roolien selkeys on sitä, että eri alojen ammattilaiset ovat itse tietoisia omasta ja toisten erityisosaamisesta. Se ilmenee myös omasta erityisosaamisesta ja työkokemuksesta tiedottamisena sekä asiakkaille että toisille ammattihenkilöille. Moniammatillisessa verkostotyössä roolien täytyy olla yhteisessä ymmärryksessä määriteltyjä. Suunnitelmallinen yhteistoiminta on määrätietoista ja tavoitteellista. Yhteisiin asiakkaisiin liittyvät asiat ja toimintatavat suunnitellaan yhteisissä tapaamisissa. Näin toiminnalle saadaan yhteiset tavoitteet ja päämäärät. (Isoherranen ym. 2008: 34; Veijola 2004: 85 - 88.)

Reflektiivisyys on toiminnan ja ohjeiden kriittistä arviointia, jossa ammattihenkilöt arvioivat tavoitteiden saavuttamista. Yhteisvastuullisuudessa vastuu jaetaan eri ammattihenkilöiden ja asiakasperheiden kanssa. Kun yhteistyössä päästään ylittämään ammattien välisiä rajoja, voidaan mennä toisen osaamisen alueelle ja kyseenalaistaa eri alan asiantuntijan näkökulmia. Tällöin vastuuta ei kanneta enää yksin vaan se jaetaan eri alan ammattihenkilöiden kanssa. Yhteisvastuullisuus ilmenee myös toimintaa ohjaavissa sopimuksissa. Avoin keskustelu voidaan kuvata vuorovaikutuksena ja arvostuksena,

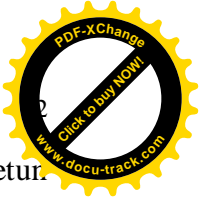
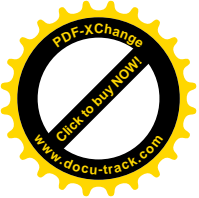

jossa vuorovaikutus on ammattihenkilöiden välistä keskustelua ja kuuntelua ja arvostus toisten huomioimista ja tasa-arvoa. (Veijola 2004: 85 - 88.)

Moniammatillisen verkostotyön toimivuus edellyttää, että osallistujat ovat motivoituneita siihen. Tällöin on tärkeää kokea saavuttavansa yhteistyön avulla hyötyä myös itselle ja omaan työhön. Moniammatillisessa verkostoitumisprosessissa on keskeistä halu ja kyky löytää yhteisten hyötyjen alue, johon pyritään ja jonka eteen kaikki haluavat tehdä tietoisesti töitä. Jos yhteistyötä tekevät osapuolet eivät usko saavuttavansa mitään, heidän kohtaamisensa on tyhjää ja merkityksetöntä sekä byrokraattista ja väsyttävää. Työntekijät saattavat välttää verkostotapaamisia asiakkaan ja muiden yhteistyötahojen kanssa, jos he pitävät niitä hyödyttöminä. Tämä heikentää työn laadukkuutta, koska ymmärrys toisten toiminnasta ei lisäännä ja suunnitelmat, joihin työntekijät ja perhe voisivat sitoutua, jäävät tekemättä. (Pyhäjoki 2005: 79 – 80; Virtanen 1999: 37 – 38.)

Moniammatillisen verkostotyön yksi hyöty on työn kuormittavuuden väheneminen. Eri toimijoiden yhteistyössä, jokaisella on oma tehtävänsä ja vastuuta voidaan jakaa. Tällöin yhden toimijan ei tarvitse tehdä kaikkea itse. Moniammatillisen verkostotyön yhtenä tavoitteena onkin sellaisten ratkaisujen etsiminen, jotka osaltaan jakavat osallisten kuormitusta. Vastuullisen työntekijän on osattava säädellä työtehtäviensä kuormitusta. Moniammatillinen verkosto on vaativa toimintaympäristö, mutta sitä ruokitaan informaation vaihdolla, tuloksia tuottavalla toiminnalla ja uusilla haasteilla. Verkostomallin keskeisiä vahvuuksia ovat joustavuus, tasapuolisuus, avoimuus ja spontaani toiminta. Ongelmina yleisellä tasolla pidetään ennakoimattomuutta, jatkuvuuden epävarmuutta ja tehottomuutta. (Arnkil – Seikkula 2005: 34 – 37; Uusikylä 1999: 52; Virtanen 1999: 37 – 38.)

Moniammatillisen verkoston menestymisessä ja toiminnassa sen vetäjä tai johtaja on keskeisessä asemassa. Vetäjän henkilökohtaiset kyvyt, sitoutuminen, organisointikyky ja tehtävien jakamisen taito vaikuttavat siihen, löytyykö jokaiselle verkoston jäsenelle oma paikka. Päätöksenteon, tehtävien ja vastuun tulee olla jaettu jokaiselle työryhmän jäsenelle ja sitoutumiseen vaikuttaa se, että oma tehtävä on selkeä sekä perusteltu. Koska moniammatillinen verkostotyö on vaativa työtapa, sen toiminnan tulee aina olla avointa ja läpinäkyvää. Siksi se kaipaa tuekseen vahvistavaa työtä, kuten tiedottamista ja positiivisen julkisuuden hankkimista. Avoimuus ja läpinäkyvyys ovat tärkeitä myös palautteen antamisessa silloin, kun moniammatillista verkostotyötä arvioidaan. (Uusiky-

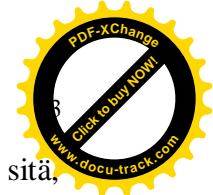
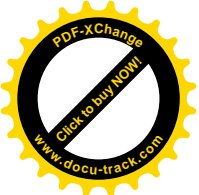
lä 1999: 68; Virtanen 1999: 42.) PAKAP -alueella toimivan Varhaisen tuen tehostetun verkko on saanut innovaatiopalkinnon, joka voi omalta osaltaan vahvistaa positiivisella julkisuudellaan moniammatillisen työryhmän toimintaa.

Moniammatillisella verkostotyöllä tulee olla myös systemaattinen seuranta – ja arviointijärjestelmä, jonka avulla verkoston toiminnasta, heikkouksista ja vahvuuksista saadaan ajan tasalla olevaa tietoa. Tätä tietoa tarvitaan, jotta voidaan tarvittaessa muokata yhteistyörakennetta tehokkuuden tai informaation vapaan kulun näkökulmasta. Arviointi ja kehittämistyössä tulee kiinnittää huomioita eri organisaatioiden rajoja ylittävään toimintaan, jossa kiinnitetään huomiota eri organisaatioiden sisäisiin asiakasprosesseihin. Tavoitteena tulee olla sellaisten keinojen löytäminen, joiden avulla sirpaleisista palveluista saadaan prosessimaisesti etenevä kokonaisuus. Arviointia tulee tehdä moniammatillisen verkostotyön yhteistyön, tiedonkulun, suunnitelmallisuuden, asiakkuuden ja organisaatioiden näkökulmista. (Kihlman 2005: 105 – 114; Uusikylä 1999:67.)

3.3 Dialogi moniammatillisessa verkostotyössä

Dialoginen työtapa on moniammatillisen verkostotyön edellytys, siksi dialogin käsitettä on tässä yhteydessä hyvä avata. Dialogi eroaa keskustelusta, joka on vuoropuhelua, jossa tuodaan esiin oma näkemys asiasta. Keskustelun tarkoituksena on päätöksen teko ja siinä pyritään sopimuksen aikaansaamiseen. Dialogi on vuoropuhelua, jossa ajatellaan yhdessä ja oma näkökulma on vain askel kohti laajempaa ymmärrystä. Dialogissa herätellään eri näkökulmia ja etsitään uusia vaihtoehtoja, joiden avulla ajatuksia ja tietoa rakennetaan johdonmukaisesti uudenlaiseksi kokonaisuudeksi. Dialogissa tarvitaan rajojen ylittämisen taitoa mutta siinä ei valita puolta. Tavoitteena ei tarvitse olla täydellisen yhteisymmärryksen saavuttaminen vaan ymmärrys siitä, mitä muut asiasta ajattelevat. Yhteistä ymmärrystä ei kukaan voi saavuttaa yksin ja jotta uusia merkityksiä ja yhteistä ymmärrystä syntyy, täytyy osallistujien luoda vuorovaikutustilanne, jossa kaikkien osallistujien ja heidän edustamiensa systeemien äänet voivat osallistua keskusteluun. (Isaacs 2001: 25, 38 – 41, 47 – 50, 63 – 64; Pyhäjoki 2005: 71 – 74.)

Dialogissa tarvitaan keskeisesti neljää perustaitoa, joita ovat kuuntelu, kunnioitus, kärsivällisyys ja avoimuus. Erilaisia käsityksiä pohditaan rinnakkain ja vaikka toisen näkökulma ei aina ole mieluinen, sitä ollaan valmiita kuuntelemaan kunnioittaen ilman arvostelua ja vastaväitteitä. Dialogissa korostuu nimenomaan sellainen kuuntelu, jossa

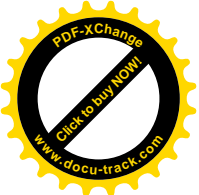

osallistujien on mahdollista ymmärtää muiden näkemyksiä, kuunnella itseään ja sitä, mitä ajatuksia muiden osallistujien sanat herättävät. Dialogi vaatii kärsivällisyyttä, sillä ratkaisu ja yhteisen ymmärryksen saavuttaminen eivät yleensä löydy hetkessä. Keskeistä dialogin onnistumisessa on, että oma näkökulma esitetään aina avoimesti. Ilman sitä ei synny luottamusta, jota yhteistyön onnistuminen edellyttää. (Isaacs 2001: 25; Pyhäjoki 2005: 71 - 74.)

Moniammatillisessa auttamistyössä, jota päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö on, yhdistetään tukea ja kontrollia. Usein toivotaan, että tuki ja kontrolli voitaisiin erottaa ja joku toinen taho hoitaa kontrollin. Kaikkeen vuorovaikutukseen kuuluu kuitenkin aina kontrollin elementtejä. Auttamistyössä ei ole ratkaisevaa, ovatko toimenpiteet tuki- vai kontrollipainotteisia, vaan se ovatko ne asiakkaan toimintamahdollisuuksia kasvattavia vai alistavia. Dialogisessa kohtaamisessa kontrolli on läsnä näkyvänä ja avoimena, kun työntekijät ilmaisevat tilanteeseen liittyvät huolensa avoimesti ja varhain. Silloin huolet eivät ala vaikuttaa asiakassuhteen. (Pyhäjoki 2005: 75 – 77.)

3.4. Luottamus moniammatillisessa verkostotyössä

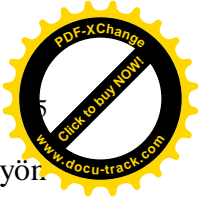
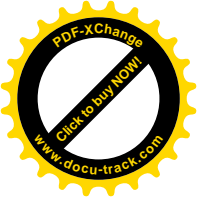
Luottamus on tärkeä käsite moniammatillisessa verkostotyössä, koska ilman sitä toimijoiden välisellä suhdetoiminnalla ei ole merkitystä. Dialogista toimintaa johtaa aito pohdinta ja tietoisien toiminnan saavuttaminen edellyttää luottamusta ihmisiin ja heidän kykyynsä ajatella. Dialogin toteutuminen edellyttää aina luottamusta ja siksi dialogisessa kohtaamisessa vaaditaan, että ne joita asia koskettaa ovat läsnä, kun tilannetta pohditaan. Päivähoidon ja lastensuojelun välisessä moniammatillisessa verkostotyössä on tärkeää ottaa mukaan ne verkoston jäsenet, jotka liittyvät lapsen tilanteen selvittämiseen. Välillä tilanteen selvittelyyn tarvitaan yhteistyötahoja, joita asiakas ei ole itse mukaan pyytänyt. Heidän mukaan ottamisensa tulee aina olla asiakkaan tiedossa. Luottamuksen kestävyys mitataan lopulta arjen toiminnassa. Jos verkostotyötä ei tehdä avoimesti, jää keskustelu yleiselle tasolle, jossa ristiriitoihin ei puututa. Tällöin ei rakentava yhteistyö kehity. Työntekijöiden väliset jännitteet sekä työntekijöiden ja asiakkaiden toisistaan eroavat käsitykset voivat olla verkoston rikkaus. Niiden avulla voidaan avata yhteistyön solmuja ja päästä kohti kehitystä. (Arnkil 2004: 216; Pyhäjoki 2005: 78; Uusikylä 1999: 49 – 51; Virtanen 1999: 37.)

Moniammatillisessa verkostotyössä luottamuksen tulee syntyä asiakassuhteeseenkin. Siksi asiakas on tarvittaessa mukana tapaamisissa, joissa keskustellaan yhteisesti sovitulla säännöllä ja periaatteilla ja kaikki osallistujat voivat vaikuttaa keskustelun sisältöön ja päätöksentekoon. Asiakkaan ei tarvitse hallita dialogista vuoropuhelua, vaan hän tuo tapaamiseen oman näkökulmansa ja saa osallistua itseään koskevaan päätöksen tekköön. Päiväkoti-ikäiset lapset eivät yleensä osallistu keskusteluihin vaan heidän näkökulmaansa edustavat hänet tuntevat ihmiset, jotka kykenevät kertomaan oman käsityksensä lapsen tilanteesta ja hyvinvoinnista. Lastensuojelun ja päivähoidon yhteisillä asiakkailla on moniasiakkuus, jolloin he ovat usean eri ammattilaisen työn kohteena yhtä aikaa. Perheellä voi olla asiakkuus edellä mainittujen lisäksi muihinkin palveluihin ja etenkin silloin luottamuksen ja kokonaiskuvan saavuttamiseksi, kasvaa tarve rajoja ylittäviin yhteisiin kohtaamisiin eli moniammatillisiin verkostotapaamisiin. (Isoherranen 2005: 13 – 15; Pyhäjoki 2005: 71 - 72.)

Toimivassa moniammatillisessa asiantuntijuudessa, jota päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö parhaimmillaan edustaa, eri osapuolten täytyy tunnustaa toistensa asiantuntijaroolit ja kunnioittaa toistensa ammattitaitoa sekä erityisosaamista. Yhteistyöhön osallistujien ja heidän organisaatioidensa erilaiset todellisuustulkinnat on kyettävä näkemään yhteisen toiminnan voimavarana. Auttamistyön perustana toimii ennemminkin kunnioitettava kohtaaminen kuin jokin tekniikka tai etäältä tehtävä suorittaminen. Kohtaamista luonnollisesti helpottaa työntekijän ammattitaito. Kunnioittavassa kohtaamisessa huomioon otetaan toisten ihmisten rajat ja hyväksytään se, että toiselta voi oppia jotakin. Kunnioittavaan kohtamiseen kuuluu keskeisesti luottamus, joka syntyy sellaisessa dialogisessa kohtamisessa, jossa osapuolet tuovat esille omat näkökulmansa ja kertovat pyrkimyksistään aidosti ja rehellisesti. (Isaacs 2001: 126; Pohjola 1999: 112; Pyhäjoki 2005: 71, 78.)

Verkostotyön teoria tukee selvästi tutkimuksemme lähtökohtaa eli päivähoidon ja lastensuojelun asiakaslähtöistä yhteistyötä. Moniammatilliset verkostot ovat parhaimmillaan voimavara ja mahdollisuus niin asiakkaan, työntekijän, työyhteisön ja palveluiden ohjauksenkin näkökulmasta. Päivähoito voi olla lastensuojelutyölle suureksi avuksi, kun muodostetaan kokonaiskuvaa lapsen tilanteesta ja mahdollisista tuen tarpeista. Päivähoidon asiantuntemus perustuu lapsen kasvun ja kehityksen tuntemukseen sekä lapsen jatkuvaan havainnointiin päivähoidon arjessa. Tiedon kulkeminen molemmin puolin ja

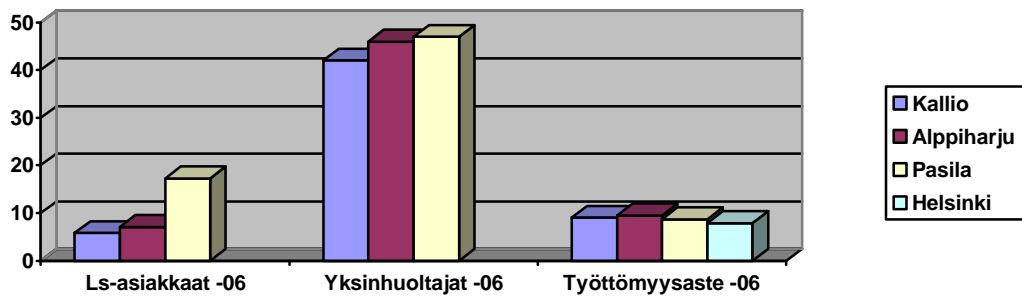
yhteisten sopimusten tekeminen asiakasprosessissa, vähentävät kaikkien osallisten työn kuormittavuutta.

4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

4.1 Kallio- Alppiharju – Pasilan päivähoitoalue

Kallio – Alppiharju – Pasilan päivähoitoalueella oli tutkimuksen alkaessa ja aineiston keruuvaiheessa yhteensä kuusi kunnallista päivähoitoyksikköä, joissa oli yhteensä 13 päiväkotia ja perhepäivähoito. Yhdessä päiväkodissa tarjotaan ympärivuorokautista päivähoitopalvelua. Syyskuun 2008 alussa käyttöön otettiin uusi päiväkotia. Kunnallisessa päivähoitossa oli syksyllä 2008 yhteensä noin 706 lasta, joista esiopetusikäisiä oli 116. Alueella on kaksi ostopalvelupäiväkotia, joissa oli tuolloin 49 lasta. Lisäksi alueella on kolme yksityisiä päiväkotia, tässä tutkimuksessa keskityimme alueen kunnallisiin päiväkoteihin. (Päivähoito 2008.) Tammikuussa 2009 lapsia oli päivähoitossa jo 732 ja päivähoitoalue on koko ajan kasvava. (Päivähoito 2009.) Tämä on merkittävää yhteistyön kannalta sillä lapsimäärän kasvu tuo mukanaan haasteita.

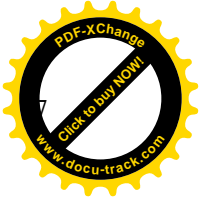
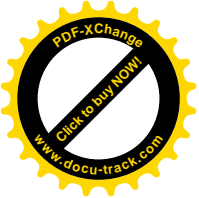
Päivähoitoa lastensuojelun avohuollon tukitoimena ei ole tällä alueella aikaisemmin tutkittu ja lähtökohtamme oli se, että yhteistyössä on haasteita mutta selkeillä toimintakäytännöillä niistä selvittää. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää yhteistyön hyviä käytäntöjä, mahdollisia kipupisteitä ja saada tarvittaessa aikaan keinoja yhteistyön kehittämiseen. Kehittämistarve on merkittävä myös siitä syystä, että Pasilan peruspiirin alueella lastensuojeluasiakkaiden määrä on viime vuosina ollut Helsingin kaupungin suurimpia. Tietokeskuksen tilaston mukaan lastensuojelun asiakkaiden määrä oli vuonna 2006 Pasilassa 17,3 prosenttia alueiden väestöstä. Tämä tuo omat haasteensa lastensuojelutyölle ja on näin ollen merkittävä myös päivähoiton näkökulmasta. Tietokeskuksen tilaston (2006) mukaan lastensuojelun asiakkaiden määrä oli vuonna 2006 Kalliossa 5,8 prosenttia ja Alppiharjussa 7,1 prosenttia alueiden väestöstä. Tietokeskuksen tilastojen mukaan yksihuoltajaperheiden osuus vuonna 2006 Kallion alueella oli 42 prosenttia, Alppiharjun alueella 46 prosenttia ja Pasilan alueella 47 prosenttia (Helsingin kaupunki, Tietokeskus 2006a). Työttömyysaste oli vuonna 2006 Kalliossa 9,0 prosenttia, Alppiharjussa 9,5 prosenttia ja Pasilassa 8,7 prosenttia. Koko Helsingissä se oli 7,9 prosenttia (Helsingin kaupunki, Tietokeskus 2006 b).

TAULUKKO 1: Riskitekijät prosentteina suhteessa alueiden väestöön. (Helsingin kaupunki. Tietokeskus 2006 b).

Opinnäytetyömme kohteena oleva PAKAP - alue on monin tavoin haastava sekä päivähoitoon että lastensuojelun työntekijöille. Tämä lisää yhteistyön kehittämistarvetta. Tutkittavilla alueilla on riskitekijöitä, joilla on havaittu olevan selkeä yhteys lastensuojelun asiakkuuteen. Näitä riskitekijöitä ovat muun muassa korkea työttömyysaste, kaupungin vuokra-asuntojen osuus asuntokannassa, matala koulutustaso, yksinhuoltajien sekä pienituloisten osuus perheistä. Yksittäinen riskitekijä ei välttämättä vaaranna lapsen hyvinvointia, mutta usean tekijän samanaikaisuus kasvattaa riskiä. Kuitenkin, jos riskitekijä lapsen elämässä on merkittävä, esimerkiksi lapsen kohdistuva tai lapsen todistama väkivalta, on tilanteeseen puututtava välittömästi. (Sosiaalivirasto 09/2007: 7.)

Lastensuojelun asiakkaiden määrän ollessa suuri, on myös avohuollon tukitoimien tarjoaminen haasteellista. Kun päivähoitossa on paljon lapsia, joilla on lastensuojelun asiakkuus tai he ovat päivähoitossa lastensuojelun avohuollon tukitoimena, vaikuttaa se päivähoiton henkilökunnan työnkuvaan. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työ on Helsingin alueella erittäin kuormittavaa jo suurten asiakasmäärien vuoksi. Sirkka Rousun (2007) tutkimustulosten mukaan on perusteltua muodostaa toimintakäytäntö, jossa sosiaalityöntekijä kokoaa kaikki lapsen ja perheen tilanteesta lausunnon tai kuvauksen antaneet tahot muodostamaan yhteistä käsitystä siitä, mitä lapsen tilanteessa tulisi tehdä. Tämä on lapsen edun mukaista ja lapsen tilanne tulee laajemmin arvioiduksi. Moniammatillista yhteistyötä pidetään tutkimuksessa avaintekijänä onnistuneessa lasten hyvinvointityössä. Tämä vaikuttaa myös sosiaalityöntekijöiden jaksamiseen, koska heidän ei tarvitse yksin laatia ehdotustaan hoidon järjestämisestä. Lastensuojelulaissa todetaan, että kunta voi asettaa asiantuntijoista koostuvan lastensuojelun tukiryhmän avustamaan lastensuojelun järjestämistä ja käytännön toteutumista. (Rousu 2007: 49, 55.) On tärkeää, että päivähoitoon ja lastensuojelun välinen yhteistyö toimii hyvin yhteisiä asiakkaita palveltaessa.

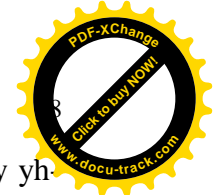
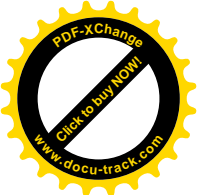
4.2 Alueellinen yhteistyö ja huolen vyöhykkeet

Päivähoitoalueella on luotu yhteisiä toimintamalleja ja rakenteita lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyön tueksi. Näitä ovat kaksi kertaa vuodessa tapahtuvat huolikartoitukset päiväkodeissa, moniammatillisen työryhmän tapaamiset ja huolikonsultaatiot päiväkodeissa. Opinnäytetyössä on tutkittu millaiset yhteistyön muodot ovat työntekijöille tuttuja ja kuinka ne käytännössä toimivat.

Kallio - Alppiharju - Pasilan päivähoitoalueen päiväkodeissa on käytössä toimintamalli, jossa kaksi kertaa vuodessa lapsen ryhmän henkilöstö keskustelee perusteellisemmin, onko heillä jonkinlaista huolta ryhmänsä lapsista. Apuna keskustelussa käytetään niin sanottua huolten kartoitusta, jossa pohditaan, onko lapsen tai perheen hyvinvoinnista huolta. Huoli voi olla pieni ihmettely tai suurempi huoli, jolloin henkilöstön omat voimavarat tai keinot voivat olla vähenemässä. Tällöin voidaan tarvita yhteistyökumppaneita tai lisäresursseja, kuten erityislastentarhanopettajia. Huolen suuruutta mietitään huolen vyöhykkeiden 1-7 avulla (liite 1). Mikäli henkilöstöllä herää huoli lapseen tai perheeseen liittyen, puhutaan asiasta huoltajien kanssa. Päivähoitoalueen päällikkö on laatinut tästä toimintamallista perheille tiedotteen, joka jaetaan vanhemmille heti päivähoidon alussa ja se esitellään vanhempainilloissa. On tärkeää, että vanhemmat tietävät mistä on kyse, jotta vältetään väärinkäsityksiltä.

Toimintamallin tarkoituksena on tukea henkilökuntaa arjen tilanteiden seurannassa, varhaiskasvatuskäytäntöjen pohdinnassa ja yhteistyössä vanhempien kanssa. Siinä ei laiteta vyöhykkeelle lasta, vaan työntekijän huoli ja hänen kokemuksensa siitä, millaista tukea lapsen varhaiskasvatukseen voidaan tarvita. Huoli on aina subjektiivinen eli työntekijä kokee lapsen ja perheen tilanteen omasta näkökulmastaan. Jos huolta ilmenee, voidaan hyvällä syyllä olettaa, että jotain on tapahtumassa omille toimintamahdollisuuksille. (Arnkil 2004: 221; Arnkil – Eriksson - Rautava 2006: 7, Räikkönen 2008.)

Huolten kartoitusten tuloksia käsitellään kaksi kertaa vuodessa alueellisen yhteistyön suunnittelun yhteydessä. Nämä alueneuvonpidot on nimetty ”Naamat tutuksi” tapaamiseksi. Tätä tilaisuutta varten alueen huolet on koottu yhteen, mutta niitä käsitellä päiväkotikohtaisesti vaan yleisesti, jotta tiedetään millaisia huolia ja millaista yhteistyön tarvetta päivähoidolla sillä hetkellä on. Alueen leikkipuistot tekevät omat kartoituksensa ja niiden tulokset käsitellään myös alueneuvonpidossa. Kallio – Alppiharju – Pasilan päi-

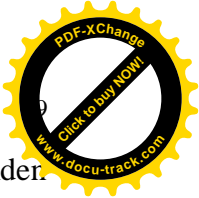
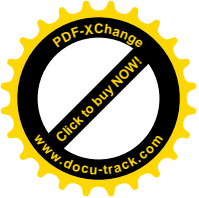

vähoitoalueella ja Eteläisen perhekeskuksen lastensuojelulla on jo vuosia kehitetty yhteistyötä alueneuvonpidossa, joissa päivähoidon ja sen yhteistyötahojen työntekijän koontuvat moniammatillisena työryhmänä. Niissä kehitetään yhteisiä toimintamalleja erilaisiin tilanteisiin ja tarkoituksena on myös tutustuttaa alueen eri tahojen työntekijöitä toisiinsa ja samalla madaltaa kynnystä yhteistyön aloittamiseen (Arnkil – Eriksson – Rautava 2006: 14).

Moniammatilliseen työryhmään osallistuu päivähoidon, sosiaalityön, neuvolan, leikkipuistojen ja vuoden 2008 alusta varhaisen tuen tiimien edustajia. Päivähoidosta läsnä on päivähoitoalueen päällikkö, joka on myös kokouksen koollekutsuja. Lisäksi läsnä ovat päivähoitoyksikköjen esimiehet, henkilökuntaa ja päiväkodeissa työskentelevät alueelliset erityislastentarhanopettajat. Heidän tehtävänä on puhua alueen huolista erityispäivähoidon näkökulmasta ja tuoda omaa asiantuntijuuttaan ja asiakasperheiden tuntemusta yhteistyöhön. PAKAP – alueen kiertävä erityislastentarhanopettaja on myös mukana. Hän koordinoi koko alueen erityispäivähoitoa ja on oppilashuollon edustaja. Perhekeskuksista osallistuu lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä sekä sosiaaliohjaajia ja neuvoloista osallistuu terveydenhoitajia. Lisäksi leikkipuistoista osallistuu esimies ja henkilökuntaa.

Nämä eri tahot muodostavat palveluverkoston, jossa asiakas saattaa olla monille yhteinen. Yhdessä pohditaan alueen kehitystä, ongelmia ja yhteistoiminnan vaikutusta sekä tulevaisuuden haasteita alueen lapsiperheiden palvelun kehittämisessä. Tarkoituksena on suunnitella perheiden ja lasten elämäntilanteisiin parhaiten sopivia alueellisia palveluja. Tässä apuna on huolten kartoitus, jonka avulla tunnistetaan lasten ja perheiden tarpeita ja vahvistetaan varhaisen tuen järjestämisen suunnittelua. (Räikkönen 2006.) Tämä alueellinen moniammatillinen toimintamalli on nimetty Varhaisen tuen tehostetuksi verkoksi, jonka tavoitteena on huolehtia yhteistyöstä ja osaamisesta kaikilla tasoilla, sektoreilla ja virastojen välillä. Malli on saanut Helsingin kaupungin innovaatiopalkinnon vuonna 2007 sosiaaliviraston sarjassa, Heitteille ei jätetä ketään. (Räikkönen 2007.)

Lastensuojelun työntekijöiden vierailut päiväkodeissa kaksi kertaa vuodessa on nimetty huolikonsultaatioksi. Tätä toimintamallia kutsutaan alueella myös lastensuojelun jalkautumiseksi mutta käytämme nimeä huolikonsultaatio. Eteläisen perhekeskuksen Kallion tiimin sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat käyvät esittäytymässä päiväkodeissa Kallion alueella ja Alppiharju - Pasilan tiimin sosiaalityöntekijät ja -ohjaajat käyvät oman alu-

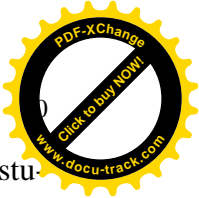
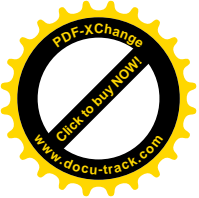

eensa päiväkodeissa. Varhaisen tuen sosiaaliohjaaja osallistuu myös tapaamisiin, joiden tarkoituksena on työntekijöiden tutustuminen toisiinsa ja päiväkotien huolien konsultointi. Tässä yhteydessä ei puhuta yksittäisistä lapsista nimeltä vaan tapaamisessa käydään läpi päiväkotien ja lastensuojelun yhteistyön tilannetta ja tarvetta. Lastensuojelun työntekijöiden kanssa käsitellään lastensuojelullista huolta herättävät asiat ja varhaisen tuen työntekijöiden kanssa varhaisen tuen tarpeet. Oman aihepiirinsä huolikonsultaatiot järjestetään myös terveydenhoitajan kanssa liittyen terveydellisiin huoliin ja alueen erityislastentarhanopettajien kanssa liittyen lasten erityisen tuen tarpeeseen.

PAKAP -alueen yhteistyökäytännöissä on lisäksi sovittu konsultaatiosoiton mahdollisuudesta, jolloin päivähoidon työntekijä voi lastensuojelun työntekijän kanssa yhdessä pohtia lapsen tilannetta. Tämä tehdään kertomatta lapsen nimeä. Parhaimmillaan he yhdessä arvioivat onko tarvetta lastensuojelutoimille ja viralliselle lastensuojeluilmoitukselle. Yksittäinen tieto ei sinänsä ole ratkaiseva, sillä lastensuojelussa arvioidaan aina kokonaistilannetta. Pienetkin vihjeet tai huolet voivat kuitenkin olla merkittäviä ja hyödyllisiä kokonaistilanteen arvioinnissa sillä hetkellä tai myöhemmin. Mikäli lastensuojeluilmoitus tehdään, on päivähoidon kerrottava siitä vanhemmille. (Mönkkönen 2007: 76 – 77.) Lähtökohtana kaikessa lastensuojelun ja päivähoidon välisessä tietojen vaihdossa on, että vanhempi tietää mitä tietoja vaihdetaan ja suostuu itse lapsensa asian hoitamiseen lastensuojelun ja päivähoidon kanssa. Lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus (Lastensuojelulaki 417/2007: 25 §) menee kuitenkin aina asiakkaan suostumuksen ohi. Päivähoidolla on ilmoitusvastuu, jos lapsen tilanne sitä edellyttää. Lastensuojelulla on tiedonsaantioikeus lasta koskevissa asioissa. (Sosiaalivirasto 2008: 2 – 3.)

4.3 Ohje yhteistyölle

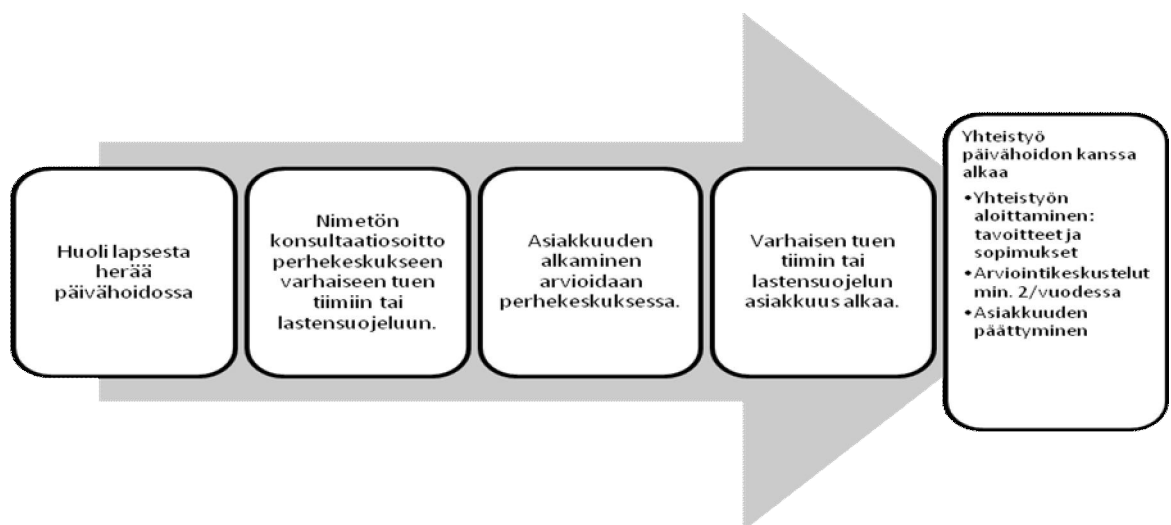
Yhteiskäytännöt päivähoidon ja perhekeskuksen välillä – ohje on kehitetty päivähoidon ja lapsiperheiden palvelujen yhteisten tavoitteiden toteuttamisen tueksi. Yhteistyöohje täydentää ja kuvaa työnjakoa perhekeskuksen ja päivähoidon välillä. (Päivähoidon johtoryhmä 2008.) Ohjeessa määritellään käytännöt lastensuojelun tukea tarvitsevien lasten hoidosta käytäville yhteiskeskusteluille päivähoidon, lastensuojelun työntekijöiden ja lapsen vanhempien kanssa. (Päivähoidon strategia vuosille 2007 – 2008.) Molemmat vastualueet ovat sitoutuneet noudattamaan yhteistyösopimusta ja sen ovat allekirjoittaneet päivähoidon johtaja ja lapsiperhepalveluiden johtaja. Päivähoidolla ja lapsiperheiden vastualueilla on yhteisiä tavoitteita ja yhteistyöohjeen päivittäminen oli yksi toi-

menpide vuoden 2008 tavoitteiden toteuttamisessa. Ohjeen päivittämiseen on osallistunut edustajia päivähoidosta, perhekeskusten varhaisen tuen tiimistä ja lastensuojelusta. (Päivähoidon johtoryhmä 2008.)

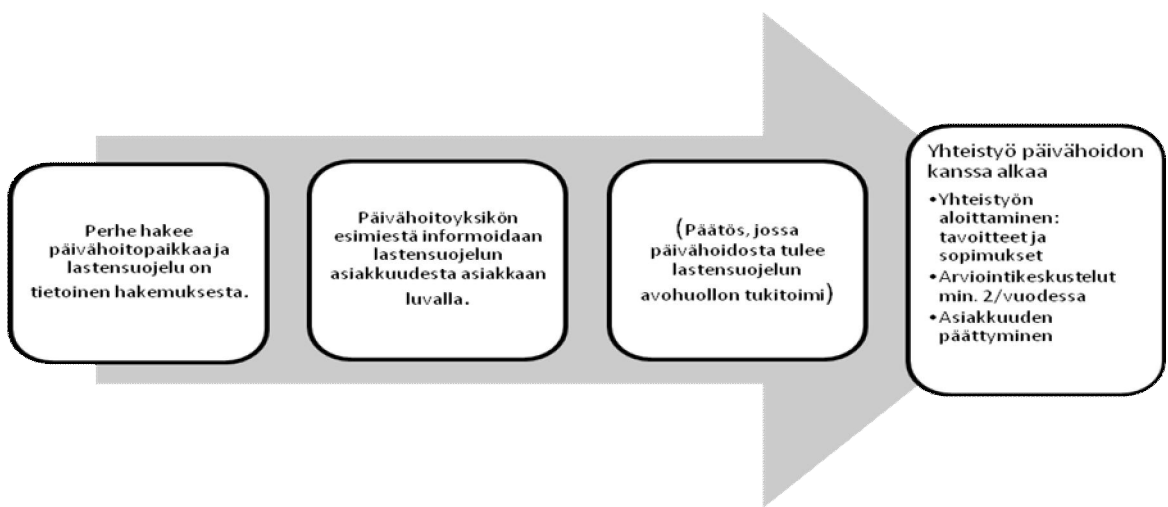
Palvelusuunnitelma on päivähoiton ja asiakkaan välinen suunnitelma päivähoiton toteuttamisesta ja sen laatiminen aloitetaan heti, kun päivähoitohakemus vastaanotetaan. Se sisältää asiakasyhteistyötietoja esimerkiksi lapsen hoitoajasta, tavoitteista ja erityistarpeista ja siihen voidaan kirjata asiakkaan palvelun suunnitteluun liittyviä tietoja. Lastensuojelun asiakassuunnitelma vastaa päivähoiton palvelusuunnitelmaa. Siihen kirjaetaan tavoitteet ja toimenpiteet asiakaskohtaiselle lastensuojelutyölle. Asiakassuunnitelman tavoitteiden toteuttamiseen liittyvät yhteistyösopimukset on kirjattu yhteistyöohjeeseen nimeltä Yhteistyökäytännöt päivähoiton ja perhekeskuksen välillä. Tämä yhteistyöohje on huolto- ja palvelusuunnitelmien liite. Kehittämistyömme alkuvaiheessa käytössä oli vanha ohje, joka on tullut voimaan 15.3.2006. Tämän ohjeen korvasi päivitetty ohje, joka tuli voimaan 6.8.2008. Ohjeen päivittäminen liittyi Perhekeskusten organisaatiouudistukseen, jonka myötä perhekeskuksiin tuli leikkipuisto- ja lastensuojelutiimin lisäksi uutena työmuotona lapsiperheiden varhaisen tuen ja kotipalvelun tiimit. Päivitetystä ohjeesta huomioidaan yhteistyön kulku myös varhaisentuen näkökulmasta. Tässä kehittämistyössä keskitytään päivähoiton ja lastensuojelun väliseen yhteistyöhön. (Yhteistyöohje 2008: 1)

Lastensuojelun ja päivähoiton yhteistyösopimuksen mukaisia malleja ja yhteistyöprosessin kulkua kuvataan seuraavissa kuvioissa 3-5.

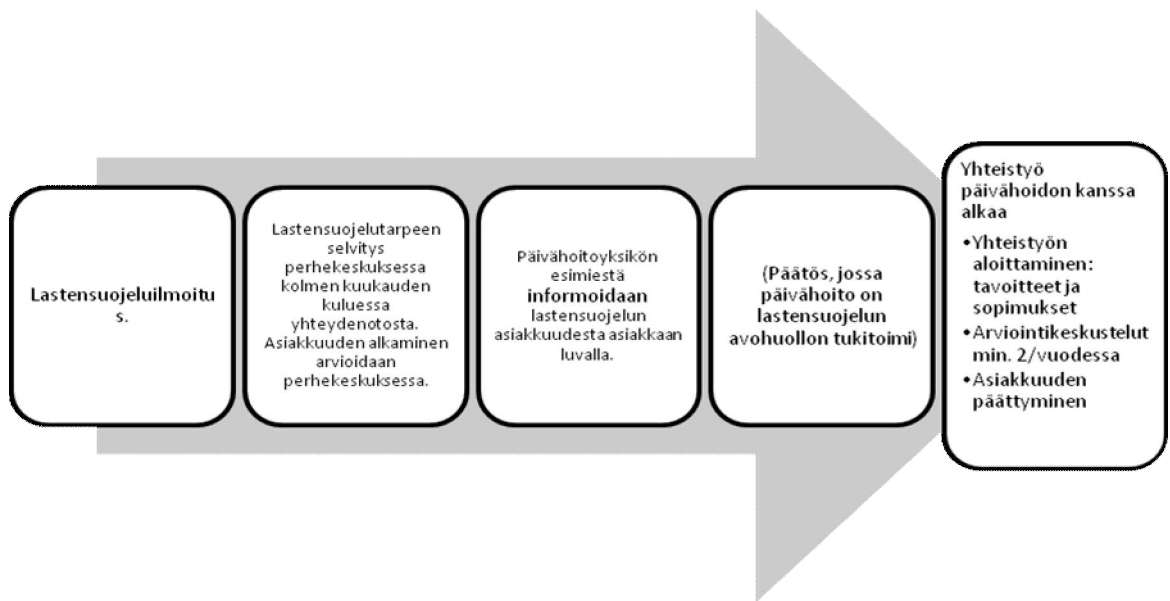
KUVIO 3: Huoli herää päiväkodissa

Kun päiväkodin henkilökunnalla herää lastensuojelullinen huoli päiväkodissa olevasta lapsesta, tulee hänen puhua huolestaan vanhemmille. Hän voi soittaa ilman vanhempien lupaa nimettömän konsultaatiosoiton perhekeskukseen lastensuojelun sosiaalityöntekijälle, jolloin he voivat yhdessä arvioida olisiko syytä tehdä virallinen lastensuojeluilmoitus. Jos ilmoitus tehdään, on siitä kerrottava vanhemmille. Tämän jälkeen asiakkuuden alkaminen arvioidaan perhekeskuksessa ja tehdään alkuvaiheen tilannearvio kolmen kuukauden sisällä. Jos lastensuojelun asiakkuus alkaa, tulee aloittaa moniammatillinen yhteistyö päivähoidon kanssa. Se sisältää yhteisen aloituskeskustelun, arvioinnit vähintään kaksi kertaa vuodessa ja yhteisen asiakkuuden päättämiskeskustelun viimeistään lapsen siirtyessä kouluun tai toiseen hoitopaikkaan. (Sosiaalivirasto 2008: 3 - 4.)

KUVIO 4: Lastensuojelun tarve tiedossa ennen päivähoitoa

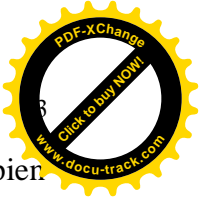
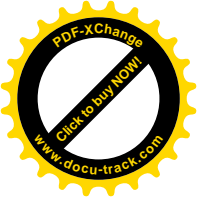
Kun lastensuojelun asiakasperhe hakee päivähoitopaikkaa, tulee sosiaalityöntekijän olla yhteydessä päiväkodin johtajaan asiakkaan luvalla. Päivähoito voi olla lastensuojelun avohuollon tukitoimi ja silloin tämä tukitoimi tulee olla päiväkodin johtajan tiedossa. Yhteisen asiakkuuden alettua, tulee aloittaa moniammatillinen yhteistyö päivähoidon kanssa, vaikka päivähoito olisi virallinen avohuollon tukitoimi. Se sisältää yhteisen aloituskeskustelun, arvioinnit vähintään kaksi kertaa vuodessa ja yhteisen asiakkuuden päättämiskeskustelun viimeistään lapsen siirtyessä kouluun tai toiseen hoitopaikkaan. (Sosiaalivirasto 2008: 3 - 4.)

KUVIO 5: Lastensuojeluilmoitus lapsi on / ei ole päivähoitossa

Lastensuojeluilmoituksen jälkeen perhekeskuksessa tehdään kolmen kuukauden sisällä alkuvaiheen tilannearvio perheen tilanteesta ja lapsen tarvitsemista tukimuodoista. Lapsen ollessa päivähoitossa tai tarvitessa päivähoitopaikkaa tulee sosiaalityöntekijän olla yhteydessä päiväkodin johtajaan asiakkaan luvalla. Päivähoidolta voidaan pyytää kuvausta tilannearvion tueksi päivähoitossa olevasta lapsesta. Päivähoidosta voi tulla lapsen virallinen avohuollon tukitoimi. Yhteisen asiakkuuden alkaessa, tulee aloittaa moniammatillinen yhteistyö päivähoidon kanssa, vaikkei päivähoito olisi virallinen avohuollon tukitoimi. Se sisältää yhteisen aloituskeskustelun, arvioinnit vähintään kaksi kertaa vuodessa ja yhteisen asiakkuuden päättämiskeskustelun viimeistään lapsen siirtyessä kouluun tai toiseen hoitopaikkaan. (Sosiaalivirasto 2008: 3 - 4.)

Yhteisen asiakkuuden aikana lastensuojelun työntekijä on pääsääntöisesti yhteisten asiakasneuvotteluiden koollekutsuja. Neuvottelujen tarkoituksena on määritellä yhteiset tavoitteet ja päivähoidon rooli. Yhdessä sovitaan tavoitteiden arvioinnista, tapaamisten aikataulusta ja tiedonkulun pelisäännöistä. Arviointien sisältönä on tavoitteiden ja sopimusten toteutumisen seuranta ja lapsen hyvinvoinnin arviointi päivähoidon näkökulmasta. Monikielisten perheiden kohdalla varmistetaan tarvittaessa tulkin avulla, että asiakas ymmärtää keskustelun sisällön. Keskusteluissa perheen tilannetta käydään läpi niiltä osin, kuin se on eri osapuolten kannalta tarpeellista. Yhteinen keskustelu selventää aina tilannetta ja tavoitteita kaikkien osapuolten kannalta sekä varmistaa luottamukseen perustuvaa avointa yhteistyötä. Yhteistyö päättyy, kun perheen asiakkuus lastensuoje-

luun päättyy. Lastensuojelun yhteyshenkilö tiedottaa asiasta päivähoidolle. Vanhempien kanssa sovitaan yhdessä toimintatavat, mikäli yhteistyön tarve nousee uudelleen esille. (Sosiaalivirasto 2008: 3 - 4.)

5 TUTKIMUSASETELMA

5.1 Tutkimuskysymykset

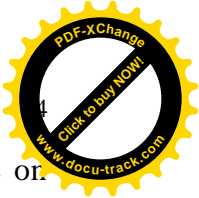
Opinnäytetyössämme tutkimme, millaista yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun välillä on PAKAP- alueella. Tavoitteenamme oli selvittää yhteistyön nykytila ja toimivat käytännöt ja etsiä mahdollisia kipupisteitä. Lisäksi selvitimme toimiiko yhteistyö Helsingin kaupungin sosiaaliviraston yhteistyöohjeen mukaisesti.

Täsmennetyt tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö toteutuu PAKAP- alueella, kun päivähoidolla ja lastensuojelulla on yhteisiä asiakkaita?
2. Mitkä ovat kriittiset pisteet yhteistyön onnistumisen tai epäonnistumisen kannalta?

Näihin tutkimuskysymyksiin haimme vastauksia päivähoidolle toteuttamallamme avoimella kyselyllä ja sosiaalityöntekijöiden haastatteluilla. Lopuksi arvioimme tulosten avulla yhteistyön tilaa ja kehittämistarpeita. Moniammatillisen yhteistyön kehittämisessä keskeisessä asemassa ovat keskustelun parantaminen ja yhdessä sovittujen toimintatapojen löytäminen. Kohdistimme huomiomme siihen, millaiset toimintatavat yhteistyössä mahdollistaisivat kaikkien osapuolten mukaan ottamisen yhteistyötä tehdessä, yhteisiä tavoitteita muodostettaessa ja päätöksiä tehtäessä.

Opinnäytetyömme on kehittämistyö, mutta se sisältää myös arvioinnin elementtejä. Kehittämistyöllä tarkoitamme tavoitteellista ja parempiin tuloksiin tähtäävää toimintaa, jonka päämääränä meillä on tutkittavan alueen moniammatillisen yhteistyön kehittäminen. Kehittämistyö pohjautuu sille asetettuihin tavoitteisiin ja sen asian arviointiin missä määrin ja millä tavoin tavoitteet on saavutettu. (Vrt. Anttila 2007: 12 -15.)

Arviointi eli evaluaatio on oppimisen ja muutoksen edellytys. Tarkoituksenamme on tuottaa luotettavaa tietoa päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöstä PAKAP- alueella. Tuotetun tiedon pohjalta tehdyt johtopäätökset tukevat päätöksen tekemistä ja toiminnan kehittämistä. Arvioinnin avulla voimme kehittää päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyötä selvittämällä, kuinka yhteistyö toimii tai miksi yhteistyö toimii tai ei toimi. Arvioinnin tarkoituksena on myös palvelun parantaminen. (Vrt. Robson 2001: 27.)

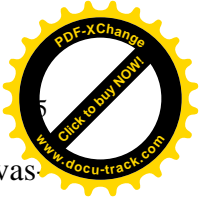
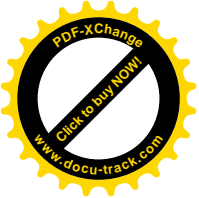
5.2 Aineiston kerääminen

5.2.1 Avoin kysely

Aineiston keräämisen ensimmäisessä vaiheessa keräsimme tietoa avoimella kyselyllä. Kyselyn avulla selvitimme, millaista yhteistyötä päivähoidolla ja lastensuojelulla on, ja onko päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyötä toteutettu ja päämäärät saavutettu, kuten yhteistyöohjeessa on sovittu. Teemoina olivat yhteistyön toimivat käytännöt ja ongelmakohdat. Kysyimme myös yhteistyön eduista ja esteistä. Lomakekyselyt sisälsivät avoimia kysymyksiä ja kysymyksiä lastensuojelun asiakasmääristä. Avoimet kysymykset antoivat vastaajalle suljettuja kysymyksiä laajemman mahdollisuuden ilmaista omia näkökulmiaan.

Kyselyaineistomme avulla saimme tietoa päiväkodin työntekijöiden käsityksistä ja kokemuksista liittyen yhteistyöhön. Kokemukset ovat henkilökohtaisia ja hetkellisiä. Me emme pyrkineet kyselyaineistollamme saamaan kuvauksia yksittäisistä tapauksista, vaan etsimme vastauksista yhteisiä teemoja, jotka kuvasivat yhteistyötä.

Jaoimme kyselyt päiväkotien työntekijöille (liite 2) ja esimiehille (liite 3) toukokuun alussa 2008. Kallio- Alppiharju - Pasilan alueella on 13 kunnallista päiväkotia. Jaoimme jokaiseen päiväkotiin esimiesten välityksellä kaksi kyselyä. Alueella on 6 päivähoitoyksikön esimiestä, joiden kesken alueen päiväkodit on jaettu. Esimiehille jaettiin oma kysely täytettäväksi. Lomakkeet jaettiin paperiversioina ja sähköisenä versiona, jotta vastaajat saivat täyttää lomakkeen itselleen mieluisammalla tavalla. Tämän avulla voimme madaltavamme kynnystä vastaamiseen. Kyselylomakkeiden lisäksi jaettiin informaatiokirje (liite 4) tutkimuksesta.

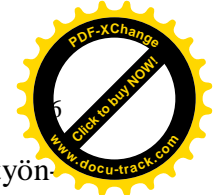
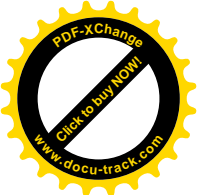

Esimiesten kanssa sovittiin, että jokaisesta päiväkodista palautuisi vähintään kaksi vastausta. Heidän tehtävänä oli kerätä vastaukset paperiversioina eli sähköisetkin vastaukset tulostettiin. Tällä pyrittiin takaamaan vastaajien anonymiteetti ja lisäämään tutkimuksen luotettavuutta siinä vaiheessa. Esimiehet toimittivat vastaukset meille Helsingin kaupungin sisäisen postin välityksellä tai suoraan päiväkotiin, jossa toinen meistä silloin työskenteli. Päivähoidon henkilökunnalta vastauksia tuli määräaikaan mennessä 16 ja kuudesta esimiehestä viisi toimitti vastauksen. Syyskuussa saimme kaksi vastausta lisää päivähoitolta työntekijöiltä ja kuudennen esimiehen vastauksen. Yhteensä kyselyaineistoa saimme siis 24 kappaletta. Tässä aineistossa päiväkodin henkilökunnan vastauksia ilmaistaan h – kirjaimella, näitä vastauksia on yhteensä 18 (h=18). Esimiesten vastauksia kirjataan e-kirjaimella, näitä vastauksia on yhteensä kuusi (e=6).

Alueen sosiaalityöntekijöille, joita on yhteensä seitsemän, lähetimme kyselylomakkeet (liite 5) ja informaatiokirje (liite 4) kesäkuun puolella välissä sähköisesti ja vastausaika oli heinäkuun loppuun asti. Yhteisen tapaamisajan sopiminen oli vaikeaa, joten heidän kohdallaan päädyimme vain sähköiseen lomakkeeseen. Vastauksia ei tullut yhtään. Sosiaalityöntekijöillä on ollut suuri vaihtuvuus alueella, joten syyskuun aikana lähetimme kyselyt uudestaan. Tässäkään yhteydessä ei palautunut yhtään vastausta. Seuraavaksi lähetimme johtaville sosiaalityöntekijöille puhelinneuvottelun jälkeen kyselyt (liite 6) pelkistä asiakasmääristä. Päivähoitoalue oli kyselyssä jaettu Kallioon, Alppiharjuun ja Pasilaan. Alppiharjun alueella ei ole ollut omaa lastensuojelun sosiaalityöntekijää, koska asiakasmäärät siellä ovat hyvin pienet. Kallion alueen sosiaalityöntekijät ovat tähän asti työskennelleet myös Alppiharjun asiakkaiden kanssa mutta syksystä 2008 alkaen Alppiharjun uudet asiakkaat ohjautuvat Pasilan sosiaalityöntekijöille. Johtavat sosiaalityöntekijät lähettivät kyselyt sosiaalityöntekijöilleen. Niiden palauttamisen sovimme tapahtuvan sähköpostin välityksellä. Kaikki sosiaalityöntekijät vastasivat kyselyyn kuukauden sisällä. Suurin osa vastauksista palautui heti.

5.2.2 Teemahaastattelu

Toisena aineiston keruumenetelmänä meillä on kyselyä syventävä haastattelu. Valitsimme haastattelun kyselyn lisäksi, koska silloin ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Sellainen tilanne luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa. Samalla meillä oli mahdollisuus saada esille vastausten taustalla olevia motiiveja. (Vrt. Hirsijärvi – Hurme 2006: 34.)

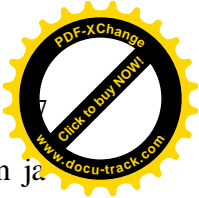
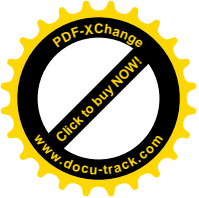

Aluksi tarkoituksemme oli haastatella sekä sosiaalityöntekijöitä että päivähoidon työntekijöitä, mutta koska sosiaalityöntekijät eivät vastanneet kyselyyn, päätimme tutkimustulosten tasapuolisuuden vuoksi haastatella pelkästään sosiaalityöntekijöitä. Lisäksi avoimilla kyselyillä keräämämme aineisto oli laaja ja monipuolinen ja antoi riittävästi informaatiota, joten luovuimme päivähoiton haastatteluista. Haastattelimme kahta sosiaalityöntekijää Kallio – Alppiharjun alueelta 28.11.2008. Teemahaastattelun (liite 7) avulla selvitimme haastateltavilta tutkimuksen piiriin kuuluvia asioita. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit, teemat, oli määrätty etukäteen, mutta kysymyksillä ei ollut tarkkaa muotoa ja järjestystä. Kävimme kaikkien haastateltavien kanssa läpi samat teemat. (Vrt. Eskola – Vastamäki 2007: 24 – 42.) Haastattelujen teemat muodostimme päivähoitolle tehdyistä kyselyistä sisällönanalyysin pohjalta (liite 8). Teemoiksi tulivat yhteistyön määrä, yhteistyön muodot, yhteistyön laatu, salassapitovelvollisuus ja laki, oma työ, asiakas ja työyhteisö. Haastateltaville lähetettiin teemojen aihealueet etukäteen, jotta he saivat rauhassa tutustua niihin ja pohtia vastauksia.

Koska nauhoituslupa tulee kysyä kaikilta osallistujilta, me kysyimme sen jo ennakkoon, jotta kaikki haastattelutilanteeseen tulijat olivat tietoisia nauhoituksesta. Haastattelulle sovittiin ennakkoon myös tunnin aikaraja. Haastattelun loputtua kerroimme heille jatkosta eli milloin opinnäytetyömme valmistuu ja, että tarkoituksenamme on tulla esittelemään heille työn tuloksia.

Tärkeänä haastattelun onnistumisen ja hyödynnettävän aineiston saamisen kannalta pidimme haastateltavien luottamuksen saavuttamista. Luottamuksen synnyttäminen perustuu empatian osoittamiseen, yhteyden saavuttamiseen, haastattelutilanteen tehtävään ja roolijakoon. (Ruusuvaori - Tiittula 2005: 42.) Me uskoimme, että päivähoiton luottamuksen saavuttaminen on helpompaa kuin lastensuojelun, koska itsekkin olemme päivähoiton työntekijöitä. Lastensuojelun työntekijöille meidän piti kertoa riittävästi niistä tutkimuksen tuottamista hyödyistä, jotka vaikuttavat juuri heidän omaan työhönsä kehittävinä ja mahdollisesti työn kuormittavuutta vähentävinä tekijöinä. Molempien työntekijäryhmien kanssa oli huomioitava myös mahdolliset ennakkoasenteet esimerkiksi toista ammattiryhmää tai koulutustaustaa kohtaan. Ennakkoasenteet oli erotettava todellisista kokemuksista.

Haastateltaville haastattelu tarjosi mahdollisuuden tuoda esiin omia mielipiteitään ja kokemuksiaan. Varsinkin hyvät kokemukset ja käytännöt ovat tärkeitä malleja yhteis-

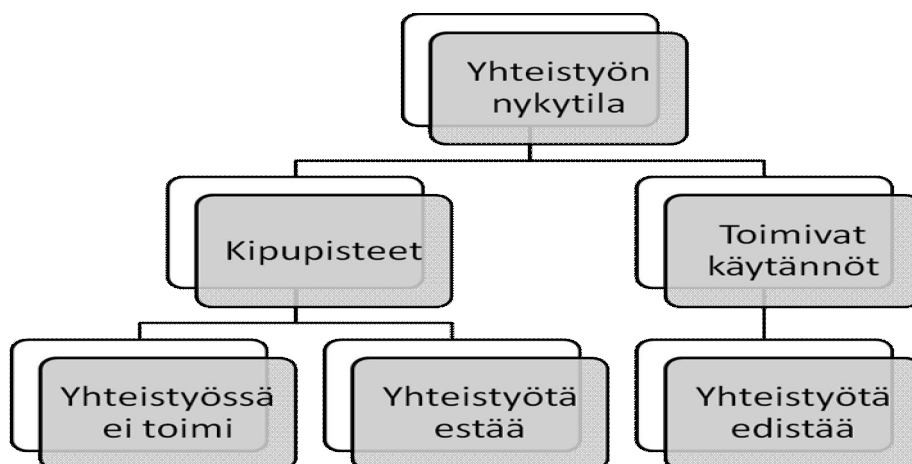
työn kehittämiseksi. Haastattelutilanne oli avoin ja tuttavallinen. Pääsimme hyvään ja rakentavaan vuorovaikutusyhteyteen haastateltavien kanssa. Koimme, että haastateltavien oli helppo kertoa meille mielipiteitään ja kokemuksiaan päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöstä. Saimme haastattelujen avulla aineistoomme 18 sivua auki kirjoitettua tekstiä. Sosiaalityöntekijöiden vastauksia ilmaistaan s-kirjaimella (s=2).

5.3 Analyysiprosessi

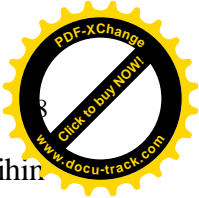
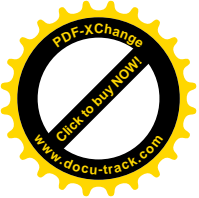
5.3.1 Kysely

Käytimme avoimien kyselyiden analyysissa laadullista sisällönanalyysia. Analyysin tarkoituksena oli luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta asiasta tiiviissä muodossa. (Vrt. Mayring 2000; Tuomi - Sarajärvi 2004:105). Aloitimme tutustumisen aineistoon lukemalla kyselyillä kerättyjä vastauksia läpi. Saimme aineiston kokonaiskuvan lisäksi myös alustavan perustan aineiston jäsentämiselle. Jo tutustumisvaiheessa pyrimme löytämään sieltä tiettyjä toistuvia ilmaisuja ja ajatuksia, jotka olisi mahdollista yhdistää saman luokan alle. Tutkimuskysymykset ohjasivat aineistoon tutustumistamme. Analysoimme aineiston systemaattisesti ja hyödynsimme siinä abduktiivista eli teoriaohjaavaa lähestymistapaa. Teoriaohjaavan päättelyn ideana oli, että meidän kiinnostuksemme kohdistui moniammatillisen yhteistyön kipupisteisiin ja toimiviin käytäntöihin. (Grönfors 1982: 33; Tuomi - Sarajärvi 2004:116.)

Tutustumisen jälkeen luokittelimme aineiston tutkimuskysymysten pohjalta kuvion 4 mukaisesti.

KUVIO 6: Analyysirunko ja luokat

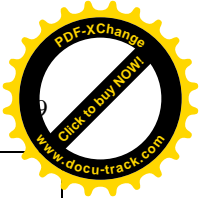
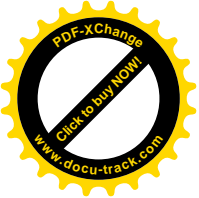

Tutkimuskysymysten johdattelemana haimme vastauksia yhteistyön nykykäytäntöihin ja sen alaluokkiin yhteistyön kipupisteisiin sekä toimiviin käytäntöihin. Kipupisteiden luokka sisältää yhteistyössä koetut ongelmat ja vaikeudet eli asiat, jotka eivät toimi sekä yhteistyötä estävät asiat. Toimivien käytäntöjen luokka sisältää asioita, jotka jo toimivat yhteistyössä sekä yhteistyötä edistävät asiat.

Opinnäytetyössämme ei ollut tarkoitus varmistaa moniammatillisen yhteistyön ja verkostotyön teoriaa vaan etsimme aineistostamme ja teoriasta johtolankoja ja havaintoja, joita voimme yleistää. Pyrimme teorian tuella löytämään aineistosta yhteistyön hyviä käytäntöjä ja kipupisteitä. Kun kysely ja haastatteluaineiston lisäksi meillä oli käytettävänä teoriaa analyysin apuna, voimme raportoidessa soveltaa teorian ja empirian vuoropuhelua. (Vrt. Eskola – Suoranta 2003: 82).

Aineiston kokonaisuutta voi kuvailla joko yhtenäisyyden tai erityispiirteiden avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2004: 92). Me tarkastelimme aineistoa yhtenäisyyden näkökulmasta. Kuvailimme työntekijöiden käsityksiä yhteistyöstä. Eroja nostettiin esille eri ammattiryhmien, päivähoidon ja lastensuojelun, välillä, mutta eroja ei pääsääntöisesti nostettu esille näiden ammattiryhmien sisällä. Yhtä ammattikuntaa on käsitelty kokonaisuutena, koska aineistomme koko ei antanut mahdollisuutta luotettavaan erotteluun. Ammattiryhmän sisäiset ristiriidat huomioitiin, mikäli niistä nousi tutkimustuloksiin vaikuttavia johtoajatuksia, joilla on merkitystä yhteistyön kehittämiseen.

Aineiston pelkistämisessä voi erottua kaksi osaa. Ensin aineistoa tarkastellaan tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Tarkastelussa kiinnitetään huomiota mikä on teoreettisen viitekehyksen ja tutkimuskysymysten kannalta olennaista. (Alasuutari 1999: 40.) Pelkistämävaiheessa etsimme aineistosta ilmaisuja, jotka liittyivät tutkimustehtävään, kysymällä aineistolta tutkimustehtävän mukaisia kysymyksiä. Näin analyysikohteena oleva aineisto pelkistyi hallittavammaksi määräksi erillisiä raakahavaintoja. Pelkistämisen toisessa vaiheessa karsimme edelleen havaintojen määrää yhdistämällä niitä omiin luokkiinsa. Samaa tarkoittavat ilmaisut yhdistimme samaan luokkaan. Havaintojen yhdistämisen lähtökohtana oli, että aineistossa oli esimerkkejä tai näytteitä samasta ilmiöstä. (Vrt. Alasuutari 1999: 40). Jaoimme luokat analyysirungon mukaisesti kipupisteisiin ja toimiviin käytäntöihin alla olevan taulukon mukaisesti. Päätimme tulkitamme hyväksi käyttäen, mitkä asiat yhdistimme samaan luokkaan.

PÄIVÄHOITO	
KIPUPISTEET	TOIMIVAT KÄYTÄNNÖT

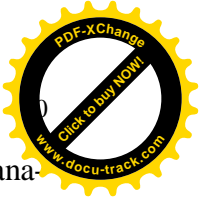
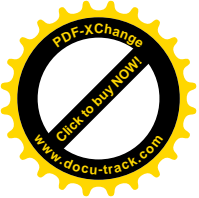
EI TOIMI	ESTÄÄ	TOIMII	EDISTÄÄ
Avoimuus keskusteltaessa yhteisistä asiakkaista	Salassapitovelvollisuus	Naamat tutuksi tapaamiset	Avoimuus
Säännöllinen yhteydenpito ja jatkuvuus	Avoimuuden vähyys	Huoli – konsultaatiot päiväkodeissa	Tuttuus
Selkeät toimintaperiaatteet puuttuvat	Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus	Konsultaatiopuhelut	Jaettu vastuu
Ei virallisia avoimuuden tukitoimilapsia	Lastensuojelu tuntuu vieraalta ja etäiseltä	Yhteiset keskustelut lapsen asioista	Yhteiset sopimukset
Yhteistyöohjeen mukainen seuranta ei toteudu	Negatiiviset asenteet ja ennakkoluulot	Sosiaalityöntekijä ottaa aktiivisesti yhteyttä	Säännöllinen yhteydenpito ja jatkuvuus
Huoli – konsultaatiot ei toteudu	Pelko	Saa apua ja tukea vanhempien kanssa käytäviin hoito- ja kasvatustilaisuuksiin	Työyhteisön sisäiset toimintakäytännöt ja ilmapiiri
	Kiire		

TAULUKKO 2: Päivähoidon kyselyjen vastaukset pelkistetty ja yhdistetty kipupisteisiin ja toimiviin käytäntöihin.

Taulukosta selviää mitkä asiat yhteistyössä lastensuojelun kanssa päivähoiton mielestä toimivat ja mitkä asiat eivät toimi. Lisäksi siitä näkyy, mitkä tekijät päivähoiton mielestä estävät tai edistävät yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Taulukosta kuvastuu myös ristiriita eri vastaajien välillä päivähoiton sisällä, sillä esimerkiksi Huoli- konsultaatiot ovat mainittu sekä ei toimivassa luokassa että toimivassa luokassa. Palaamme taulukon toimiviin käytäntöihin ja kipupisteisiin tarkemmin tuloksia esittelevässä luvussa 6.

5.3.2 Haastattelu

Syvensimme aineistoamme kahdella sosiaalityöntekijän haastattelulla. Haastattelut nousivat merkittävään asemaan tutkimuksemme onnistumisen kannalta, sillä niistä muodostui sosiaalityöntekijöiden koko näkökulma tutkimusaineistoon. Lähestyimme tätäkin aineistoa samoista lähtökohdista kuin kyselyiden aineistoa. Haastateltavien kuvaukset

ajatuksistaan ja toiminnastaan nauhoitettiin ja analysoitiin teoriaohjaavan sisällön analyysin avulla. Jaoimme myös sosiaalityöntekijöiden pelkistetyt ajatukset kahteen luokkaan kipupisteisiin ja toimiviin käytäntöihin.

LASTENSUOJELU	
KIPUPISTEET	TOIMIVAT KÄYTÄNNÖT

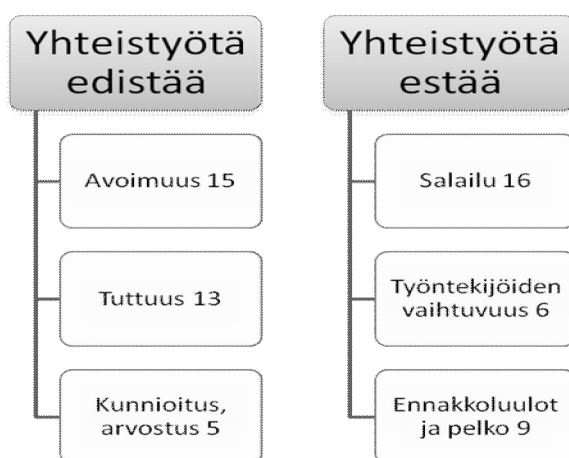
EI TOIMI	ESTÄÄ	TOIMII	EDISTÄÄ
Huolikonsultaatiot	Pelko	Verkostot	Tuttuus
Epäammatillinen toiminta --> epävirallinen kertominen	Tietämättömyys lastensuojelusta	Konsultaatiopuhelut molempiin suuntiin	Molemminpuolinen avoimuus
	Yhteiset toimintamallit vieraita	Naamat tutuksi tapaamiset	Kunnioitus toisen työtä ja osaamista kohtaan
	Yhteisten toimintamallien puuttuminen omassa työyhteisössä		Luottamus
	Työntekijöiden vaihtuvuus		Jaettu vastuu
	Epäammatillinen toiminta -> epävirallinen kertominen		Ammatillisuus
			Työyhteisön sisäiset toimintakäytännöt ja ilmapiiri

TAULUKKO 3: Sosiaalityöntekijöiden haastattelujen vastaukset pelkistetty ja yhdistelty kipupisteisiin ja toimiviin käytäntöihin.

Taulukko 3 osoittaa, mitkä seikat haastattelujen sosiaalityöntekijät kokivat toimiviksi tai ei toimiviksi asioiksi yhteistyössä päivähoiton kanssa. Lisäksi taulukosta ilmenee, mitkä asiat nimettiin vastausten perusteella yhteistyötä edistäviksi tai yhteistyötä estäviksi tekijöiksi. Palaamme taulukon toimiviin käytäntöihin ja kipupisteisiin tarkemmin tuloksia esittelevässä luvussa 6.

5.3.3 Kyselyn ja haastattelujen kvantifiointi

Käytimme tutkimusaineiston analyysissä myös kvantifiointia. Kvantifiointi tarkoittaa, että analyysia jatketaan tuottamalla sanallisesti kuvatusta ja luokitellusta aineistosta määrällisiä tuloksia. Sen tarkoituksena on kiinnittää huomiota opinnäytetyömme aineistossa niihin ilmaisiin, jotka ovat määrältään merkittäviä. Tällöin aineistosta lasketaan, kuinka monta kertaa sama asia esiintyy vastauksissa. (Tuomi – Sarajärvi 2004: 108 – 109, 117.) Me emme laskeneet kaikkia aineistossa esiintyviä ilmaisuja vaan ne, jotka olivat merkittäviä moniammatillisen kehittämisen näkökulmasta tutkimallamme alueella.

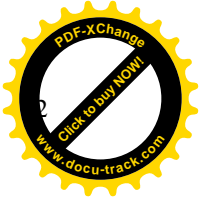

KUVIO 7: Merkittävien tulosten kvantifiointi

Kuviossa on havainnollistettu tutkimuksen kannalta määrältään merkittävät ilmaisut. Siitä ilmenee kuinka monta kertaa tietty sana on mainittu vastauksissa, ja se kuuluuko ilmaisu yhteistyötä edistävään vai yhteistyötä estävään luokkaan. Yhteistyötä edistävästä tekijöistä avoimuus mainittiin 15 vastauksessa, tuttuus 13 ja toisen työntekijän kunnioitus tai arvostus 5 vastauksessa. Yhteistyötä estävistä asioista salailu oli mainittu 16 vastauksessa, työntekijöiden vaihtuvuus 6 ja ennakkoluulot tai pelko 9 vastauksessa.

6 TULOKSET

Esitämme opinnäytetyön tulokset analyysirungon mukaisesti luokittain. Kerromme päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön nykytilan ja siinä toimivat käytännöt sekä yhteistyön kipupisteet. Tuloksia esiteltäessä olemme yhdistäneet kyselyiden ja haastattelujen vastaukset.

6.1 Päivähoitoalueen lastensuojelun asiakasmäärät

	Pasila	Kallio	Alppiharju
Lastensuojelun asiakkaita	168	43	1
Joista alle kouluikäisiä	44	16	0
Niistä päiväkodissa	23 + 2	7	0
Joista avohuollon tukitoimella	8		

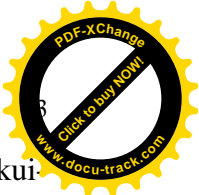
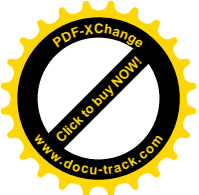
TAULUKKO 4: Päivähoitoalueen lastensuojelun asiakasmäärät 2008 sosiaalityöntekijöiden ilmoittamina

Nämä vastaukset ovat syyskuulta 2008. Alueen sosiaalityöntekijöiltä saatujen vastausten perusteella Pasilan alueella lastensuojelun asiakkaita oli 168, joista 44 oli alle kouluikäisiä. Alueen päiväkodeissa näistä lapsista oli 23. Kallion alueella lastensuojelun asiakkaita oli 43, joista 16 oli alle kouluikäisiä. Päivähoidossa näistä oli Kallion alueella 7 ja Pasilassa 2. Pasilan alueen päiväkodeissa oli siis 25 lasta, joilla on lastensuojelun asiakkuus. Alppiharjun alueella oli vastausten mukaan sillä hetkellä ainoastaan yksi lastensuojelun asiakas. Lastensuojelun avohuollon tukitoimena päivähoitossa oli Pasilan alueella kahdeksan lasta.

Päivähoidon esimiesten vastauksissa asiakasmäärät ja etenkin avohuollon tukitoimena päiväkodissa olevien lasten määrät erosivat sosiaalityöntekijöiden vastauksista. Vastausten mukaan esimiehet tietävät yhteisistä asiakkaista ja yhteistyötä lastensuojelun kanssa tehdään. Lastensuojelulta ei ole kuitenkaan annettu virallista tietoa siitä, että päivähoito on lastensuojelun avohuollon tukitoimi. Tukeuduimme tässä lastensuojelun ilmoituksiin, koska on kysymys heidän virallisista asiakkaistaan.

6.2 Yhteistyön nykytila ja toimivat käytännöt

Yhteistyön määrä ja sen muodot vaihtelivat PAKAP -alueella päiväkotikohtaisesti. Alueella oli myös päiväkotit, jossa ei tulosten mukaan ollut esiintynyt tarvetta yhteistyölle lastensuojelun kanssa, eikä yhteistyötä näin ollen tehty. Yhteensä kuudessa (h 6/18) päivähoitokunnan vastauksessa lastensuojelu ei ollut ottanut minkäänlaisesta yhteyttä päivähoitokunnan suuntaan ja yhteensä viidessä (h 5/18) vastauksessa päivähoitokunnan puolelta ei ollut otettu yhteyttä lastensuojeluun viimeisen vuoden aikana. Sosiaali-

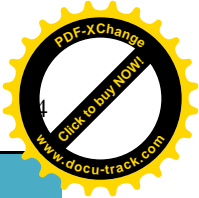
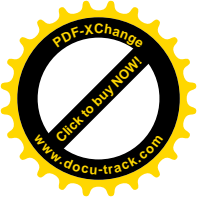

työntekijöiden vastausten mukaan päivähoidon yhteydenotot lastensuojeluun ovat kuitenkin lisääntyneet huomattavasti uuden lastensuojelulain voimaantulon jälkeen. Aineisto päivähoidolta on kerätty ennen uuden lain voimaan tuloa, joten tuloksia ei voi verrata lain vaikutuksen näkökulmasta.

Yhteistyön muodoiksi oli alueelle vakiintunut neljä tapaa, joita voi vastausten mukaan pitää toimivina käytäntöinä. Ne olivat moniammatillisen työryhmän tapaamiset eli ”Naamat tutuksi” – tapaamiset, huolikonsultaatiot päiväkodeissa, konsultaatiopuhelut ja lapsikohtaiset neuvottelut. ”Naamat tutuksi” -tapaamisia on kaksi kertaa vuodessa. Molemmat sosiaalityöntekijät ja päivähoidon esimiehet osallistuvat näihin säännöllisesti mutta päivähoiton vastauksissa huomiomme kiinnittyi siihen, että päivähoiton työntekijät osallistuvat niihin harvemmin. Tilaisuus on avoin myös heille. Työntekijät kokivat hyödyllisemmiksi lastensuojelun työntekijöiden käynnit päiväkodeissa. Niistä puhutaan vastauksissa lastensuojelun jalkautumisena ja huolikonsultaatioina. Niitä pidetään tärkeänä yhteistyön muotona, koska niissä voidaan puhua lastensuojelullista huolta herättävistä lapsista vaikkakin nimettömästi, ja samalla tutustua yhteistyön toiseen osapuoleen. Konsultaatiopuhelut olivat sosiaalityöntekijöiden vastausten mukaan yleistyneet lakiuudistuksen myötä ja niitä käytettiin melko laajasti koko PAKAP -alueella. Yhteisiä lapsikohtaisia neuvotteluja käydään usean lapsen asioissa, vaikka päivähoito on harvoin virallinen lastensuojelun tukitoimi tällä alueella.

Päivähoiton henkilökunnan vastauksissa puhuttiin siitä, että yhteisten sopimusten tekeminen perheen kuntoutumisen tueksi ja selkeä työnjako toimii joidenkin lastensuojelun työntekijöiden kanssa. Lastensuojelun työntekijät tulevat mielellään yhteisiin keskusteluihin ja heiltä saa keskusteluissa tukea, kun tehdään yhteisiä sopimuksia ja tavoitteita lapsen päivähoidolle. Vastausten mukaan sosiaalityöntekijöihin saa yleensä helposti yhteyden myös puhelimitse. Tärkeänä pidettiin sitä, että on numero, johon voi tarvittaessa soittaa, ja että kynnyks yhteyden ottoon on matala. Toimivassa moniammatillisessa kokonaisuudessa ammattilaiset tietävät keihin olla yhteydessä, kun täydentävää asiantuntemusta tarvitaan (Arnkil – Seikkula 2005: 9).

Seuraavassa taulukossa on havainnollistettu kuinka moni päivähoiton vastaajista ($h=18$) ja ($e=6$) on tehnyt eri yhteistyömuotoja lastensuojelun kanssa ja kuinka sosiaalityöntekijät ($s=2$) ovat tehneet yhteistyötä päivähoiton kanssa viimeisen vuoden aikana. Yhteistyömuodoiksi tähän valittiin vastauksissa ilmenneet yleisimmät yhteistyömuodot.

Yhteistyömuoto	Päivähoidon henkilökunta	Päivähoidon esimiehet	Sosiaalityöntekijät
Naamat tutuksi	0	6	2
Huolikonсультаatit	12	6	2
Konsultaatiopuhelut	3	2	2
Yhteiset keskustelut lapsen asioissa (Verkostokokous)	10	5	2
Puhelut yhteisen asiakkaan asioissa (muutos tilanteessa, huoli)	11	6	2
Lastensuojeluilmoitus	2	2	2

TAULUKKO 5: Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö viimeisen vuoden aikana

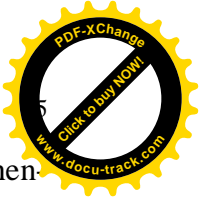
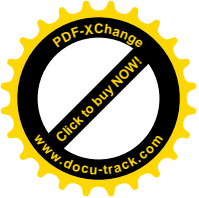
Taulukosta on nähtävissä, että suosituimmat yhteistyömuodot ovat viimeisen vuoden aikana olleet huolikonсультаatit, yhteiset keskustelut lapsen asioissa ja puhelut yhteisen asiakkaan asioissa. Vastausten mukaan niitä voi pitää useimmissa päiväkodeissa hyvinä ja toimivina käytäntöinä. Aineistossa ilmeni kuitenkin paljon ristiriitaisuuksia, joten tulosta ei voida yleistää koskemaan kaikkia alueen päivähoitoyksiköitä. Toimivien käytäntöjen näkökulmasta vastauksissa oli paljon eroja. Eri vastaajat kokivat yhteistyön eri asiat toimiviksi. Kummatkin sosiaalityöntekijät olivat tehneet kaikkia taulukossa mainittuja yhteistyömuotoja kuluneen vuoden aikana.

6.3 Yhteistyötä edistävät asiat

Kysely- ja haastatteluaineistosta tiivistyi yhteistyötä edistäviksi asioiksi yhteiset toimintakäytännöt, molemminpuolinen avoimuus, tutuus, ammatillisuus, jaettu vastuu ja työyhteisön sisäiset yhteistyötä edistävät toimintamallit.

6.3.1 Avoimuus

Avoimuus oli vastausten mukaan tärkein yhteistyötä edistävä tekijä, mutta aina se ei alueella toimi. Päivähoidon vastauksissa yli puolessa ja sosiaalityöntekijöiden molemmissa vastauksissa puhuttiin avoimuuden tärkeydestä tehtäessä moniammatillista yhteistyötä. Päivähoidon vastauksissa sosiaalityöntekijöiltä kaivattiin enemmän avoimuutta ja

lapsen tilanteesta kertomista. He eivät kaipaa turhaa tietoa, vaan sellaista, mikä vähentää omia huolia ja liittyy päivähoidon sekä sen mahdollisuuksiin tukea lasta. Molempien osapuolten mukaan avoimuutta lisää se, että vanhemmat, päivähoidon ja sosiaalityöntekijät keskustelevat yhdessä perheen tilanteesta, verkostotapaamisissa, jolloin kaikki asianomaiset ovat paikalla. Verkostoituminen edellyttää avoimuutta ja kaikkien osapuolten läsnäoloa, jottei keskustelu jää yleiselle tasolle ja jotta ristiriitoihin voidaan puuttua. Silloin rakentava yhteistyö pääsee kehittymään. (Vrt. Arnkil 2004; Virtanen 1999: 37.)

Avoimuus keskusteltaessa yhteisistä asiakkaista. H9

Sellinen avoimuus, että voidaan puhua asioista suoraan, ei tarvi kierrellä ja kaarrella. S1

Sosiaalityöntekijöiden vastauksissa toivottiin päivähoitolta palautetta siitä, kuinka yhteistyö on toiminut. Jos jokin asia mietityttää tai ei toimi, toivottiin, että siitäkin kerrotaan heti avoimesti. Koska verkosto on vaativa työtapana ja sen toiminnan tulee olla avointa ja avoimuuden tärkeys korostuu myös palautteen antamisessa. (Vrt. Uusikylä 1999: 68.)

6.3.2 Tuttuus

Tuttuus koettiin vastauksissa merkittäväksi yhteistyötä edistäväksi asiaksi. Lähes puolessa päivähoiton vastauksista mainittiin tärkeäksi se, että tunnetaan sosiaalityöntekijät. Vastausten mukaan se madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä esimerkiksi konsultaatiotyypistä ja helpottaa työskentelyä yhteisten asiakkaiden kanssa.

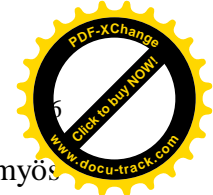
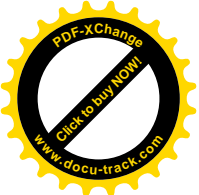
Mitä tutumpia ihmiset / lastensuojelutoiminta, sen helpompi ottaa yhteys. H5

Kasvotuttuus helpottaa jostain syystä. H7

Kummatkin sosiaalityöntekijät listasivat tuttuuden yhteistyötä edistäväksi tekijäksi ja omaa työtä tukevaksi. Asiakastapaamisissa on helpompi työskennellä tutun yhteistyökumppanin kanssa.

Kun ihmiset yhdistää naaman ja nimen niin yhteydenotot tänne lisääntyvät huomattavasti. S1

Kyllä se tavallaan se tietenkkin et tuntee toisensa, niin se musta on yllättävän tärkeää... ja se edesauttaa niin kun sitä yhteistyötä. S2

Vastauksissa ilmeni, että kun yhteistyökumppanit tuntevat toisensa, on helpompi myös aloittaa yhteistyö uusien asiakkaiden kanssa. Silloin toimintakäytännöt ja tavat ovat tuttuja, eikä aikaa mene tutustumiseen. Tämän koettiin olevan hyödyksi myös asiakkaalle. Joissakin päiväkodeissa lastensuojelu koettiin vieraaksi ja etäiseksi. Lastensuojelun alueverkoston toimivuutta auttaa paljon alueella vallitseva yhteistyön tekemisen perinne, joka pitkällä aikavälillä näkyy myönteisenä vaikutuksena lasten hyvinvoinnille (vrt. Rousu 2007: 48; Virtanen 1999: 41).

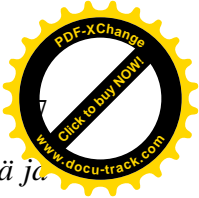
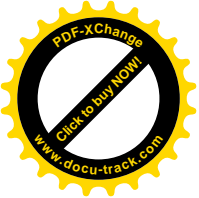
6.3.3 Ammatillisuus, kunnioittava kohtaaminen ja luotettavuus

Sosiaalityöntekijät korostivat vastauksissaan ammatillisuuden merkitystä yhteistyössä. Päivähoidon vastauksissa puolestaan mainitaan korkean ammattitaidon merkitys yhteistyötä edistävänä tekijänä. Vastauksissa ammatillisuuteen liittyi vahvasti se, että puhutaan vain oleellisista ja lapsen tilanteen kannalta merkittävistä asioista. Henkilöstön ammattitaito on aiemman tutkimuksen mukaan erittäin tärkeä tekijä onnistuneessa sosiaalialan asiakastyössä ja tuloksellisessa lastensuojelutyössä (Rousu 2007: 11).

Sit mun mielestä jonkunlainen tavallaan semmoinen ammatillisuus siinä, et me puhutaan sitten niin kun sellaisista asioista jotka kestävät päivänvaloa. S2

Vastauksissa puhuttiin ennakkoluuloista, asenteista ja tietämättömyydestä yhteistyötä estävinä tekijöinä (ks. 6.4.3). Päivähoitohenkilöstön vastauksissa kaivattiin enemmän tietoa lastensuojelutyöstä ja – prosessista ja sosiaalityöntekijöiden vastauksissa toivottiin päivähoiton tuntevan paremmin lastensuojelulakia. Sosiaalityöntekijöiden vastausten mukaan yhteydenotot ovat lisääntyneet sen jälkeen, kun sosiaalityöntekijät ovat puhuneet päivähoitolle uudesta laista ja ilmoitusvelvollisuudesta. Aikaisemmin heillä oli kokemuksia siitä, että päivähoito ei tunne heitä koskettavaa ilmoitusvelvollisuutta riittävästi hyvin.

Toisen työntekijän kunnioitus ja toisen työn arvostaminen on osa ammatillista yhteistyötä (vrt. Isaacs 2001; Pyhäjoki 2005.) Merkitykselliseksi asiaksi vastauksissa, huomioitiin toisen osaamisen kunnioittaminen tai sen puute. Myös molemmin puolisen luotettavuuden koettiin edistävän yhteistyötä sekä sosiaalityöntekijöiden että päivähoiton vastauksissa. Luottamus on tärkeä käsite, koska ilman sitä toimijoiden välisellä suhdetoiminnalla ei ole merkitystä. (Vrt. Pyhäjoki 2005: 78; Uusikylä 1999: 49 – 51).

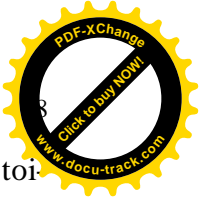
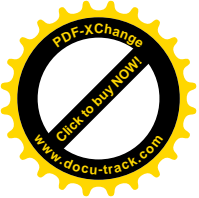
Sellainen kunnioitus... et molemmat tahot kunnioittaa sitä toisen työtä ja toisen osaamista, niin se vaikuttaa paljon. S1

Moniammatillisen työn ilmapiirin täytyy onnistuakseen olla avoin, luottamuksellinen ja kannustava. Silloin tarvitaan myös luottamusta toisten osaamiseen. Oman ja toisten asiantuntijuuden tunnistaminen ja arvostaminen on onnistuneen moniammatillisen yhteistyön edellytys. Tämä mahdollistaa keskustelun eriävienkin näkökantojen ja arvojen pohjalta. Eri alojen ammattilaisilla voi olla asenteita ja valmiita suhtautumistapoja toisia ammattiryhmiä kohtaan ja se heijastuu keskusteluun. Jos joku olettaa, ettei toisen ammattiryhmän edustaja arvosta hänen asiantuntijuuttaan, vaikuttaa se hänen käyttäytymiseensä. Tästä seuraa helposti negatiivisen vuorovaikutuksen kierre. (Isoherranen 2008: 73 - 79.)

Vastauksissa oli havaittavissa että, kun työntekijät olivat tehneet paljon yhteistyötä esimerkiksi asiakastapaamisissa ja puhelimitse, heidän arvostuksensa ja luottamuksessa toisen ammattitaitoon oli vahvempi. Päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöillä on erilaiset koulutustaustat ja heidän käyttämänsä ammattikieli ja työskentelymallit voivat erota toisistaan. Tämä voi muodostua yhteistyön kipupisteeksi. Tutkimuksen (Uusikylä 1999) mukaan koulutustaustalla on selvä vaikutus yhteistyön edellytyksiin. Tutkimuksessa muodostui kaksi selvästi erillistä ryhmää, joiden välillä on jännitteitä. Toisessa ryhmässä olivat sosiaalityöntekijät, sairaanhoitaja ja psykologit. Toisessa olivat lastentarhanopettajat, opettajat ja lääkärit. (Uusikylä 1999: 60 – 61.)

6.3.4 Yhteiset toimintakäytännöt: sopimukset, säännöllinen yhteydenpito ja jatkuvuus

Yhteisistä toimintatavoista sopiminen on kaiken verkostotyön ja moniammatillisen yhteistyön edellytys (vrt. Arnkil 2006; Payne 2000). Vastauksista ilmeni, että yhteisiä sopimuksia ja selkeätä työnjakoa pidetään yhteistyötä edistävinä. Tehdyistä sopimuksista kiinnittäminen, niiden säännöllinen arviointi ja seuranta koettiin tärkeiksi. Nämä tukevat myös työntekijöiden omaa työtä ja vähentävät sen kuormittavuutta (vrt. Arnkil – Seikkula 2005; Rousu 2007). Yhdessä sovitulla toimintakäytännöllä on merkitystä päivähoidon ja lastensuojelun väliselle yhteistyölle, mutta myös perheiden kanssa tehtävälle yhteistyölle. Yhteiset sopimukset, työnjako ja tavoitteet ovat vastausten mukaan hyvä kirjata paperille, jotta niitä voidaan tarkastella prosessin aikana yhteistyötahojen ja

perheiden kanssa. Päivähoidon vastauksissa nähtiin tärkeänä yhteisten sovittujen toimintakäytäntöjen merkitys perheen kuntouttamisen tukena.

Kun keskustellaan vaikeista asioista, on tärkeää, että päivähoito ja lastensuojelu kuulevat vanhemmilta saman version ja kaikki kuulevat yhteiset sopimukset, tällöin vanhemmat eivät voi vedättää päivähoitoa, Esim. sovi-taan, ettei päihtyneenä voi hakea lasta ja jos hakee, päivähoidosta ilmoite-taan lastensuojeluun. H17

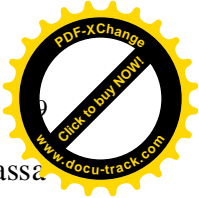
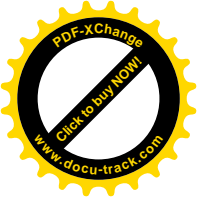
Yhteiset sopimukset pitää kirjata paperille ja myös perheen on sitoudutta-va sovittuihin asioihin. H6

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö ja yhteiset toimintakäytännöt sekä keskustelut tukevat työntekijöiden kokemusten mukaan asiakasta. Asiakkaat hyötyvät toimivasta yhteistyöstä, kun heidän ei tarvitse pirstaleisesti asioida monen eri viranomaistahon kanssa. Vaikka moniammatillisen verkostoyhteistyön merkitys tutkimusten mukaan tiedostetaan, ei ehkäisevää näkökulmaa hahmoteta moniammatillisena vuorovaikutuk-sena. Useiden ongelmien kasautuminen on ehkäistävissä vain laajojen moniammatillis-ten verkostojen yhteistyön avulla. (Vrt. Sirviö 2006: 130 – 131.)

Vastausten mukaan yhteistyö säästää aikaa sekä asiakkailta että työntekijöiltä, kun kes-kustellaan asioista kaikkien osapuolten läsnä ollessa. Avointa yhteistyötä tehdessä asia-kasperheen ympärillä oleva verkosto tukee heitä paremmin. Toki on kiinni asiakkaasta, kokeeko hän sen tukena vai kontrollina. (Vrt. Pyhäjoki 2005: 75 – 78.) Päivähoito voi omien kokemustensa mukaan vahvistaa perheen kuntoutumista hyvän palautteen avulla, mutta varsinaisena tehtävänään he näkevät lapsen turvallisen päivähoiton järjestämisen. Sosiaalityöntekijöiden tehtäväksi jää vanhempien kontrolli tarvittaessa.

Päivähoidon vastauksissa huomio kiinnittyi ehdotukseen, jossa sosiaalityöntekijöistä tehtäisiin osa päivähoiton normaalia arkea. Sosiaalityöntekijät vierailisivat säännölli-sesti päiväkodeissa esimerkiksi avoimen keskustelutilaisuuden merkeissä ja se olisi etu-käteen kirjattu viikko-ohjelmaan. Tämä auttaisi sekä perheitä että työntekijöitä tutustu-maan lastensuojeluun, jonka jälkeen kynnyksy yhteydenpitoon madaltuisi.

Yhteistyön säännöllisyys ja jatkuvuus koettiin sekä päivähoiton että lastensuojelun vas-tauksissa hyvin tärkeäksi ja yhteistyötä edistäväksi tekijäksi. Toisaalta jatkuvuus, selke-ät toimintaperiaatteet ja tavoitettavuus koettiin myös asioiksi joita pitää vielä kehittää. Yhteistyön jatkuvuus, säännöllisyys ja henkilöstön sitoutuminen asiakasprosessiin ovat-kin onnistuneen lastensuojelutyön edellytyksiä, samoin viranomaisverkoston kyky

avoimeen yhteistyöhön. Etenkin jatkuvuus, jossa syntyy tunne siitä, että ollaan samassa veneessä kohti sovittua päämäärää, on kaikkien osallisten kannalta merkittävää. Kaiken kaikkiaan lastensuojelutyön tuloksellisuutta lisää moniäänisyys ja kokemustiedon vahva läsnäolo tietoperustassa. Verkostona toimien voidaan saada aikaan sellaisia tuloksia, joita erillisesti toimien ei saataisi mutta yhteistyön sääntöjen ja sopimusten on oltava kaikille selvät. (Vrt. Arnkil 2004: 214; Rousu 2007:10 -11.)

6.3.5 Jaettu vastuu

Sosiaalityöntekijöiden vastauksissa ilmeni että he kokevat päivähoidon tärkeäksi ja omaa työtä helpottavaksi yhteistyökumppaniksi. He ovat itse lapsen arjessa mukana vain kerran kahdessa kuussa kotikäynneillä, joten päivähoidon näkemys lapsen tilanteesta on ensiarvoisen tärkeä tieto heille. Moniammatillisessa verkostotyössä lapsen tuntevien tahojen näkökulma onkin erittäin tärkeä kokonaiskuva muodostettaessa (vrt. Rousu 2007: 49.)

Jos on sillä tavalla hyvin toimiva suhde päivähoitoon, niin sit on se luottamus, et tietää että perheestä tai lapsesta herää kova huoli, niin se viesti tulee välittömästi tänne... se on sellaista tavallaan, että siinä on muitakin ihmisiä mun lisäksi kantamassa siitä perheestä vastuuta. S1

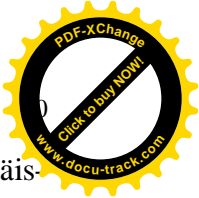
Päivähoidon kanssa on aina se olo, et me ollaan niin kun samalla puolella. S2

Koettaisiin lapset ihan oikeasti yhteisiksi lapsiksi / asiakkaiksi. H10

Sosiaalityöntekijät korostivat vastauksissaan että päivähoito voi ottaa koska tahansa heihin yhteyttä. Vastaavasti päivähoiton vastauksien mukaan yhteistyötä edistää se, jos sosiaalityöntekijöiden taholta painotetaan, että heille voi soittaa, jos lapsen tilanne vähänkin mietityttää. Tähän ei tarvitse liittyä vielä suurta hätää. Tällöin huoli on mahdollista jakaa toisen työntekijän kanssa ja saada tukea omiin mietintöihinsä. Eri toimijoiden yhteistyössä voimavarana on, että jokaisella on oma tehtävänsä ja vastuuta voidaan jakaa. (Vrt. Arnkil - Seikkula 2005: 7 – 9; Virtanen 1999: 37 – 38.)

6.3.6 Työyhteisön sisäiset yhteistyötä edistävät toimintamallit

Molemmissa sekä päivähoiton että sosiaalityöntekijöiden vastauksissa kuvattiin työyhteisön sisäisiä toimintatapoja ja yhteistyötä tukevaa ilmapiiriä merkityksellisenä yhteistyötä edistävänä tekijänä. Päivähoidon vastauksissa puhuttiin sisäisten toimintakäytän-

töjen madaltavan kynnystä yhteistyöhön. Sosiaalityöntekijät puolestaan kertoivat sisäisten toimintamallien jäntevöittävän omaa työtä ja sen kautta moniammatillista yhteistyötä.

Toiminnan rakenteen ja kulttuurin muutos on yksi tärkeimmistä edellytyksistä moniammatillisen verkostotyön kehittämisessä. Sen kehittymiseen vaikuttaa organisaatioiden sisäinen keskusteleva kulttuuri ja positiivinen asennoituminen. Keskustelevaan kulttuuriin vaikuttavat tietoisuus asioista ja keskustelutaito, jossa ei painoteta ongelmia vaan opetellaan käyttämään positiivista kieltä. Positiivista asennoitumista ilmentää myönteinen ilmapiiri ja muutosmyönteisyys. Myönteinen ilmapiiri heijastuu turvallisuutena, jakamisena ja toiminnan selkeytenä. (Veijola 2004: 86 - 88.)

Koska meidän työhön ei hirveesti perehdytetä et me hypätään kyl aika liikkuvaan junaan..et olis semmoisia selkeitä runkoja ja menetelmiä...ehkä se liittyis siihen lapsen tilaan tai sen perheen kokonaistilanteen arviointiin...mistä käsin lähtis keskustelemaan esimerkiksi päivähoidon kanssa yhteisneuvotteluissa. S1

Kun työyhteisössä on selkeät tavat ja mallit yhteistyölle, luovat ne yhteistä viitekehystä työyhteisöön, jolloin työntekijöiden vaihtuvuus ja erilaiset koulutustaustat eivät häiritse niin paljon yhteistyön sujuvuutta ja jatkuvuutta.

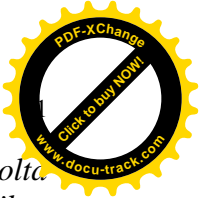
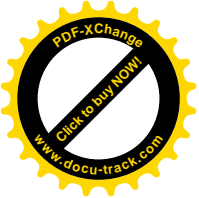
6.4 Yhteistyön kipupisteet

Yhteistyön kipupisteinä ja yhteistyötä estävinä tekijöinä koettiin vastausten mukaan salassapitovelvollisuus ja laki, työntekijöiden vaihtuvuus, pelko, tietämättömyys, ennakkoluulot, yhteisten toimintamallien vieraus ja kiire.

6.4.1 Salassapitovelvollisuus ja laki

Päivähoidon vastauksista ilmeni, että he eivät saa lastensuojelulta tarpeeksi lapsiin kohdistuvia tietoja. He kokivat joutuvana antamaan paljon tietoja lastensuojeluun, mutta eivät itse saa tietoa edes perheen tilanteen muutoksista. Tämä vaikuttaa vuorovaikutuksen toimivuuteen ja tämä tiedostetaan sekä päivähoidossa että lastensuojelussa.

Meille päiväkotiin ei välttämättä ilmoiteta sosiaalityöntekijöiden taholta, vaikka jonkun lapsen joka on perheineen sosiaalityön asiakas tilanteessa olisi tapahtunut muutos. H2

Yksittäiset työntekijät salaavat tietoja ja pyrkivät lypsämään päivähoitolta tietoa eivätkä kerro itse mitään. Tällainen käytös vaikeuttaa vuorovaikutusta. E2

Useista vastauksista ilmeni että päivähoito kaipaisi yhteydenpitoa sosiaalityöntekijän suunnalta varsinkin lastensuojeluilmoituksen jälkeen. Päivähoidon vastauksien mukaan, huoli lapsen tilanteesta ja epäselvyys ilmoituksen vaikutuksesta lapsen elämään jää kuormittamaan omaa työtä.

Kun on tehty ilmoitus lastensuojeluun niin toivottaisiin että ilmoituksen jälkeenkin yhteistyö jatkuisi ph:n (päivähoidon) kanssa. H16

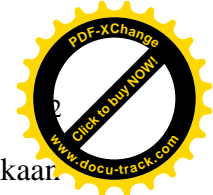
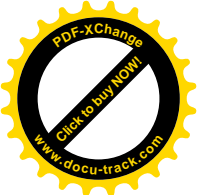
Toisinaan asioille ei tapahdu mitään. Me annetaan tietoa, mutta se ei välttämättä johda toimenpiteisiin tai päivähoitoa ei ainakaan informoida. H17

Salassapitovelvollisuus on haaste päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyölle. Jos lastensuojelutyö jättäytyy vaitiolovelvollisuuden taakse niin se vaikeuttaa yhteistyötä toisten viranomaisten ja asiakkaiden kanssa. Lastensuojelu- ja päivähoitoviranomaisten yhteistyötilanteisiin sisältyy erilaisia tunnelatauksia, toimintakulttuureja ja joskus ristiriitaista ammattipuhetta tai tulkintaeroja. Verkostoitumisen edellyttämä avoimuus on tällöin tarpeellista. (Vrt. Mönkkönen; 2007: 74 - 75; Virtanen 1999: 37.) Sosiaalityöntekijöiden haastattelujen mukaan, on työntekijäkohtaista palataanko päivähoitoon kertomaan mitä ilmoituksesta jälkeen tapahtui.

Ei ole tällaista takaisinsoittoa, enkä tiedä soittaako muutkaan, mä epäilen kyllä et ne ei soita. S2

Kyllähän se nyt jos työntekijä tiedostaa oman roolinsa lastensuojelussa ja on ammattitaitoinen työntekijä niin pitäisi niin kun tiedottaa päivähoitoa sen verran sitten ettei jää tällaisia just niin kun kaivertamaan sinne ja mietityttämään onko asia hoidettu... S1

Lastensuojelulaissa (417/2007: 40§) määritellään ilmoitusvelvollisuus, joka koskee kaikkia viranomaisia ja myös yksityishenkilöitä. Lastensuojelun työntekijöillä on vaitiolo-oikeus mutta ei vaitiolovelvollisuutta, mikäli lapsen etu ja tilanteen selvittäminen edellyttävät joidenkin lapsen ja perheeseen liittyvien tietojen antamista. Lastensuojelulaissa sanotaan, että lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi ja järjestämiseksi on järjestettävä neuvotteluja, joihin osallistuvien henkilöiden tarpeen arvioi lastensuojelun työntekijä. Neuvotteluun osallistuville voidaan lain mukaan antaa välttämättömiä tietoja, jotta voidaan selvittää lapsen tuen tarve ja järjestää lapsen tarvitsema huolenpito. (Lastensuojelulaki 417: 31§.) Tässä yhteydessä lastensuojelulaissa viitataan lakiin viran-

omaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999: 26§ ja lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2007: 16§ ja 17§.

Sosiaalityöntekijöiden vastauksissa puhuttiin että päivähoito olisi toisinaan hyvin halukas saamaan tietoja lapsista, jopa sellaisia tietoja, jotka eivät ole oleellisia lapsen etua tavoiteltaessa.

Päivähoito olis hyvin halukas vastaanottamaan paljon tietoa. He saattaa sitten olla kättysii siitä, ettei me pystytä antamaan, halutaan saada semmoisiakin tietoja mitkä ei välttämättä nyt ole oleellisia et sit ei niin kun tunneta tavallaan riittävän hyvin sitä salassapitovelvollisuutta. S1

Päivähoito puolestaan kokee tarvitsevansa sellaista tietoja lapsen tilanteesta, jonka avulla he pystyvät paremmin tukemaan lasta päiväkodin arjessa. Tietoa ei päivähoiton vastausten mukaan haluta perheen tilanteesta tai ongelmista, vaan niistä asioista, jotka vaikuttavat lapsen selviytymiseen. Tietoa tarvitaan myös siitä, mihin asioihin perheen kanssa tehtävässä yhteistyössä tulee lastensuojelun tueksi kiinnittää huomiota.

Ei me mitään pöljiä olla, että haluttaisiin tietoja juoruamisen takia. Lapsen hyväksi niitä tietoja tarvitaan, että voidaan auttaa sitä lasta. H17

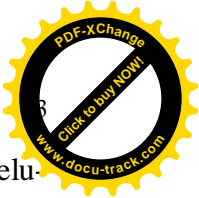
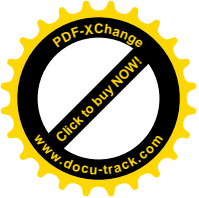
Asioiden salailu, ei kerrota päiväkotiin todellista tilannetta, perhe pääsee vastuustaan kun asioista ei tiedetä. H6

Sosiaalityöntekijöiden haastattelusta ilmeni että vanhemmat antavat yleensä luvan tietojen luovuttamiseen päivähoidolle. Toisinaan lupaa tietojen luovuttamiseen ei haluta antaa ja silloin sen koetaan hankaloittavan yhteistyötä.

Jos asiakas kieltää sen sanoo et hän toivoo, niin sit joudutaan hirmun tarkkaan punnitsemaan et mikä asia on nyt semmoinen mikä meillä on oikeus sanoa ja mikä on tarpeen sanoa, et se on silleen hankaloittaa ja jäykistää sitä yhteistyötä... S1

Kyllä mulla on hirvittävä huoli tästä tietosuojan puolesta...mitä mä voin paljastaa niin kun täältä näin, et siksi musta on jotekin se ihanaa, et jos se äiti on paikalla ja tai isä on paikalla ja me ollaan kaikki niin kun samaan aikaan, sit niin kun pystytään pelaamaan avoimin kortein, et sit keskustellaan näistä asioista. S2

Jos vanhemmat eivät halua lupaa antaa, saavat sosiaalityöntekijät apua uudistuneesta lastensuojelulaista. Se antaa konkreettisen välineen, jonka avulla voidaan saada lupa yhteistyöhön ja sen kannalta oleellisista asioista keskusteluun. Niidenkin perheiden kanssa, jotka ovat vuosikausia kieltäneet yhteistyön, on lakimuutos rohkaissut lasten-

suojelun työntekijöitä hyödyntämään lakia tietojen saannin välineenä (vrt. lastensuojelulaki 417: 31§). Uuden lain myötä yhteydenotot päivähoidon puolelta lastensuojeluun ovat kasvaneet paljon.

Kun laki vaihtui he olivat alkaneet vedota siihen vanhempaan entistä kovempaa et nyt meillä on oikeus, ennen he eivät olleet oikein uskaltaneet jos vanhempi estää. S1

Pasilan alueella monet lastensuojelun asiakasperheet ovat olleet päivähoidon ja lastensuojelun asiakkaita jo useiden vuosien ajan ja heille yhteistyön kuviot ovat tuttuja. Sosiaalityöntekijöiden vastausten mukaan tämä voi helpottaa luvan saamista. Verkostotyössä on tärkeää ottaa mukaan ne verkoston jäsenet, jotka liittyvät lapsen tilanteen ratkintaan. Lastensuojelun työntekijän tulee selvittää perheen kanssa ne henkilöt, jotka liittyvät keskeisesti lapsen tilanteen selvittämiseen, mutta välillä tilanteen selvittelyyn tarvitaan yhteistyötahoja, joita asiakas ei ole itse pyytänyt mukaan. (Vrt. Arnkil 2004: 216).

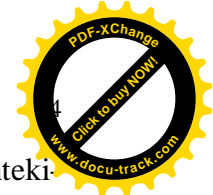
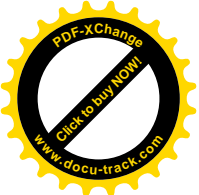
6.4.2 Työntekijöiden vaihtuvuus

Työntekijöiden vaihtuvuus ilmeni monissa vastauksissa yhteistyön kipupisteenä. Sen koettiin vaikuttavan asiakastyöhön, päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöhön sekä työyhteisön sisäisten toimintamallien kehittämiseen ja tuttuuteen. Vaihtuvuuden koettiin tuovan haastetta jatkuvaan työntekijöiden perehdyttämiseen etenkin lastensuojelussa. Päivähoito oli kiinnittänyt huomiota lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuuteen. He kokivat tuttuuden puuttumisen ja jatkuvien muutosten vaikeuttavan yhteistyön sujuvuutta.

Sosiaalityöntekijät kokivat vastauksissaan päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden vaihtuvuuden vaikuttavan yhteistyöhön, mutta sitä ei koettu yhteistyön esteeksi. Päivähoidon esimiesten pysyminen samoina koettiin hyväksi ja sen koettiin helpottavan yhteistyötä. Tutustuminen uuteen työntekijään vie aikaa asiakasyhteistyön alussa.

Jotenkin sen yhteisen historian puuttuminen niin kun siinä tavallaan näkyy ja ihan sama varmaan niillä on meitä kohtaan, et meilläkin vaihtuvuus on kuitenkin ollut aika huikee. S2

Kun yhteyshenkilö vaihtuu voi yhteistyössä tapahtua notkahdus, kun yhteiset toimintakäytännöt eivät vielä ole muotoutuneet, eivätkä osapuolet tunne toisiaan. Tämä vaikuttaa sekä työntekijöihin että asiakkaisiin. Yksi sosiaalialan asiakastyön onnistumiseen

vaikuttava tekijä on ihmissuhteiden jatkuvuus. (Vrt. Rousu 2007: 1). Sosiaalityöntekijöiden vastauksissa vaihtuvuuden koettiin vaikeuttavan myös heidän omien toimintamallien ja yhteisten käytäntöjen muodostumista. Se tuo haastetta lastensuojelun työntekijöiden työhön perehdyttämiseen, joka jää aineiston mukaan hyvin vähäiseksi. Verkostotoiminnan muotoutumiseen, vakiintumiseen ja yhteisen hyödyn löytymiseen kuluu yleensä muutamia vuosia. Siksi työntekijöiden vaihtuminen tuo omaa haastettaan verkoston kehittymiseen. (Virtanen 1999: 35 - 36.) Vuorovaikutuksen alkuvaiheessa uusiin vuorovaikutussuhteisiin asettuminen voi olla yksittäiselle työntekijällekin haastavaa ja vierauden ilmapiirissä voi syntyä negatiivisia tunteita. Tämä tuo haastetta yhteistyön jatkumiseen kaikille osapuolille, kun työntekijä vaihtuu kesken asiakasprosessin. (Karjalainen 2006: 261.)

6.4.3 Pelko – tietämättömyys - ennakkoluulot

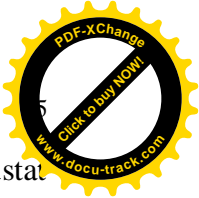
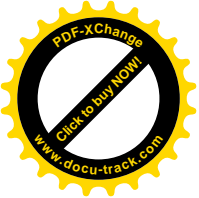
Päivähoidon vastauksissa ilmeni, että päivähoito pelkää virallisten ilmoitusten tekemistä, koska he eivät tiedä mitä tämän jälkeen tapahtuu. Ilmoituksen tekemiseen liittyy epä-tietoisuutta prosessin etenemisestä ja pelkoa sen johtamisesta suoraan huostaanottoon. Perheille ei haluta pahaa.

Jos soitan ja kerron, niin varmaan huostaan otetaan saman tien. H2
Epävarmuus ottaa yhteyttä, joskus tuntuu rima aika korkealta H15
Työntekijät selvästi pelkäävät. Pelko siitä, mitä seuraa ilmoituksesta perheelle. Ei haluta pahaa. H5

Sosiaalityöntekijät olivat vastausten mukaan itsekkin kokeneet, että päivähoiton työntekijöillä on ennakkoasenteita ja pelkoja lastensuojelua kohtaan.

Jotkut voi ajatella aika vanhan kantasesti, et tää on semmoinen kauhee peikko ... työntekijät saattaa pelätä lastensuojelua, että me ollaan vaan pahoja akkoja, jotka vie lapset pois. S1

Vastauksissa molemminpuolisen avoimuuden ajateltiin vähentävän pelkoja ja ennakkoasenteita puolin ja toisin. Päivähoidon tietämättömyys lastensuojeluprosessista ja lastensuojelun toimintatavoista voi sosiaalityöntekijöiden vastausten mukaan aiheuttaa ristiriitatilanteita. Päivähoito on välillä antanut perheille väärää tietoa lastensuojelun mahdollisuuksista. Tämä on johtanut siihen, että perheelle on tullut liian suuret odotukset lastensuojelun resursseista vaikkapa asunnon hankkimiseen liittyen. Eri tieteenalojen eriytyminen, alojen käsitteistön, kielen ja menetelmien erilaisuus asettaa haastetta avoimelle

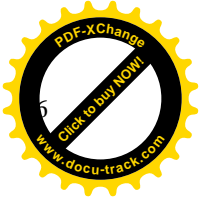
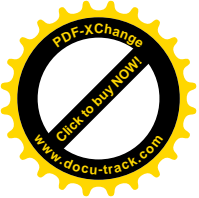
kommunikaatiolle. Tämän lisäksi molempien ammattiryhmien sisällä koulutustaustat voivat vaihdella suurestikin. Esimerkiksi sosiaalityöntekijän tai lastentarhanopettajan ammattinimikkeellä työtä tekevät voivat olla hyvinkin eri koulutuksen omaavia ja se voi tehdä jo ammattikunnan sisälle ongelmia yhteisen kielen ja toimintatapojen luomisessa. (Vrt. Isoherranen 2008: 30 -31.)

Vastausten mukaan sosiaalityöntekijällä oli kokemusta siitä, että perhepäivähoidolla on vähemmän yhteistyön tarvetta lastensuojelun kanssa. Lastensuojelun asiakkaat ovat alueella sijoittuneet pääasiassa päiväkoteihin. Lastensuojelun työntekijän mukaan perhepäivähoidossa ollaan tietämättömämpiä lastensuojelun toimintatavoista. Yhteistyötä yhteisen asiakkaan kanssa on puolin ja toisin helpottanut se, että perhepäivähoidon työntekijä ja lastensuojelun työntekijä ovat tavanneet aikaisemmin.

6.4.4 Yhteisten toimintamallien vieraus

Päivähoidolla ja lastensuojelulla on alueella yhteiset toimintamallit ja käytännöt, mutta niitä ei syystä tai toisesta aina hyödynnetä. Vastausten mukaan syiksi ilmenivät kiire, työntekijöiden vaihtuvuus, perehdyttämisen vähyyys ja vähäinen tarve lastensuojelun kanssa käytävään yhteistyöhön. Lisäksi päivähoiton vastauksista kävi ilmi, että yhdessä päiväkodissa ei tehdä yhteistyötä lastensuojelun kanssa ollenkaan. Vaikka alueellisesti on sovittu, että lastensuojelun työntekijät käyvät päiväkodeissa kaksi kertaa vuodessa, osassa päiväkodeissa se toteutuu vain kerran tai ei ollenkaan. Toimintamallien vierauteen vaikuttivat myös yhteistyön eri muodoista käytettävien termien vaihtelevuus sekä päivähoiton että lastensuojelun vastauksissa. Esimerkiksi Huolikonsultaatioita kutsuttiin lastensuojelun jalkautumisiksi ja Naamat tutuksi tapaamisiksi. Aineistossa puhuttiin myös Yhteiset lapset -kokouksesta, joka on nykyisin Naamat tutuksi tapaaminen. Moniammatillisessa verkostotyössä keskeisessä asemassa ovat keskustelun parantaminen sekä yhdessä sovittujen rakenteiden ja toimintatapojen löytäminen. (Vrt. Arnkil – Seikkula 2005; Mönkkönen 2007).

Päivähoidon esimiesten vastauksissa ilmeni että lastensuojelu odottaa päivähoitopaikan järjestyvän nopeasti pyydettyäessä, mutta se ei aina ole niin yksikertaista. Alueella on paljon päivähoitoon hakijoita, mutta paikkoja vapautuu vain harvoin. Näin ollen päivähoito ei aina voi helposti toteuttaa lastensuojelun tarvetta. Etenkin jos päivähoitoa ei olla ottamassa lapsen viralliseksi avohuollontukitoimeksi.

Lastensuojelun vastauksissa huomio kiinnittyi toimintatapojen eroihin huolikonstultaatiotapaamisissa. Erot olivat suuria päiväkotien välillä. Suurimmassa osassa päiväkoteja tapaamiset sujuivat hyvin ja huolista keskusteltiin ammatillisesti, mutta joissakin päiväkodeissa huolikeskustelujen koettiin rönsyilleen ja tietosuojan vaarantuneen. Sosiaalityöntekijät korostivat vastauksissaan, että keskusteluissa saa puhua vain virallista tietoa. Jos lapsen nimiä käytetään, tulee vanhemmilla olla siitä tieto. Keskustelun rönsyilyyn ja eräänlaiseen juoruiluun koettiin syyn löytyvän työntekijöiden uupumuksesta ja työntekijöiden resurssipulasta. Aineistossa kuvattiin tässä yhteydessä päiväkotien lisäksi yhteistyötä leikkipuistojen kanssa mutta opinnäytetyössämme emme tarkastele leikkipuistoja yhteistyötahona.

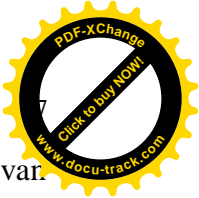
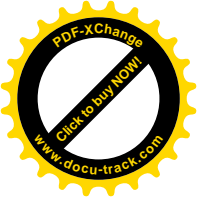
Lastensuojelun vastauksissa puhuttiin lisäksi virallisen lastensuojeluilmoituksen merkityksestä. Jos yhteisissä tapaamisissa puhutaan epävirallisesti sellaisista lapseen liittyvistä asioista, jotka huolestuttavat työntekijöitä, mutta eivät johda lastensuojeluilmoitukseen, ovat ne vain kuormittamassa sosiaalityöntekijöitä. He eivät voi käyttää tietoa, mikä ei ole virallista. Aineistossa huomio kiinnittyi tähän useassa kohdassa. Moniammatillinen verkostotyö edellyttää luottamusta, joka syntyy avoimen keskustelun kautta. Myös asiakkaan on tiedettävä, kun heihin liittyvistä asioista puhutaan, vaikka hän ei aina olisi paikalla. (Vrt. Arnkil – Seikkula 2005; Pyhäjoki 2005.)

6.4.5 Kiire

Aineistossa kuvattiin yhteistyötä vaikeuttavaksi ja jopa estäväksi tekijäksi kiirettä ja uupuneita työntekijöitä. Osa päivähoidon työntekijöistä koki, että lastensuojelussa ollaan hyvin kiireisiä ja heidän mukaan se vaikuttavaa sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuuteen, yhteistyön laatuun ja määrään. Parhaiten sosiaalityöntekijät tavoitetaan puhelimitse vaikka senkin koettiin välillä olevan vaikeaa. Esimiesten vastauksissa kaivattiin sosiaalityöntekijöille lisäresursseja, jotta he pystyisivät toimimaan yksilöllisemmin perheiden kanssa.

Yhteistyötä estävät kiire ja uupuneet työntekijät puolin ja toisin.E2

Meilläkin on aika radikaaliset resurssit täällä...elikkä pelkästään ne kaikista vaikeimmat ongelmat hoidetaan siitä päältä. S1

Sama asia puhututti myös sosiaalityöntekijöiden vastauksissa. Kiireen koettiin johtuvan resurssien vähydestä. Perheiden tilannetta ei voida hoitaa aina kokonaisvaltaisesti ja kiireelliset asiakkaat voivat siirtää toisten asiakkaiden tilanteen selvittämistä myöhemmäksi. Sosiaalityöntekijöillä ei ole aikaa olla yhteydessä päivähoitoon ja tiedottaa, että lapsen asia on hoidossa. Päivähoitoa jää ilmoituksen jälkeen usein mietityttämään, onko lapsen tilanteeseen puututtu ja huoli lapsesta jatkuu. Sosiaalityöntekijät toivoivat päivähoiton soittavan useita lastensuojeluilmoituksia, jos huoli jatkuu ja he ovat epätietoisia lapsen tilanteesta. Ilmoitusten määrä vaikuttaa kiireellisyyssasteeseen.

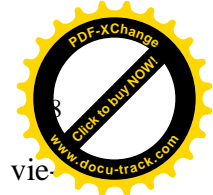
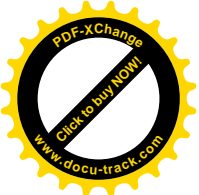
Lastensuojeluverkoston toimintaa on eniten todettu vaikeuttavan aikapulana, resurssipulan, osallisten sitoutumattomuuden sekä selkeiden tavoitteiden puuttumisen (Virtanen 1999: 35 – 36.) Lastensuojelutyö perustuu inhimilliseen työpanokseen ja sen onnistumiseen vaikuttavat keskeisesti työn kuormitus, työolosuhteet ja työhyvinvointi. Lapsiperheillä on yhä useammin ongelmia ja lastensuojelun asiakasmäärät ovat Helsingissä suuret. Lapset tarvitsevat ongelmien keskellä turvallisia, korjaavia ja kuntouttavia tunnekokemuksia ja yksin lastensuojelun sosiaalityön keinoin ei tehtävästä voi selviytyä. Työn tulee olla moniammatillista. (Rousu 2007: 19.) Moniammatillisessa verkostotyössä päivähoito tuo oman näkökulmansa lapsen tilanteesta lastensuojelutyön tueksi. Tämä nopeuttaa sosiaalityöntekijän lapsen tilanteen selvittämistä ja asiakasprosessin hoitamista.

6.5 Yhteistyöohjeen toteutuminen

Yhteistyöohjeen vaikutusta yhteistyöhön kysyttiin sekä päivähoidolta että sosiaalityöntekijöiltä. Sosiaalityöntekijöille ja esimiehille se oli tutumpi kuin päivähoidon henkilökunnalle. Sosiaalityöntekijöiden mielestä ohje oli hyvä. Varsinkin jos tulee uutena työntekijänä, jolloin se auttaa perehtymisessä päivähoidon kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Mun mielestä se oli ihan älyttömän hyvä et se jotenkin niin kun selkeytti sitä tavallaan mitkä on ne toimintakäytännöt...kyllä mä sitä työssäni käytän. S2

Yhteistyöohjeen joihinkin osiin kaivattiin vielä tarkennusta lastensuojelun puolelta. Tulkin tilaajan ja etenkin kokouksen koollekutsujan rooli jää sosiaalityöntekijöiden vastausten mukaan ohjeessa vielä epäselväksi. Toisaalta epäiltiin, onko se kuitenkin vain paperi, jota ei osata hyödyntää työnteon arjessa. Tähän huomiomme kiinnittyi päivähoiton vastauksissa. Virallisia lastensuojelun avuhuollon tukitoimella päivähoidossa olevia lapsia on vain kahdeksan ja päivähoidolla ei ole virallista tietoa näistä kaikista. Tämä

voi olla yksi syy siihen, että yhteistyöohjeen mukainen yhteistyö tuntuu olevan vie-
raampi alueen työntekijöille. Ainoastaan yksi esimies koki yhteistyön lisääntyneen ja
säännöllistyneen ohjeen ilmestymisen jälkeen. Toisaalta yksi esimies kokee lastensuoje-
lun muuttuneen etäisemmäksi yhteistyöohjeen ilmestymisen jälkeen.

*Lastensuojelusta on tullut kaukaisempi yhteistyökumppani. Ohjeistusta ei
tunneta, eikä täten noudateta. Ls-henkilöstön (lastensuojeluhenkilöstön)
vaihtuvuus on suuri. E5*

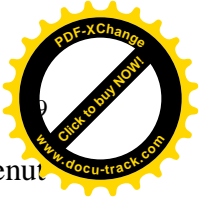
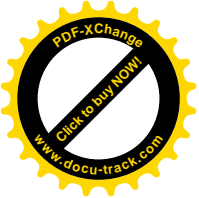
Yhdessäkään päivähoiton henkilökunnan vastauksessa ei yhteistyöohjeen koettu vaikut-
taneen omaan työhön. Tästä voidaan päätellä, että yhteistyöohje ei ole kovinkaan tun-
nettu työntekijöiden keskuudessa ja koska molemmilla sektoreilla työntekijöiden vaih-
tuvuus on suuri, ei yhteistyöohjeeseen perehdyttäminen vaikuta olevan säännönmukais-
ta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tehtävänä on ollut selvittää, miten päivähoiton ja lastensuojelun yh-
teistyö toimii PAKAP – alueella, kun päivähoidolla ja lastensuojelulla on yhteisiä asi-
akkaita. Johtopäätöksissä ensin tarkastelemme yhteistyön toimivia käytäntöjä, jotka
ovat kriittisiä pisteitä yhteistyön onnistumisen kannalta. Toisena tarkastelemme yhteis-
työn kipupisteitä, jotka ovat kriittisiä pisteitä yhteistyön epäonnistumisen kannalta.

7.1 Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön toimivat käytännöt PAKAP – alueella

Tulosten perusteella PAKAP – alueella on päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyötä
tukevia toimivia hyviä käytäntöjä, mutta niiden hyödyntäminen vaihtelee alueen sisällä.
Moniammatillisen verkostotyön kehittämisen kannalta jo toimivia käytäntöjä kannattaa
vahvistaa, jotta kyettäisiin vähentämään työntekijöiden työn kuormittavuutta ja tuke-
maan lapsen kokonaispalveluketjua. (Vrt. Arnkil 2004; Rousu 2007.) Toimivia käytän-
töjä alueella ovat tulosten mukaan yhteistyön osapuolten tutustumista ja yhteisten sopi-
musten tekemistä edistävät toimintamallit, joita ovat moniammatillisen työryhmän ta-
paamiset eli ”Naamat tutuksi” – tapaamiset, huolikonsultaatiot päiväkodeissa, konsul-
taatiopuhelut ja lapsikohtaiset neuvottelut. Nämä ovat toimintakäytäntöjä, jotka ovat
olleet PAKAP – alueella käytössä useiden vuosien ajan. Moniammatillisen verkosto-

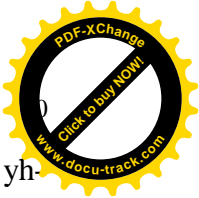
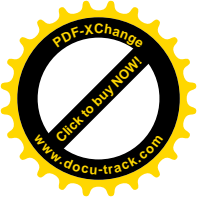
työn vakiintuminen edellyttää pitkäjänteistä työskentelyä ja tämä on selvästi tukenut käytäntöjen vakiintumista toimiviksi myös PAKAP - alueella.

Yhteistyön toimivia käytäntöjä alueella edistää ja tukee parhaiten avoimuus ja se, että yhteistyön osapuolet tuntevat toisensa. Avoimuudella tarkoitettiin lapsen asioista avoimesti puhumista, avointa tiedonkulkua ja yhteisiä keskusteluja ammatillisuuden rajoissa. Tuttuuden koettiin madaltavan kynnystä yhteydenottoon molemmin puolin ja helpottavan yhteisen asiakkaan kanssa käytävien keskustelujen sujumista.

Tulosten mukaan toimivista käytännöistä yleisimmin ovat käytössä päiväkotikohtaiset huolikonsultaatiot. Niissä arvioidaan tulevan yhteistyön tarvetta ja tutustutaan yhteistyön toiseen osapuoleen. Kasvotuttuus olikin tärkeäksi koettu yhteistyötä helpottava asia. Myös yhteiset keskustelut lasten asioissa koettiin hyödyllisiksi. Keskustelut voivat olla puhelinsoittoja puolin ja toisin tai yhteisiä asiakastapaamisia eli verkostotapaamisia. Yhteiset asiakastapaamiset tukevat kokonaiskuvan muodostamista lapsen tilanteesta, yhteisten sopimusten laatimista lapsen kehityksen tueksi ja sitouttavat perhettä sovituihin asioihin. Erityisen hyvinä käytäntöinä pidettiin moniammatillisen työryhmän yhteisiä ”Naamat tutuksi” tapaamisia, joissa voidaan tehdä yhteisiä sopimuksia ja arvioida yhteistyön tarvetta koko alueella. Huolten käsittely päiväkodeissa ja alueellisissa ”Naamat tutuksi” – tapaamisissa edistää lasten ja perheiden kokemista nimenomaan yhteisiksi asiakkaiksi. Näissä tapaamisissa yhteistyön tarve konkretisoituu ja tulee näkyväksi. Niiden avulla oma rooli yhteistyössä selkeytyy ja tämä vahvistaa toimintakäytäntöjä ja alueen moniammatillista verkostotyötä.

Toimivaksi käytännöksi päivähoidon tulosten mukaan koettiin myös nimettömät konsultaatiosoitot, joiden avulla voi omaa huoltaan ja mahdollista lisäresurssin tarvetta arvioida lastensuojelun ammattilaisen kanssa. Yhteisen keskustelun jälkeen on helpompi päättää tuleeko lapsen tilanteesta tehdä virallinen lastensuojeluilmoitus vai voidaanko lasta tukea turvallisesti päivähoidon omin keinoin.

Tulosten perusteella lasten ja perheiden hyvinvoinnin ja elämänhallinnan tukeminen ovat yhteistyön lähtökohtana sekä päivähoidolla että lastensuojelulla. Yhteistyön toimivat käytännöt PAKAP – alueella ovat sellaisia, joiden koetaan konkreettisesti edistävän lasten ja perheiden hyväksi tehtävää työtä. Yhteiset keskustelut ja tapaamiset ovat merkittävä voimavara, kun muodostetaan kokonaiskuvaa lapsen tilanteesta. Tähän liittyy

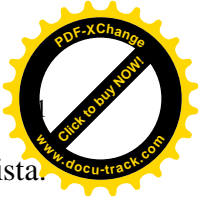
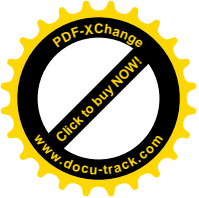
vahvasti toisen osapuolen ammattitaidon ja asiantuntijuuden arvostaminen, jolloin yhteistyön avulla voidaan vähentää omia huolia ja jakaa vastuuta lapsen ja perheen kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Kaiken kaikkiaan tutkimustulokset vahvistavat, että yhteisesti sovitut toimintatavat helpottivat päivähoidon ja lastensuojelun välistä yhteistyötä ja ne ovat näin ollen tärkeitä yhteistyön onnistumisen kannalta. Samalla ne selvästi vähentävät työn kuormittavuutta. (Vrt. Arnkil 2004; Rousu 2007). Työskenneltäessä lapsiperheiden kanssa, kehittyvillä moniammatillisilla yhteistyömuodoilla tuetaan muun muassa terveyden edistämisen konkretisoitumista, asiakkaan osallisuuden vahvistamista ja työntekijöiden asiantuntijuuden kehittymistä. Yhteistyö on merkittävä tekijä, kun halutaan kehittää toimintaa asiakaslähtöiseen suuntaan. (Vrt. Sirviö 2006: 130 – 131.)

7.2 Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön kipupisteet PAKAP – alueella

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön käytännöt PAKAP – alueella ovat tulosten mukaan kirjavia, vaikka niiden pitäisi yhteistyöohjeen (vrt. 4.3) mukaan olla selkeitä. Yhteistyön eri toimintamuotojen toimivuudessa oli selvä ero niiden päiväkotien välillä, jotka olivat tehneet paljon yhteistyötä lastensuojelun kanssa yhteisten asiakkaiden asioissa ja niiden, jotka eivät olleet yhteistyötä tehneet. Vaikuttaa siltä, että esimerkiksi huolikonsultaatioita ei hyödynnetä tutustumisen mallina, mikäli huolia ei sillä hetkellä ole. Tuloksien tarkastelun perusteella vaikuttaa myös siltä, ettei päivähoitoalueella ole ollut selkeää ja näkyvää seuranta- ja arviointijärjestelmää päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyölle.

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön merkittävimiksi kipupisteiksi muodostuivat tulosten mukaan kuitenkin tiedon kulun ongelmat lasten ja perheiden asioissa. Päivähoidon työntekijät kokivat vahvasti, että sosiaalityöntekijät eivät kerro heille tietoja yhteisistä lapsiasiakkaista ja tämä lastensuojelun salassapitovelvollisuus tai ”salailu” – kuten he sitä nimittivät – muodostuu esteeksi yhteistyölle ja arvostavan ja kunnioittavan kohtaamisen syntymiselle. Päivähoidon edustajat kokivat, että tiedonkulku lapsen asioissa on yhdensuuntaista siten, että päivähoito joutuu antamaan enemmän tietoa lastensuojelulle kuin itse lastensuojelun puolelta saa. Sosiaalityöntekijöiden vastauksista puolestaan ilmeni, että päivähoito on joissakin tapauksissa halukas saamaan lastensuojelulta sellaistaakin tietoa, johon heitä sitoo vaitiolovelvollisuus. Tällaiset kokemukset luonnol-

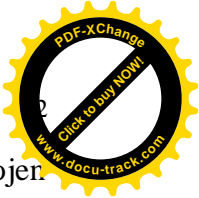
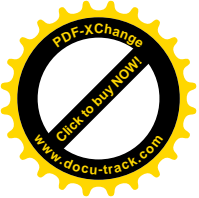

lisesti vaikeuttavat luottamuksen syntymistä ja avoimen yhteistyön muodostumista. (Vrt. Isaacs 2001; Pyhäjoki 2005.)

Aineistosta selvisi, että yhteistyötä estäviksi ja hidastaviksi asioiksi koettiin monenlaiset pelot ja ennakkoluulot, jotka syntyvät siitä, ettei toisen osapuolen toimintatapoja ja käytäntöjä tunneta. Tietämättömyys ja erilaiset ennakkoluulot vaikeuttavat puolin ja toisin yhteydenottoa ja voivat tehdä yhteistyöstä jopa pelottavan asian. Tämä voi pahimmillaan johtaa siihen, että konsultaatioita tai lastensuojeluilmoitusta ei tehdä riittävän varhain. Jos päivähoitoyöntekijää askarruttaa, onko hänen huolensa riittävä ja tilanearvionsa oikea, on hänen hyvä huomioda, että lopullisen arvion lapsen tilanteesta tekee sosiaalityöntekijä.

Tulokset osoittivat, että päivähoiton ja lastensuojelun moniammatillista verkostotyötä vaikeuttaa PAKAP – alueella ajan ja työntekijäresurssien vähyys sekä osallisten sitoutumattomuus ja selkeiden tavoitteiden puuttuminen. Erityisesti lastensuojelussa on työntekijöiden vaihtuvuus suuri ja perehdytys päivähoiton ja lastensuojelun moniammatilliseen verkostotyöhön vähäistä. Suuresta vaihtuvuudesta johtuen yhteiset toimintatavat eivät ehdi vakiintua käytännöiksi, eikä niihin ehditä kokonaisvaltaisesti perehtyä ja sitoutua. Jos ole yhteistä tulkintaa siitä, mitä on tapahtumassa, eivät yhteistyön kannalta tärkeät yhteiset tavoitteetkaan täsmenny ja tule konkreettisiksi. Moniammatillisen verkostotyön kipupisteiksi alueella ovat muodostuneet myös kiire ja työuupumus. Lastensuojelun asiakasmäärät ovat kasvaneet, mikä on osaltaan nostanut sosiaalityöntekijöiden työpaineita ja lisännyt kiirettä. Paineet ja kiire voivat johtaa uupumiseen ja sen kautta jopa työpaikan vaihtoon. Nämä sosiaalityön toimintaedellytysten ongelmat vaikuttavat kaikkien lapsen tukeen ja hoivaan osallistuvien työntekijöiden työn laatuun ja lapsen kokonaispalveluprosessiin (vrt. Rousu 2007: 24).

Mielenkiintoa tuloksiin tuotti vastakkaisuuksien löytyminen. Niitä oli havaittavissa sekä päivähoiton sisällä että päivähoiton ja lastensuojelun välillä. Selkeimmin vastakkainasettelua tuli esille luottamuksen, tiedon kulun ja salassapitovelvollisuuden yhteydessä. Vastakkainasettelua esiintyi myös siinä, kuinka päivähoiton esimiehet ja lastensuojelun sosiaalityöntekijät vastasivat kysymyksiin lastensuojelun ja päivähoiton yhteisten asiakkaiden määrästä PAKAP – alueella ja siinä onko yhteisistä toimintamalleista sovittu. Tulosten perusteella voidaan todeta, että nämä ristiriidat johtuvat yhteistyön kipupisteistä, kuten yhteisten toimintakäytäntöjen kirjavuudesta, työntekijöiden vaihtu-

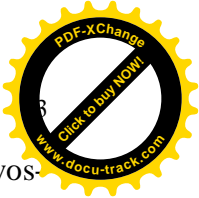
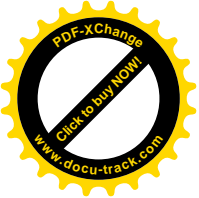
vuudesta ja selkeiden yhteisten tavoitteiden ja sopimusten puuttumisesta. Ristiriitojen käsitteleminen on tärkeää yhteistyön kehittämisen kannalta.

8 KEHITTÄMISHAASTEET

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön kehittämishaasteet ja -ehdotukset PAKAP – alueen moniammatilliselle verkostotyölle tulevat yhteistyön kipupisteistä. Aikaisemmista tutkimuksista (vrt. Rousu 2007; Uusikylä 1999) on selkeästi löydetty tutkittua tietoa siitä, että lastensuojelun ja päivähoidon välinen suunnitelmallinen yhteistyö tukee lapsen hyvinvointia. Tästä syystä moniammatillisen yhteistyön kehittäminen päivähoidon ja lastensuojelun välillä PAKAP – alueella on tärkeää.

Kehittämisen kannalta keskeisenä näemme työyhteisöjen ilmapiirin kehittymisen työhyvinvointia ja yhteistyötä tukevaan sekä parantavaan suuntaan. Hyvä ja positiivinen ilmapiiri vaikuttavat työmotivaation kasvuun ja työssä jaksamiseen. Sillä on merkitystä myös työntekijöiden vaihtuvuuteen, joka on merkittävä yhteistyön kipupiste alueella. Kun työyhteisössä on toimiva keskustelukulttuuri ja sen toimintakäytännöt ja ilmapiiri ovat yhteistyöhön kannustavia, tukevat ne yhteistyön ylläpysymistä. Ne vaikuttavat siihen, että yhteistyö koetaan selkeämmin omaa työtä helpottavaksi ja asiakkaan palvelukokonaisuutta parantavaksi. Parhaiten hyvää ilmapiiriä työpaikoilla rakennetaan avoimella ja reilulla vuorovaikutuksella, joka perustuu luottamukseen. Avoimuuden lisääminen on mielestämme yhteistyön kehittämisen haaste PAKAP – alueella. Avoimuuden lisääntymiseen vaikuttavat toisen osapuolen tunteminen ja luottamus heidän ammattitaitoonsa. Luottamus syntyy, kun koetaan, että vastapuoli on aidosti läsnä, kuuntelee, ymmärtää ja kunnioittaa toisen näkemyksiä. Luottamus yhteistyössä ei synny automaattisesti, vaan sen kehittämiseen tarvitaan aikaa ja työtä. (Vrt. Kärkkäinen 2005: 5.) Johtajalla on mielestämme keskeinen asema työyhteisön ilmapiirin ja kulttuurin luomisessa ja sen kehittämisessä myönteiseen suuntaan.

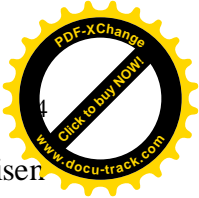
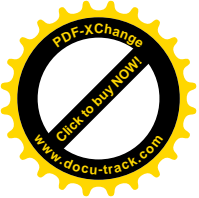
Merkittävä kehittämishaaste alueen moniammatillisen verkostotyön toimivuuden parantamisessa on tuloksiin pohjautuen työyhteisön sisäisen perehdyttämisen parantaminen. Hyvä perehdytys on ensisijainen tuki uudelle työntekijälle oman työnkuvan ja työtehtävien, moniammatillisen yhteistyön hahmottumisen kannalta. Ihminen sitoutuu paremmin sellaiseen, minkä ymmärtää kokonaisvaltaisesti. Työntekijät myös sitoutuvat sellai-

seen työyhteisöön, joissa voivat hyödyntää osaamistaan, tulevat hyväksytyiksi ja arvostetuiksi sekä voivat luottamuksen ilmapiiriin vallitessa ilmaista mielipiteitään (Virtanen 2005: 205 – 212). Perekäytöksen kehittäminen on haaste etenkin esimiehille sekä päivähoitossa että perhekeskuksessa. Selkeät perekäyttämishojeet ja perekäyttämiskäytännöt alueen yhteisiin toimintamalleihin auttavat moniammatillisen yhteistyön aloittamista ja onnistumista. Työyhteisöihin tarvitaan tietoa toisen osapuolen työtavoista, yhteistyön sopimuksista ja resursseista. Ajatuksenamme on, että päivähoiton ja lastensuojelun välisen moniammatillisen yhteistyön tueksi kannattaa tehdä perekäytysmalli tai -opas, johon kirjataan yhteisten tapaamisten tarkoitus, tavoitteet, käsiteltävät asiat, ajankohdat ja työskentelymenetelmät. Tämä malli sisältäisi työyhteisölle laaditut perekäytysohjeet siitä, kuinka uusi työntekijä perekäytetään PAKAP – alueen moniammatilliseen verkostotyöhön ja mitä tämä yhteistyö edellyttää. Perekäytysmalli tukisi omalta osaltaan jo toimivien hyvien käytäntöjen vakiintumista ja vahvistumista.

Perekäyttämishooppaassa olisi sopimusohja, jonka mukaan jokaiseen päiväkotiin laadittaisiin yhteistyössä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja mahdollisesti varhaisen tuen työntekijöiden kanssa toimintakauden alussa yhteistyösopimus, jossa huomioidaan päiväkotien ajankohtaiset ja asiakaskohtaiset tarpeet. Sopimuksessa käsiteltäisiin, kuinka yhteistyötä vuoden aikana tehdään, kuinka huolikonsultaatiot toteutetaan, mitkä ovat yhteistyösopuolten odotukset toisilleen, molempien osapuolten tehtävät ja resurssit yhteistyössä ja sen aloittamisessa. Tässä yhteydessä voidaan sopia, otetaanko esimerkiksi takaisinsoitto lastensuojeluilmoituksen jälkeen käyttöön, jotta päivähoito tietää lapsentilanteen olevan selvityksessä. Lisäksi sosiaalityöntekijät voivat kertoa perustelun siitä, mitä tietoja he voivat antaa ja milloin. Tämä vähentäisi turhia odotuksia. Lisäksi päivähoitolle tarvitaan lisää tietoa salassapitovelvollisuudesta ja – oikeudesta, ilmoitusvelvollisuudesta, lastensuojelulaista ja lastensuojeluprosessista.

Moniammatillisella verkostotyöllä on oltava systemaattinen seurantajärjestelmä ja sitä tulee arvioida säännöllisesti, jotta sen toimivuudesta saadaan ajantasaista tietoa. (Vrt. Uusikylä 1999: 67.) Tulosten tarkastelussa selvisi, ettei PAKAP – alueella ole ollut sellaista seurantajärjestelmää, vaikka varhaisen tuen ja lapsen kokonaispalveluketjun toimivuuden kannalta olisi tärkeää, että moniammatillisen verkostotyön toteutumista seurataan ja arvioidaan alueella säännöllisesti. Avohuollollinen ja ennaltaehkäisevä tuki eivät tilastojen mukaan ole lisääntyneet, vaikka asiakasmäärät ja lapsiperheasiakkaiden ongelmat ovat kasvaneet. Lapsen auttaminen käynnistyy usein vasta kun lapsen tilanne

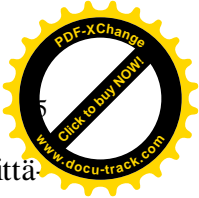
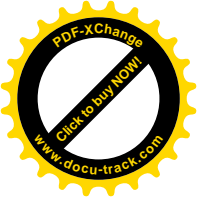
on jo vaarantunut, vaikka tuki on tehokkainta, kun se tulee riittävän varhain. Varhaisen tuen käynnistymistä edesauttaa lapsen tilannetta tuntevien tahojen avoin yhteistyö. (Vrt. Rousu 2007; Pihlaja 2006.) Seurantajärjestelmän ja arvioinnin tukena voi mielestämme hyödyntää edellä kuvaamaamme perehdyttämismallia ja yhteistyösopimusta, joiden laatimiseen ja arviointiin osallistuisivat työntekijöiden lisäksi päivähoitoyksiköiden esimiehet ja lastensuojelun johtavat sosiaalityöntekijät.

Moniammatillisen verkostotyön kehittymistä tukee mielestämme yhteistyön osapuolille järjestettävä yhteinen koulutus, jossa keskeisellä sijalla olisi dialogiseen keskustelukulttuuriin paneutuminen. Aineistomme tuloksiin pohjautuen voimme todeta, että PAKAP -alueen keskustelukulttuuri työyhteisöjen sisällä ja organisaatioiden välillä ei mahdollista riittävästi dialogisen työtavan hallintaa ja omaksumista. Tällä hetkellä työskennellään liikaa omissa palvelusektoreissa ja oman asiantuntijuuden keskiössä, eikä mielletä moniammatillista yhteistyötä yhtenä asiantuntijuuden kehittymisen välineenä, niin kuin esimerkiksi Sirviö (2006: 136 - 139) korostaa. Alueella tarvitaan siis molempien organisaatioiden työntekijöille tarkoitettua yhteistä koulutusta, jossa perehdytään moniammatillisen verkostotyön edellytyksiin ja dialogisiin työmenetelmiin.

Moniammatillinen työskentely edellyttää taitoa tarkastella asioita ja tilanteita toisen ihmisen näkökulmasta. Tulevaisuuden kannalta on olennaista pohtia, voidaanko moniammatillista verkostotyötä toteuttaa ja kehittää, jos oman organisaation rajoja ei avoimesti ylitetä. Johtamiskulttuuri ja verkostojohtaminen ovat tässä merkittävässä asemassa. Työntekijöitä ja esimiehiä tulee auttaa näkemään itsensä ja työyhteisönsä osana suurempaa moniammatillista kokonaisuutta. Jos tämä ei onnistu, ei sovittujen toimintamallien noudattamiseen välttämättä sitouduta.

9 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Eettisyys itsessään tähtää hyvään ja oikeanlaiseen toimintaan. Tähän pyrimme opinnäytetyössämme kehittämällä moniammatillista yhteistyötä päivähoitoalueella. Opinnäytetyötä tehdessämme kiinnitimme huomiota anonymiteettiin ja luottamuksellisuuteen, jotka ovat tutkimustyössä tärkeitä (vrt. Anttila 2000: 421). Tutkijoina ja sosiaalialan ammattilaisina meitä sitoi vaitiolovelvollisuus, joten kyselyitä ja haastatteluja tehdessämme ja aineistoa käsitellessämme huolehdimme vastaajien anonymiteetistä. Jokaisel-

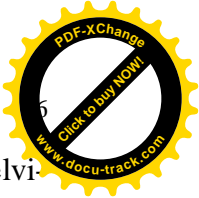

la henkilöllä, joka antoi tietoja itsestään opinnäytetyötä varten, oli oikeus saada riittävästi informaatiota tutkimuksen luonteesta, sen tavoitteista sekä tutkimustulosten käyttötarkoituksesta. Kyselyihin ja haastatteluihin vastaaminen oli vapaaehtoista.

Luottamuksellisuus oli meillä keskeisessä asemassa opinnäytetyötä tehdessämme. Tutkimus ei saa aiheuttaa ongelmia tutkimukseen osallistuville, eikä heidän toiminnalleen. (Vrt. Eskola – Suoranta 2003: 56). Tätä pohdimme useaan otteeseen tuloksia kirjittesamme ja johtopäätöksiä tehdessämme. Tutkimuksen alkuvaiheessa anoimme tutkimuslupaa ja sen myönsi Helsingin kaupungin sosiaaliviraston päivähoidon vastuualueen johtaja Satu Järvenkallas.

Laadullisessa tutkimuksessa arviointi pelkistyy usein kysymykseksi tutkimuksen luotettavuudesta. Koko tutkimusprosessin ajan pohdimme tekemiämme ratkaisuja ja otimme kantaa sekä analyysin kattavuuteen että tekemämme työn luotettavuuteen. Opinnäytetyötä tehdessämme, lähtökohtamme oli oma avoin subjektiviteettimme. Me itse olimme tutkimuksemme keskeisiä tutkimusvälineitä ja samalla luotettavuuden kriteereitä. Saadaksemme opinnäytetyöllemme lisää uskottavuutta, tarkistimme vastasivatko meidän käsitteellistyksemme ja tulkintamme tutkittavien käsityksiä. Lisäksi huomioimme, että tutkittavat saattoivat olla sokeita kokemuksilleen tai tilanteilleen. Varmuutta tutkimukseen saimme huomioimalla omat ennako-oletuksemme ja vahvistusta tehtyihin tulkitoihin saimme toisista vastaavaa ilmiötä tarkastelleista tutkimuksista. Pohjimmiltaan tutkimuksen arvioinnin taustalla oli kysymys sen sisältämien väitteiden totuudenmukaisuudesta ja perusteltavuudesta. (Vrt. Eskola – Suoranta 2003: 208- 212.)

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta oli tärkeää pohtia haastattelutilanteiden vuorovaikutuksen merkitystä vastauksiin. Millaiset kulttuurit, normit ja säännöt olivat vaikuttamassa puheen taustalla? Vaikuttiko vastauksiin esimerkiksi eri ammattiryhmien edustajien, tässä tapauksessa päivähoito ja lastensuojelu, ennakkokäsitykset toisistaan mitä he ajattelevat yhteistyöstä. Puheen tilannesidonnaisuutta oli myös pohdittava. Näillä kaikilla saattoi olla vaikutusta vastauksiin ja sitä kautta tutkimustuloksiin. Luokittelua ja kaikkea analysointia tehdessämme meidän oli tärkeää pysyä uskollisena aineistomme tekstile, ettemme tulkinneet siihen sellaisia havaintoja, joita siinä ei ollut. Kävimme aineiston läpi molemmissa analysointivaiheissa moneen kertaan, etsien mahdollisia risiriitoja. Vältimme myös liiallista yleistämistä. (Vrt. Moilanen – Räihä 2007: 53-54.)

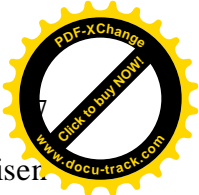
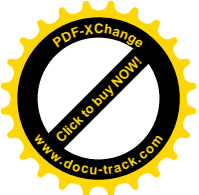
Pidimme yllä objektiivisuutta ja puolueettomuutta opinnäytetyötä tehdessämme. Selvitimme tutkimuskohdetta sellaisena kuin se oli. Tällöin tutkimustulosten pitäisi olla samat, riippumatta siitä, kuka tutkimuksen on tehnyt. (Vrt. Konkka 2008.) Koimme sen erityisen tärkeäksi etenkin nyt kun olemme samalla alalla tutkittavien kanssa ja meillä oli omakohtaisia kokemuksia tutkittavasta kohteesta eli moniammatillisesta verkostotyöstä.

Triangulaation avulla voidaan tarkentaa tutkimuksen luotettavuutta. Meidän tutkimuksemme voidaan puhua monitriangulaatiosta, koska käytimme kaikkia neljää triangulaation päätyyppiä. Tutkimusaineistoon liittyvässä triangulaatiossa keräsimme tietoa kahdelta eri taholta, päivähoiton työntekijöiltä ja sosiaalityöntekijöiltä. Tutkijaan liittyvässä triangulaatiossa tutkijoina toimii useampi henkilö ja meillä tutkijoita oli kaksi. Tämä mahdollisti erilaisten asioiden huomioimisen ja meillä oli mahdollisuus kyseenalaistaa toistemme näkemyksiä ja tulkintoja. Kahden tutkijan asetelma vaikutti tutkimuksemme monessa vaiheessa ja sen etuja ja haittoja oli syytä pohtia kriittisesti tutkimuksen edetessä. Kaksi silmäparia näkee kuitenkin enemmän kuin yksi, joten pidimme tätä asetelmaa vahvuutena. Teoriaan liittyvässä triangulaatiossa huomioimme kahta teoreettista näkökulmaa ja metodisessa triangulaatiossa keräsimme aineistoa sekä kyselyn että haastattelun avulla. (Vrt. Tuomi – Sarajärvi 2004: 140 – 143.)

Opinnäytetyömme on kehittämistyö ja se pohjautuu sille asetettuihin tavoitteisiin ja sen asian arviointiin, missä määrin ja millä tavoin tavoitteet on luotettavasti saavutettu. Tavoitteenamme oli selvittää PAKAP – alueen päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyön hyvät ja toimivat käytännöt sekä kipupisteet. Tulosten avulla löysimme mielestämme luotettavasti yhteistyön kehittämisen kannalta keskeiset asiat, joiden avulla moniammatillista verkostotyötä voidaan alueella kehittää. Tulokset pohjautuvat työntekijöiden kokemuksiin yhteistyöstä alueella ja näiden kokemusten hyödyntäminen voi osaltaan lisätä työntekijöiden luottamusta siihen, että heidän mielipiteitään aidosti kuunnellaan.

10 LOPPUPOHDINTA

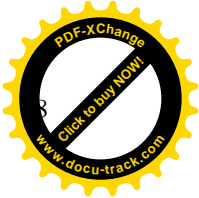
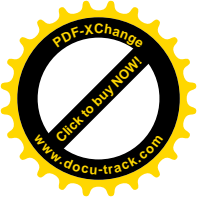
Olemme tässä opinnäytetyössä tarkastelleet päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyötä PAKAP – alueella. Yhteistyöstä löytyi sekä hyviä, toimivia käytäntöjä että kipupisteitä. Toimivalla yhteistyöllä on tärkeä rooli lapsen ja koko perheen tukemisessa, kun päivä-

hoito on lastensuojelun avoimuuden tukitoimi. Yhteistyö edesauttaa moniammatillisen verkostotyön osapuolia saamaan laajemman kokonaiskuvan lapsen tilanteesta ja arvioimaan lapsen mahdollisia tuen tarpeita. Sen avulla voidaan tehdä kokonaisvaltaisempia suunnitelmia ja sopimuksia lapsen hoidolle ja kehityksen tukemiselle. Moniammatillinen verkostotyö on vaativa työmuoto, mutta toimiessaan se tukee yhteistyötahojen omaa työtä. Se edellyttää osapuoliltaan sitoutumista, avointa dialogista keskustelua sekä kunnioittavaa kohtaamista, jossa toisen osapuolen ammattitaitoa arvostetaan. Tutkimustulostemme perusteella voidaan todeta, että näitä elementtejä on jo alueen yhteistyössä, mutta yhteistyö kaipaa vielä vahvistusta hyödyttääkseen yhteistyön kaikkia osapuolia. Alueella on käytössä hyvät yhdessä sovitut toimintatavat, mutta niiden hyödyntämistä pitäisi vahvistaa. Vahvistuminen edellyttää päivähoiton ja lastensuojelun työntekijöiltä sekä esimiehiltä vahvempaa yhteisten tapaamisten hyväksikäyttöä ja yhteisiin toimintamalleihin ja sopimuksiin sitoutumista.

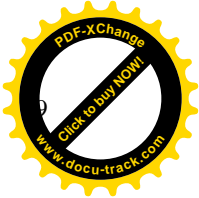
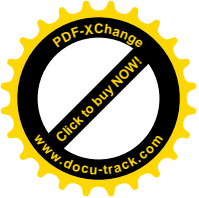
Tutkimamme PAKAP – alueen päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyötä haluaisimme kehittää sitä etenkin dialogisen työtavan suuntaan. Dialogisen työtavan periaatteet tulevat useimmille sosiaalialan työntekijöille jo koulutuksessa, mutta sen soveltaminen käytäntöön opitaan vasta työtä tehdessä. Työhön perehdyttämisessä ja työyhteisöissä on hyvä huomioida dialogisen työtavan vaatimukset ja työntekijöiden mahdollisuus saada tukea tämän työtavan omaksumisessa esimerkiksi täydennyskoulutuksen muodossa.

Moniammatillinen verkostotyön kannalta on myös keskeistä pohtia, mitä työntekijät ehtivät ja mitä heidän täytyy perustyön lisäksi hallita ja jaksaa? Jotta voisi sitoutua moniammatilliseen verkostotyöhön, on se pystyttävä näkemään omaa työtä vahvistavana ja omia toimintamahdollisuuksia lisäävänä. Verkoston ulkopuolelle jättäytymisen syynä voi olla se, ettei henkilö koe tekevänsä lastensuojelutyötä ja tästä syystä hän ei pysty näkemään moniammatillista verkostotyötä lapsen kokonaisuutena palvelevana. (Vrt. Uusikylä 1999:62.) Moniammatillisen verkostotyön tulokset heijastuvat aina lopulta lapsen hyvinvointiin, joka on kaiken toiminnan lähtökohta päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyössä. Lapsen asioiden hoitamiseen on käytettävä kaikki mahdollinen asiantuntijuus. Toimivassa moniammatillisessa yhteistyössä syntyy lapsen ainutlaatuisuutta ja hänen kehitystään tukevia hyviä voimavaroja. Asiakkaan tarpeet ovat moniammatillisen verkostotyön lähtökohta. Siksi sen kehittämisessä alueella olisi hyvä huomioida myös asiakasnäkökulma ja heidän kokemuksensa yhteistyöstä. Tämä olisi tärkeä jatkotutkimusaihe.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 1999: Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Anttila, Pirkko 2007: Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Tampere: Painotyö Juvanes Print.
- Anttila, Pirkko 2000: Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Arnkil, Tom – Eriksson, Esa 1999: Kelluvia vuoropuhelurakenteita. Teoksessa Virtanen, Päivi (toim.): Verkostoituva asiakastyö. Helsinki. Kirjayhtymä.
- Arnkil, Tom Erik 2004: Verkostotyö lastensuojelussa – menetelmät huolen mukaan. Teoksessa Puonti, AnnaMaija – Saarnio, Tuula – Hujala, Anne (toim.): Lastensuojelu tänään. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Arnkil, Tom - Eriksson, Esa 2005: Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes. Oppaita 60. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Arnkil, Tom - Eriksson, Esa - Rautava, Marie 2006: Ennakointidialogeja huolten vyöhykkeellä. Verkostokonsultin käsikirja - ohjeita verkostomaiseen työskentelyyn. Stakes, Työpapereita 29. Helsinki.
- Arnkil, Tom – Seikkula, Jaakko 2005: Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Tammi.
- Effica 2007: Päivähoidon asiakastietojärjestelmä. Organisaatio- ja yksikköhaku.
- Grönfors, Martti 1982: Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Juva: WSOY.
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2003: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Eskola, Jari – Vastamäki, Jaana 2007: Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola Juhani – Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Heino, Tarja 1999: Lastensuojelun trendit. Teoksessa Virtanen, Päivi (toim.): Verkostoituva asiakastyö. Helsinki. Kirjayhtymä.
- Heinämäki, Liisa 2005: Varhaista tukea lapselle – Työvälineenä kehittämisvalikko. Stakes. Oppaita 99. Helsinki.
- Heinämäki, Liisa 2006: Tiedosta hyvinvointia. Stakes. Diaesitys.
www.isonetti.net/varhaiskasvatus/Heinamaki_250406.pdf Luettu 12.1.2009.
- Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto 2007. Päivähoito:
http://www.hel.fi/wps/portal/Sosiaalivirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_

CONTEXT=/fi/Sosiaalivirasto/P%C3%A4iv%C3%A4hoito Luettu
28.11.2007.

Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2007:2. Helsingin Varhaiskasvatussuunnitelma. Paintek Pihlajamäki oy.

Helsingin kaupunki. Tietokeskus 2006a. Helsinki alueittain 2006, Helsingin seudun aluesarjat – tietokanta.
<http://www.aluesarjat.fi>. Luettu 5.2.2008

Helsingin kaupunki. Tietokeskus 2006b. Helsinki alueittain 2006, Helsingin seudun aluesarjat – tietokanta.
http://80.248.160.248/Dialog/Print.asp?Matrix=A01HKI_Paaastoim&timeid=20082515982&lang=3. Luettu 5.2.2008

Helsingin seudun aluesarjat 2007: www.aluesarjat.fi. Luettu 5.2.2008.

Helsingin yliopisto 2004. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta: http://www.helsinki.fi/sokla/ecee/ecee_vasu_.htm Luettu 28.11.2007.

Hirsijärvi, S – Remes, P – Sajavaara, P 2003: Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Hirsijärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2006: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Isaacs, William 2001: Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Helsinki. Kauppakaari.

Isoherranen, Kaarina 2005: Moniammatillinen yhteistyö. Porvoo: WSOY.

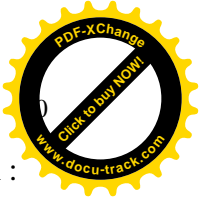
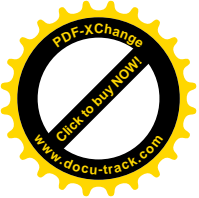
Karjalainen, Vappu 2007: Verkostokehittäminen – palveluparadigman muutosvoima. Teoksessa Seppänen – Järvinen, Riitta – Karjalainen, Vappu (toim.): Kehittämistyön risteyskohti. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kihlman, Eila 2005: Sirpaleista kokonaisuudeksi moniasiantuntijuuden avulla. Teoksessa Mikko Reijonen (toim.): Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Keuruu. PS- kustannus.

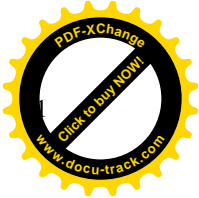
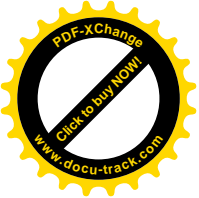
Konkka, Jyrki 2008: Asiantuntijan etiikka. Luento 24.4.2008. Helsinki: Stadia.

Kontu, Elina – Pihlaja, Päivi 2006 (toim.): Arjen moninaisuutta. Erityisryhmät päiväkodissa. Stakesin raportteja 14/2006. Helsinki: Valopaino Oy.

Kuntaliitto 2007: Lastensuojelu.
http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;353;10336;59563&print=true. Luettu 26.11.2007.

- Kärkkäinen, Merja 2005: Yhteisöllinen johtaminen esimiehen työvälteenä. Helsinki : Edita Prima Oy.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000: 16-17§.
- Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999: 26§.
- Lastensuojelulaki 417/2007:7, 34- 36 §
www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P34. Luettu 5.2.2008
- Mayring, P 2000: Qualitative content analysis. Forum Qualitative Social Research 1(2).
<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089>.
Luettu 12.01.2009.
- Moilanen, Pentti – Räihä, Pekka 2007: Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa
Aaltola Juhani – Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva. Ps-kustannus.
- Mönkkönen, Kaarina 2007: Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Mönkkönen, Kaarina 2002: Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Akateeminen väitöskirja. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 94.
- Nurminen, Raija – Isoherranen, Kaarina – Rekola, Leena 2008: Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki. WSOY.
- Onnismaa, Eeva – Leena 1999: Päiväkotit lastensuojelun tukitoimena – toiveiden tynnyri vai huoltien hautomo. Stakes. Aiheita 29. Helsinki.
- Payne, Malcolm 2000: Teamwork in multiprofessional care. New York: Palgrave.
- Palonen, Kari 1988: Tekstistä politiikkaan. Johdatusta tulkintataitoon. Tampere. Vastapaino
- Pihlaja, Päivi 2006: Varhaiserityiskasvatuksen lähtökohtia. Teoksessa Kontu, Elina – Pihlaja, Päivi 2006 (toim.): Arjen moninaisuutta. Erityisryhmät päiväkodissa. Stakesin raportteja 14/2006. Helsinki: Valopaino Oy.
- Pohjola, Anneli 1999: Moniammatillinen asiantuntijuus. Teoksessa Virtanen, Päivi (toim.): Verkostoituva asiakastyö. Helsinki. Kirjayhtymä.
- Pyhäjoki, Jukka 2005: Dialogisuus auttamistyön verkostoissa. Teoksessa Mikko Reijonen (toim.): Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Keuruu. PS- kustannus.
- Päivähoidon johtoryhmä 2008: Muistion 10.9.2008 liite 5 a.

Päivähoito 2007: Y-asema:\PHVA\Päivähoitoalueet\Päät1\Tiimi1 Yhteiset\PHVA ja PEKE yhteistyö\Tukipaketti, etel. peke ja pvh yhteistyö 3.10.2007.doc. Luettu 24.2.2009

Päivähoito 2008: Y-asema:\PHVA\Päivähoitoalueet\Päät1\Kallio-Alppiharju-Pasila\tilasiast\yksikkötietoja

Päivähoito 2009: Y-asema:\PHVA\Päivähoitoalueet\Päät1\Kallio-Alppiharju-Pasila\tilasiat\tilasto09.xls. Luettu 24.2.2009

Päivähoidon strategia vuosille 2007 – 2008. Sosiaaliviraston yhteiset tiedostot:
Y-asema:\PHVA\Phva yhteiset\Strategiat\Phvan tulokortti\Phvan tulokortti-pohja 2008\Phva tulokortti 2007\Päivähoidon strategia vuosille 2007 – 2008. PowerPoint esitys.

Robson, Colin 2001: Käytännön arvioinnin perusteet. Helsinki. Tammi.

Rousu, Sirkka 2007: Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi lastensuojelussa. Näkymätön todellisuus näkyväksi. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Acta nro 197. Suomen kuntaliitto. Helsinki.

Ruusuvuori, Johanna – Tiittula, Liisa 2005: Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori Johanna – Tiittula, Liisa (toim.): Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä. Vastapaino.

Räikkönen, Keijo 2006: Huolen harmaat kartoituksen prosessi. Prosessikaavio. Y-asema:\PHVA\Päivähoitoalueet\Päät1\Tiimi1 Yhteiset\Huolen harmaat\kuvaus huolen harmaat. Luonnos 5.4.2006. Luettu 25.2.2009.

Räikkönen, Keijo 2007: Varhaisen tuen tehostettu verkko. Hakemus innovaatiokilpailuun sosiaaliviraston Heitteille ei jätetä ketään palvelukonseptiin. 30.10.2007.

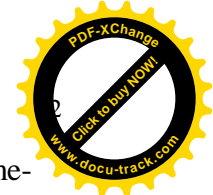
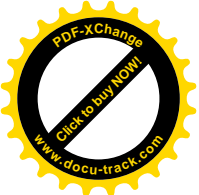
Räikkönen, Keijo 2008: Tiedote vanhemmille – huoltenkartoitus apuvälineenä varhaiskasvatuksessa. Moniste.

Seikkula, Jaakko 1994: Sosiaaliset verkostot. Ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Helsinki: Kirjayhtymä.

Sosiaalihuoltolaki 710/1982: 17§
www.finlex.fi/fi/laki Luettu 5.2.2008

Sosiaalivirasto 09/2007: Lapsen hyvän kasvun ja kehityksen riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden tunnistaminen. Helsinki.

Sosiaalivirasto 2008: Yhteiskäytännöt päivähoidon ja perhekeskuksen välillä. Ohje. Helsinki.

Stakes 2005: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56. Saarijärvi. Gummerus Kirjayhtymä Oy.

Tehty 2007: Tehtävärakenteiden ja toimintamallien kehittäminen sosiaali-alan työssä. Loppuseminaarin diaesitys 22.10.2007.

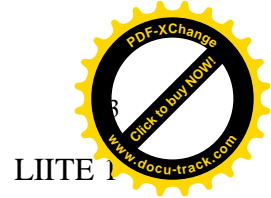
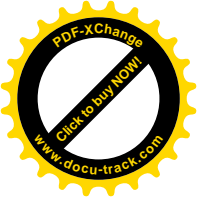
Tuomi, J - Saarijärvi, A 2004: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Veijola, Arja 2004: Matkalla moniammattilliseen perhetyöhön – lasten kuntoutuksen kehittäminen toimintatutkimuksen avulla. Oulun yliopisto. Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos, kansanterveystieteen ja yleislääketieteen laitos, yleislääketieteen yksikkö. Väitöskirja.

Virtanen, Petri (2005): Houkutteleva työyhteisö. Edita. Helsinki

Virtanen, Päivi 1999: Verkostoista voimaa? Teoksessa Virtanen, Päivi (toim.): Verkostoituva asiakastyö. Helsinki. Kirjayhtymä.

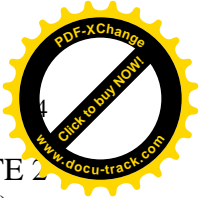
Uusikylä, Petri 1999: Verkosto valintana. Teoksessa Virtanen, Päivi (toim.): Verkostoituva asiakastyö. Helsinki. Kirjayhtymä.

HUOLEN VYÖHYKKEET

1	2	3	4	5	6	7	8
A	B	B	C	C	D	D	
Ei lainkaan huolta	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisäresurssien tarpeesta.	Huoli tai ihmettely kasvaa. Luottamus omiin mahdollisuuksiin heikenee. Toive lisäresurssista ja kontrolanteista nousee.	Huoli ontuva. Omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisäresurssien ja kontrolanttien tarve.	Lapsi vaarassa Huolta paljon ja jatkuvasti. Omat keinot loppumassa. Lisäresurssien ja kontrolanteja saatava mukaan heti.	Lapsi välittömässä vaarassa. Huoli erittäin suuri. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.	Lapsi sijoitettu (=pois kotoa)

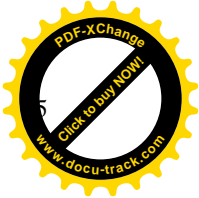
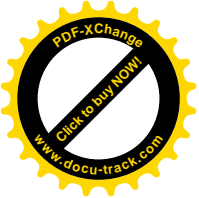
Taulukko 2: Huolen vyöhykkeet (Arnkil - Eriksson 2005: 7-9.)

KYSELYLOMAKE PÄIVÄHOIDON HENKILÖKUNNALLE

Työskenteletkö Kallion□, Alppiharjun□ vai Pasilan□ alueella?

1. Millaista yhteistyötä päiväkodilla ja lastensuojelulla on ollut? Jos ei ole, perustele miksi ei.
2. Mikä yhteistyössä
 - a. on hyvää / toimivaa?
 - b. on kehitettävää / ei toimi?
 - c. Millaiset asiat mielestäsi edistävät yhteistyötä lastensuojelun kanssa?
 - d. Millaiset asiat mielestäsi estävät yhteistyötä lastensuojelun kanssa?
3. Millaisissa asioissa päivähoito on ollut yhteydessä lastensuojeluun?
4. Millaisissa asioissa lastensuojelu on ollut yhteydessä päivähoitoon?
5. Millaista yhteistyötä lastensuojelun kanssa **sinä** olet tehnyt?
6. Kuinka monen lapsen asioissa olet tehnyt yhteistyötä lastensuojelun kanssa viimeisen vuoden aikana silloin,
 - a. kun lapsi on päivähoitossa lastensuojelun tukitoimena?
 - b. kun lapsella on lastensuojelun asiakkuus, mutta päivähoito ei ole tukitoimena?
7. Kuinka monessa päivähoidon ja lastensuojelun avohuollon tukitoimen aloituskeskustelussa olet ollut viimeisen kahden vuoden aikana?
 - a. Kuka on toiminut kokouksen koollekutsujana?
 - b. Keitä kokouksessa on ollut mukana?

- c. Millaisista asioista kokouksessa on sovittu (tavoitteet ja tehtävät päivähoitolle / lastensuojelulle, yhteyden otot, esim. missä tilanteissa päivähoiton tulee ottaa yhteys lastensuojeluun)?

8. Kuinka monessa tukitoimen seuranta ja arviointikokouksessa olet ollut mukana viimeisen kahden vuoden aikana?
 - a. Keitä kokouksessa on ollut mukana?

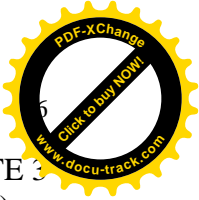
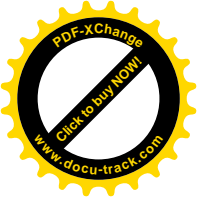
 - b. Millaisia asioita kokouksessa on käsitelty?

9. Kuinka monessa tukitoimen lopetuskeskustelussa olet ollut mukana viimeisen kahden vuoden aikana?
 - a. Keitä kokouksessa on ollut mukana?

 - b. Millaisia asioita kokouksessa on käsitelty?

10. Millaisia muutoksia yhteistyössä on tapahtunut sen jälkeen, kun palvelusuunnitelman pysyväisohje yhteistyösopimuksista ilmestyi 15.3.2006? (Onko ohje lisännyt yhteistyötä. Jos on miten?

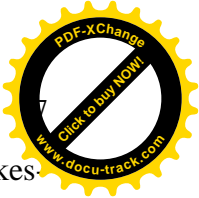
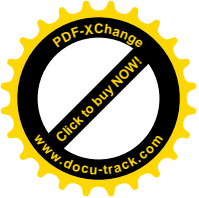
Kiitos vastauksestasi!

KYSELYLOMAKE PÄIVÄHOIDON ESIMIEHILLE

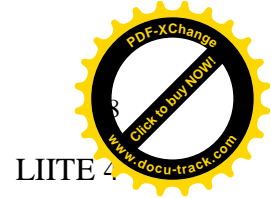
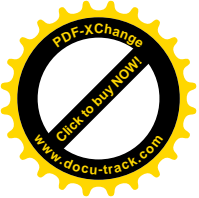
Työskenteletkö Kallion□, Alppiharjun□, vai Pasilan□ alueella?

1. Kuinka monta lasta päivähoidoyksikkösi päiväkodeissa on tällä hetkellä lastensuojelun tukitoimena?
2. Kuinka monella lapsella päivähoidoyksikössäsi on lastensuojelun asiakkuus?
3. Millaista yhteistyötä päiväkodilla ja lastensuojelulla on ollut? Jos ei ole, perustele miksi ei?
4. Mikä yhteistyössä
 - a. on hyvää / toimivaa?
 - b. on kehitettävää / ei toimi?
 - c. Millaiset asiat mielestäsi edistävät yhteistyötä lastensuojelun kanssa?
 - d. Millaiset asiat mielestäsi estävät yhteistyötä lastensuojelun kanssa?
5. Millaisissa asioissa päivähoito on ollut yhteydessä lastensuojeluun?
6. Millaisissa asioissa lastensuojelu on ollut yhteydessä päivähoitoon?
7. Millaista yhteistyötä lastensuojelun kanssa **sinä** olet tehnyt?
8. Kuinka monen lapsen asioissa olet tehnyt yhteistyötä lastensuojelun kanssa viimeisen vuoden aikana silloin,
 - a. kun lapsi on päivähoidossa lastensuojelun tukitoimena?
 - b. kun lapsella on lastensuojelun asiakkuus, mutta päivähoito ei ole tukitoimena?

9. Kuinka monessa päivähoiton ja lastensuojelun avohuollon tukitoimen aloituskeskustelussa olet ollut viimeisen kahden vuoden aikana.?
- a. Kuka on toiminut kokouksen koollekutsujana?
 - b. Keitä kokouksessa on ollut mukana?
 - c. Millaisista asioista kokouksessa on sovittu (tavoitteet ja tehtävät päivähoitolle / lastensuojelulle, yhteyden otot, esim. missä tilanteissa päivähoiton tulee ottaa yhteys lastensuojeluun)?
10. Kuinka monessa tukitoimen seuranta ja arviointikokouksessa olet ollut mukana viimeisen kahden vuoden aikana?
- a. Keitä kokouksessa on ollut mukana?
 - b. Millaisia asioita kokouksessa on käsitelty?
11. Kuinka monessa tukitoimen lopetuskeskustelussa olet ollut mukana viimeisen kahden vuoden aikana?
- a. Keitä kokouksessa on ollut mukana?
 - b. Millaisia asioita kokouksessa on käsitelty?
12. Millaisia muutoksia yhteistyössä on tapahtunut sen jälkeen, kun palvelusuunnitelman pysyväisohje yhteistyösopimuksista ilmestyi 15.3.2006? (Onko ohje lisännyt yhteistyötä. Jos on, miten?)

Kiitos vastauksestasi!

Hyvä kyselyyn osallistuja!

Teemme opinnäytetyönämme Metropolian ylempään ammattikorkeakoulututkintoon arvioivan kehittämistyön. Tutkimme lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyön toteutumista Helsingissä, Kallio - Alppiharju - Pasilan päivähoitoalueella. Päivähoidolla ja lapsiperhepalvelulla on yhteiset tavoitteet sille, kuinka yhteistyön tulee toimia, kun päivähoito on lastensuojelun tukitoimi. Näistä tavoitteista on julkaistu pysyväsohje 15.3.2005. Tämä ohje on lastensuojelun huolto- ja palvelusuunnitelmansuunnitelman ja päivähoidon palvelusuunnitelman liite, jota myös kehitetään tällä hetkellä. Ohjeessa määritellään yhteistyön kulku tukitoimen alkaessa, sen aikana ja tukitoimen päättyessä. Yhteistyön avulla lisätään lastensuojelun tukea tarvitsevien lasten hoidosta käytäviä yhteiskeskusteluja päivähoidon, lastensuojelun työntekijöiden ja lapsen vanhempien kanssa.

Tutkimuksemme tavoitteena on kehittää yhteistyötä lastensuojelun ja päivähoidon välillä. Selvittämme yhteistyön hyviä käytäntöjä ja mahdollisia ongelmakohtia, joiden avulla etsimme mallia toimivaan yhteistyöhön, joka tukee molempien osapuolten työskentelyä. Tutkimuksemme aineisto kerätään kahdessa vaiheessa lastensuojelun ja päivähoidon työntekijöiltä: 1) lomakekyselyllä kesällä 2008 ja 2) teemahaastatteluilla syksyllä 2008. Tutkimuslupa on myönnetty huhtikuussa 2008.

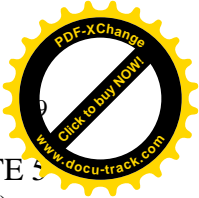
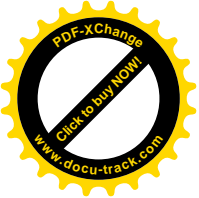
Ohjeet kyselylomakkeen täyttämistä varten:

- Tutustu kaikkiin kysymyksiin ennen vastaamista, saadaksesi kokonaiskuvan kyselystä
- Kun olet täyttänyt lomakkeeseen, tulosta se. (Voit myös tulostaa lomakkeen ensin ja kirjata vastauksesi käsin, jos se on sinulle helpompaa)
- Vastausaikaa on 16.9. asti
- Vastaukset lähetetään sisäisessä postissa Sari Järviluodolle (Pk. Terhi, PL 53776, 00099 Helsingin kaupunki).
- Lisätietoja tarvittaessa antaa

Sari Järviluoto p. 310 72966 / sari.jarviluoto@hel.fi

Osallistuessasi tähän kyselyyn, olet kehittämässä juuri oman toiminta-alueesi yhteistyötä ja sen kautta vaikutukset tulevat omaan työhösi! Olemme erittäin kiitollisia vastauksistasi!

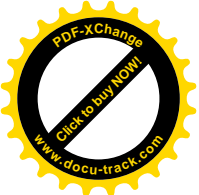
Ystävällisin terveisin, Sari Järviluoto ja Mari Mäkinen

KYSELYLOMAKE LASTENSUOJELUN SOSIAALITYÖNTEKIJÖILLE

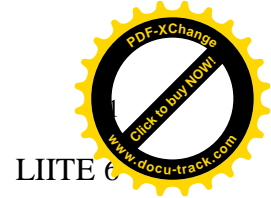
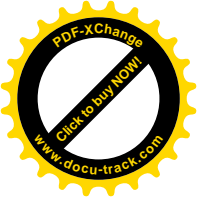
Työskenteletkö Kallion□, Alppiharjun□, vai Pasilan□ alueella?

1. Kuinka monen asiakasperheen asioissa olet tehnyt yhteistyötä päivähoiton kanssa viimeisen vuoden aikana?
 - a. kun lapsi on päivähoitossa lastensuojelun tukitoimena?
 - b. kun lapsella on lastensuojelun asiakkuus, mutta päivähoito ei ole tukitoimena?
2. Kuinka monta asiakaslasta sinulla on päivähoitossa lastensuojelun **tukitoimena** tällä hetkellä?
3. Antavatko vanhemmat aina luvan yhteydenpitoon päivähoiton kanssa? Jos eivät anna, millaisin perustein vanhemmat kieltäytyvät yhteydenpidosta?
4. Millaista yhteistyötä lastensuojelulla ja päivähoitolla on ollut?
5. Mikä yhteistyössä
 - a. on hyvää / toimivaa?
 - b. on kehitettävää / ei toimi?
 - c. Millaiset asiat mielestäsi edistävät yhteistyötä päivähoiton kanssa?
 - d. Millaiset asiat mielestäsi estävät yhteistyötä päivähoiton kanssa?
6. Millaisissa asioissa päivähoito on ollut yhteydessä lastensuojeluun?
7. Millaisissa asioissa lastensuojelu on ollut yhteydessä päivähoitoon?
8. Millaista yhteistyötä päivähoiton kanssa **sinä** olet tehnyt?

9. Kuinka monessa lastensuojelun ja päivähoidon avohuollon tukitoimen aloituskeskustelussa olet ollut viimeisen kahden vuoden aikana.?
- a. Kuka on toiminut kokouksen koollekutsujana?
 - b. Keitä kokouksessa on ollut mukana?
 - c. Millaisista asioista kokouksessa on sovittu (tavoitteet ja tehtävät lastensuojelulle / päivähoidolle, yhteyden otot, esim. missä tilanteissa päivähoidon tulee ottaa yhteys lastensuojeluun)?
10. Kuinka monessa tukitoimen seuranta ja arviointikokouksessa olet ollut mukana viimeisen kahden vuoden aikana?
- a. Keitä kokouksessa on ollut mukana?
 - b. Millaisia asioita kokouksessa on käsitelty?
11. Kuinka monessa tukitoimen lopetuskeskustelussa olet ollut mukana viimeisen kahden vuoden aikana?
- a. Keitä kokouksessa on ollut mukana?
 - b. Millaisia asioita kokouksessa on käsitelty?
12. Millaisia muutoksia yhteistyössä on tapahtunut sen jälkeen, kun palvelusuunnitelman pysyväisohje yhteistyösopimuksista ilmestyi 15.3.2006? (Onko ohje lisännyt yhteistyötä. Jos on miten?)

Kiitos vastauksestasi!

LIITE 6

KYSELY SOSIAALITYÖNTEKIJÖILLE LASTENSUOJELUN ASIAKAS- MÄÄRISTÄ

Kallio - Alppiharju - Pasilan päivähoitoalueella

Millä alueella työskentelet: Kallio Alppiharju Pasila

1. Kuinka monta lasta sinulla on asiakkaana? (Jos lapset ovat eri alueilla, laita luvut alueittain)

,joista alle kouluikäisiä on

Kallion alueella , joista alle kouluikäisiä on

Alppiharjun alueella , joista alle kouluikäisiä on

Pasilan , joista alle kouluikäisiä on

Muulla alueella Missä?

2. Kuinka moni asiakaslapsista on hoidossa päiväkodissa? (Jos lapset ovat eri alueilla, laita luvut alueittain)

Kallion alueella

Alppiharjun alueella

Pasilan

Muulla alueella Missä?

3. Kuinka monella lapsella päivähoito on lastensuojelun avohuollon tukitoimi?
(Jos lapset ovat eri alueilla, laita luvut alueittain)

Kallion alueella

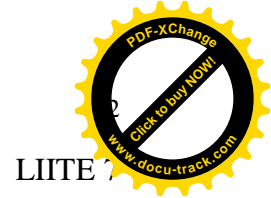
Alppiharjun alueella

Pasilan

Muulla alueella Missä?

Kiitos vastauksistasi!

Palautus **3.10** mennessä tiimipostilla: Järviluoto Sari HKI/SOSV

HAASTATTELUKYSYMYKSIÄ SOSIAALITYÖNTEKIJÖILLE

Yhteistyön määrä

1. Kuinka monen asiakasperheen asioissa olet tehnyt yhteistyötä päivähoidon kanssa viimeisen vuoden aikana?
2. Millaisissa asioissa olet ollut yhteydessä päivähoitoon?
3. Millaisissa asioissa päivähoito on ollut yhteydessä sinuun?

Yhteistyön muodot

4. Millaista yhteistyötä on ollut? (Hyvät käytännöt / kehitettävät asiat + / -)
5. Miten huolien kartoitus vaikuttaa yhteistyöhön?

Yhteistyön laatu

6. Mikä tai mitkä tekijät edistävät mielestäsi yhteistyötä päivähoidon kanssa?
7. Mikä tai mitkä tekijät estävät mielestäsi yhteistyötä päivähoidon kanssa?
8. Onko yhteistyössä itsessään työtä kuormittavia tekijöitä?

Salassapitovelvollisuus ja laki

9. Antavatko vanhemmat aina luvan yhteydenpitoon päivähoidon kanssa? Jos eivät anna, niin millaisin perustein he kieltäytyvät yhteydenpidosta?
10. Mikä on salassapitovelvollisuuden raja silloin kun yritetään edistää lapsen etua? (uusi lastensuojelulaki)

Oma työ

11. Mitä yhteistyö parhaimmillaan tuottaa? Vai tuottaako se mitään?
(Mikä yhteistyössä on sellaista mikä tukee arjen omaa työtä?)

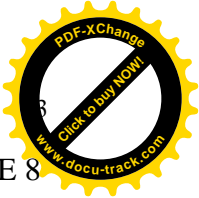
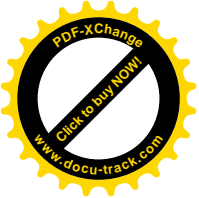
Asiakas

12. Mitä seuraamuksia voi olla jos yhteistyötä päivähoidon kanssa ei ole esim. asiakasperheen kannalta?

Työyhteisö

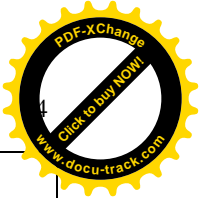
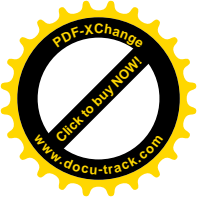
13. Onko omassa työyhteisössäsi yhteistyötä edistäviä toimintamalleja? Jos on, niin minkälaisia?
14. Oletko kiinnostunut yhteistyön kehittämisestä oman työyhteisösi osalta?
15. Haluatko vielä lisätä jotain?

Tunnetko yhteistyöohjeen? hyödynnätkö sitä työssäsi, onko etäinen vai ohjaako työtäsi?

HAASTATTELUTEEMOJEN MUODOSTUMINEN

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Teema
<ul style="list-style-type: none">- Sosiaalityöntekijät eivät ehdi yhteisiin tapaamisiin- Yhteistyö jäänyt esittelykertaan- Säännöllinen konsultointi- Sosiaalityöntekijä ottaa aktiivisesti yhteyttä	<ul style="list-style-type: none">- Yhteisten tapaamisten vähäisyys- Tavoitettavuus heikkoa- Yhteistyön säännöllisyys	Yhteistyön määrä
<ul style="list-style-type: none">- Saa apua/tukea vanhempien kanssa käytäviin keskusteluihin- Tiivis yhteistyö puhelimitse- Nimetty lastensuojelun yhteyshenkilö- Sosiaalityöntekijä ottaa aktiivisesti yhteyttä	<ul style="list-style-type: none">- Naamat tutuksi - tapaamiset- Huoli – konsultaatiot päiväkodeissa- Yhteiset keskustelut lapsen asioista- Konsultaatiopuhelut	Yhteistyön muodot
<ul style="list-style-type: none">- Sosiaalityöntekijät eivät ehdi yhteisiin tapaamisiin- Säännöllinen konsultointi- Kerrotaan mitä tukitoimia lapsella on käytössä- Avoimuus keskusteltaessa yhteisistä asiakkaista- Saa tietoa perheen asioista- Päivähoito antaa lastensuojelulle tietoja, mutta ei saa heiltä päin mitään- Koettaisiin lapset oikeasti yhteisiksi lapsiksi /asiakkaiksi- Lastensuojelu tuntuu vieraalta ja etäiseltä- Korkea ammattitaito- Jatkuvat muutokset, työntekijät muuttuvat- Nimetty lastensuojelun yhteyshenkilö	<ul style="list-style-type: none">- Yhteisten tapaamisten vähäisyys- Yhteistyöohjeen mukainen seuranta ei toteudu- Avoimuus- Negatiiviset asenteet ja ennakkoluulot- Kiire- Uupuneet työntekijät- Saa apua ja tukea vanhempien kanssa käytäviin hoito- ja kasvatust keskusteluihin- Yhteiset sopimukset kirjataan- Yhteistyön säännöllisyys- Tietojen ja faktojen jakaminen- Ammatillisuus	Yhteistyön laatu
<ul style="list-style-type: none">- Avoimuus keskusteltaessa yhteisistä asiakkaista, asiakkuuden syyt ei ole tiedossa- Päivähoito antaa lastensuojelulle tietoja, mutta ei saa heiltä päin mitään- Kerrotaan mitä tukitoimia lapsella on käytössä- Päiväkotiin ei ilmoiteta sosiaalityöntekijöiden taholta, vaikka lapsen tilanteessa olisi tapahtunut muutos	<ul style="list-style-type: none">- Salassapitovelvollisuus- Avoimuuden vähyyys- Tiedonkulku ei riittävää- Tietojen ja faktojen jakaminen	Salassapitovelvollisuus ja laki

<ul style="list-style-type: none">- Ei tiedetä yhteisistä asiakkaisista tai asiakkuuden syyt ei ole päivähoidolla tiedossa- Avoimuus keskusteltaessa yhteisistä asiakkaista- Kerrotaan mitä tukitoimia lapsella on käytössä- Sosiaalityöntekijät eivät ehdi yhteisiin tapaamisiin- Pelko, ei uskalleta ottaa yhteyttä lastensuojeluun (mihin johtaa lapsen elämässä?)- Yhteiset keskustelut lapsen asioista- Voi soittaa jos joku asia mietityttää- Koettaisiin lapset oikeasti yhteisiksi lapsiksi /asiakkaiksi- Saa apua ja tukea vanhempien kanssa käytäviin hoito- ja kasvatuskeskusteluihin- Matala kynnys yhteistyöhön- Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus	<ul style="list-style-type: none">- Tiedonkulku ei riittävää- Avoimuus- Yhteisten tapaamisten vähäisyys- Selkeät toimintaperiaatteet puuttuvat- Yhteistyöohjeen mukainen seuranta ei toteudu- Negatiiviset asenteet ja ennakkoluulot- Pelko- Kiire- Uupuneet työntekijät- Konsultaatiopuhelut- Jaettu vastuu- Tuttuus- Yhteiset sopimukset kirjataan- Työnjako- Yhteistyön jatkuminen ja säännöllisyys	Oma työ
<ul style="list-style-type: none">- Yhteiset keskustelut lapsen asioista- Saa tietoa perheen asioista- Saa apua ja tukea vanhempien kanssa käytäviin hoito- ja kasvatuskeskusteluihin- Koettaisiin lapset oikeasti yhteisiksi lapsiksi / asiakkaiksi- Otetaan heti yhteys lastensuojelusta, kun lapsi saa päivähoidonpaikan- Kerrotaan mitä tukitoimia lapsella on käytössä- Tarvitaan lisäresursseja, jotta pystytään toimimaan yksilöllisemmin perheiden kanssa	<ul style="list-style-type: none">- Naamat tutuksi tapaamiset- Huoli – konsultaatiot päiväkodeissa- Konsultaatiopuhelut- Jaettu vastuu- Matala kynnys yhteistyöhön- Yhteiset sopimukset kirjataan- Kiire- Uupuneet työntekijät- Työnjako- Avoimuus- Yhteistyön jatkuminen ja säännöllisyys- Tietojen ja faktojen jakaminen	Asiakas
<ul style="list-style-type: none">- Jatkuvat muutokset, työntekijät muuttuvat- Tarvitaan lisäresursseja, jotta pystytään toimimaan yksilöllisemmin perheiden kanssa	<ul style="list-style-type: none">- Työntekijöiden vaihtuvuus- Kiire- Uupuneet työntekijät	Työyhteisö